

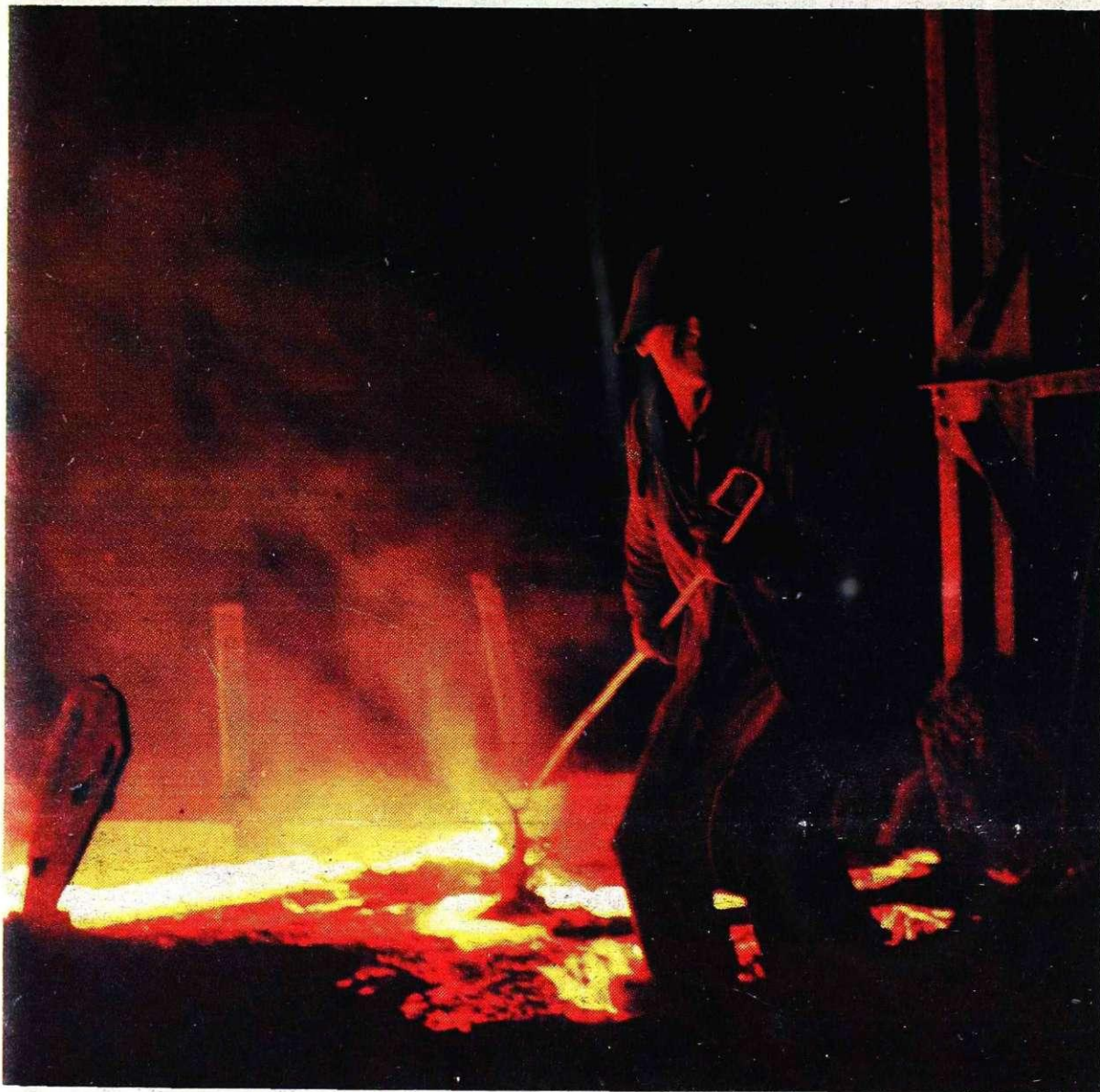
ŽELEZAR

TEDNIK — GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA ZPSŽ ŽELEZARNE JESENICE

JESENICE, DNE 28. DECEMBRA 1973

ŠTEVILKA: 52 LETO: XV

Železar izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajstnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glavni in odgovorni urednik Joža Varl — Naslov: Uredništvo Železarja, ZPSŽ Železarna Jesenice. Številki internih telefonov: urednik 483, administracija 484. Tisk: CP Gorenjski tisk, Kranj. Oproščen prometnega davka po pristojnem mnenju štev.: 421/1-72

Ob prelomnici leta

Ko ob zaključku leta pregledujemo prehojeno pot, opazimo veliko vzponov pa tudi nekaj padcev. Ker pa se leto poslavlja od nas, je bolje da povemo o njem kaj dobrega, slabo smo povedali kar sproti. O dobrem v tem letu pa je treba poudariti še prav posebno, ker smo v tem letu dosegli nekatere bistveno drugačne uspehe kot v dosedanjih letih.

Večkrat smo že sprejemali ustavo, še večkrat smo reorganizirali Železarno, vendar pa razen s prvim delavskim svetom, pred več kot dvajsetimi leti, nismo posegli tako globoko v medsebojne odnose, kot ravno v letošnjem letu. V lanskem letu smo sprejeli sklep o ustanovitvi temeljnih organizacij združenega dela. Toda potrebno je bilo mnogo dela, da smo samoupravni sporazum o združitvi TOZD podpisali in nato

TOZD tudi konstituirali. Sprejeli smo vrsto internih samoupravnih sporazumov, pa tudi samoupravni sporazum o združitvi organizacij

združenega dela v sestavljeno organizacijo Slovenske železarne. To novo združenje ne sloni več na starih principih enostranske medsebojne pripadnosti, temveč na novih, jasnejših osnovah, kjer je enakopravnost dogovarjanja in sporazumevanja izhodišče za združevanje dela in sredstev.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Pomemben napredek pri čiščenju odpadnih voda v Železarni

Železarne so razmeroma velik potrošnik vode za hlajenje v svojih metalurških procesih, na drugi strani pa razmeroma velik povzročitelj odpadnih voda, v katere se izlivajo. Tako je bilo stanje tudi v železarni Jesenice do pred nekaj leti, ko je ta svoje odpadne vode s škodljivimi snovmi izpuščala direktno v Savo.

Te škodljive snovi v odpadnih vodah povzročajo predvsem trije vzroki:

— fini prah, ki se v čistilnih plavžnega plina izdvaja iz njega pred uporabo v gorilnih parnih kotlov in raznih peči in ki se je prej z vodo odtekal v Savo. Ta fini prah je precej koncentriran prišel v Savo in je zamašil škrge ribam in povzročil njihov pogin,

— druge snovi, ki škodujejo, so odpadne lužine lužilnic, ki so se pred leti samo nekoliko nevtralizirane z apnom spuščale v Savo, pri tem pa so še vedno vsebovale visoko količino železnih sulfidov in podobnih snovi,

— tretji sovražnik čistih vod pa so odpadne vode plinskih generatorjev, ki vsebujejo fenole in so bile zelo onesnažene s katranom rjavega premoga in lignita.

Poglejmo si kakšno je bilo stanje vode na Gorenjskem. Zdravi in čisti Savi Bohinjki se je pri Radovljici pridružila težka in temna Sava Dolinka. Nekoliko se je izgled reke izboljšal do Kranja, čeprav je na svoji poti izpostavljena še manjšim kvarnim vplivom. Toda spet jo obremenjuje industrijski Kranj z raznovrstnimi škodljivimi odpadki. Malo razredčena z Zbiljem, nato pa se ji pridruži močno obremenjena Sora. Rdečerjava z belimi penami pokrita teče Sava dalje mimo Ljubljane. Če bi hoteli napraviti pregled čez vso Slovenijo, bi videli, da že naše potoke in vse pritoke do večjih rek onesnažujejo najrazličnejše industrijske odplake.

Ljudska skupščina SRS je že leta 1957 sprejela zakon o varstvu voda, s katerim je onemogočila samovoljni (Nadaljevanje na 2. strani)

Vsem sodelavcem v TOZD in delovni organizaciji Železarne ter njihovim sodelavcem želimo v novem letu 1974 čim več osebne zadovoljstva

- samoupravne organizacije Železarne in TOZD
- družbeno politične organizacije Železarne in TOZD
- uprava Železarne in vodstva TOZD
- uredništvo Železarja

Slovenske železarne 775.000 ton surovega jekla v letu 1974

Gospodarski načrt Slovenskih železarn za leto 1974 poleg železarn Jesenice, Ravne in Štore, vključuje tudi štiri nove gospodarske organizacije — Plamen Kropa, Tovil Ljubljana, Veriga Lesce in Žična Celje.

V gospodarskem načrtu je za leto 1974 predvidena proizvodnja 775.000 ton surovega jekla, kar je za okroglo enajst odstotkov več kot ocenjujemo, da jo bomo dosegli v tem letu.

Delež železarne Jesenice bo pri tem 64 odstotkov, železarne Ravne 25 odstotkov in železarne Štore 11 %. Predvidena proizvodnja surovega jekla je 195.000 ton, od česar odpade 152.000 ton na železarno Jesenice in 43.000 ton na železarno Štore.

Skupna blagovna proizvodnja za Slovenske železarne je predvidena v višini 707.263 ton, od česar odpade na železarne 669.890 ton, ali 6,2 odstotka več kot bo predvidoma dosežena letos, na predelovalna podjetja pa odpade 37.373 ton, kjer je predviden nekoliko hitrejši porast blagovne proizvodnje.

Delež posameznih železarn pri blagovni proizvodnji je: Jesenice 56 odstotkov, Štore 24 odstotkov in Ravne 20 odstotkov. Med predelovalci pa je pri blagovni proizvodnji delež Žične Celje 36,5 %, Verige Lesce 35,3 odstotka, Plamena Kropa 24,1 % in Tovil Ljubljana 4,1 %.

Po gospodarskem načrtu bo finančna realizacija dosegla v prihodnjem letu 4.010.741.000 dinarjev, od česar odpade okroglo 89 odstotkov na železarne in 11 odstotkov na predelovalce. V primerjavi z realizacijo v letu, ki ga zaključujemo, se le-ta povišuje za dobrih 20 odstotkov.

Železarna Jesenice bo prispevala k skupni realizaciji 50,2 %, Ravne 29 % in Štore 20,8 %. Predelovalci pa bodo v 11 odstotnem deležu v skupni realizaciji udeleženi: Veriga 41,9 %, Žična 25,7 %, Plamen 21 % in Tovil 11,4 odstotka.

Poprečna prodajna cena predvidena v gospodarskem načrtu, ki rezultira iz realizacije in obsega blagovne proizvodnje, znaša za železarne v poprečju 5.238 in za predelovalce 11.471 dinarjev za tono.

Od skupne blagovne proizvodnje, bodo železarne proizvedle za domači trg 567.435 ton ali 84,7 odstotka, za izvoz pa 102.455 ton ali 15,3 %. Pri tem bo delež posameznih železarn na domačem trgu: Jesenice 57,6 %, Štore 23,1 % in Ravne 19,3 %, pri izvozu pa: Jesenice 46,6 %, Štore 29,5 % in Ravne 23,9 %. Predelovalci bodo proizvedli za domači trg 24.711 ton ali 66,1 % za izvoz pa 12.662 ton ali 33,9 %. Delež posamezne delovne organizacije na domačem trgu je: Žična 47,1 %, Veriga 36,1 %, Plamen 11,8 % in Tovil 5,0 odstotkov. Pri izvozu pa: Plamen 48 %, Veriga 33 %, Žična 15,8 % in Tovil 2,5 odstotka.

V letu 1974 bo izvoz dosegel 115.117 ton v vrednosti 40,6 milijonov dolarjev, ali 646,4 milij. dinarjev. Izvoz povečujejo vse delovne organizacije. Dolarska vrednost izvoza se v primerjavi z letošnjim letom povečuje pri železarnah za 32,8 odstotka, medtem, ko je porast pri predelovalcih še večji. Od celotne vrednosti izvoza odpade na konvertibilno področje 69 odstotkov in na klirinško področje 31 odstotkov.

Predlagani načrt proizvodnje in prodaje, je rezultat skupnega dela vseh delovnih organizacij v sestavi Slovenskih železarn in je bil med seboj usklajen.

Gospodarski načrt Slovenskih železarn za leto 1974 predvideva v železarnah 12.850 zaposlenih ali 375 več kot letos, v predelovalnih delovnih organizacijah pa brez Plamena, za katerega v planu ni podatkov, pa 1962 delavcev.

Medobratni transport in odprava izdelkov iz Železarne

Lahko trdimo, da se v Jugoslaviji v organizaciji proizvodnje in v sami proizvodnji približujemo svetovnemu nivoju, da pa v dejavnosti notranjega transporta in skladiščenja, z eno besedo v organizaciji toka materiala, daleč zaostajamo za splošnim razvojem. Posledice tega stanja se v proizvodnji odražajo z zamujeno dostavo materialov, s povečanjem stroškov proizvodnje, v nepopolnem koriščenju razpoložljivih proizvodnih kapacitet in v nizki stopnji produktivnosti.

Ko konkretno obravnavamo transport v metalurških podjetjih — ne samo v Jugoslaviji ampak tudi drugje — pridemo do zaključka, da obstaja vedno večje nasprotje med staro ustaljeno tehnologijo in hitro naraščajočo proizvodnjo, čemur se transport materialov vedno težje prilagaja. Na drugi strani pa so tu jasno prisotne težave pri vključitvi modernih transportnih naprav in sredstev v obstoječe proizvodne obrate.

Kazalo, v kakšni meri je transport udeležen v nekem podjetju, je količina prepeljanih materialov v notranjem transportu, izračunana na eno tono proizvodnega surovega jekla.

Vpliv transporta v proizvodnji oziroma pri pridobivanju surovin (ruda, premog itd.) je izredno velik, ker je v tem slučaju proizvodni proces v glavnem identičen s transportnim procesom. S povečano stopnjo nadaljne predelave materialov ali izdelkov pojema vpliv transporta na proizvodni proces, dokler končno

ostane nepomemben na primer v finomehanični proizvodnji, ko določa vrednost izdelka že izključno predelava materialov.

Proizvodnja surovega jekla in jekla je potemtakem transportno močno orientirana, kar dokazujejo vgrajeni transportni objekti, sredstva in naprave in sicer železniške proge, industrijske ceste, žerjavi, žičnice, transportni trakovi, viličarji, valjnice in seveda železniška in cestna vozila.

Zahodnonemški transportni strokovnjak dr. inž. Mach dokazuje, da je treba v železarni s proizvodnjo 2,5 milij. ton surovega jekla (v mislih ima konkretno železarno v Zahodni Nemčiji) prepeljati in preložiti 18 ton materialov za vsako tono proizvedenega surovega jekla in sicer polovico tega prepeljati, polovico pa pretvoriti t. j. naložiti, preložiti, razložiti. V Jugoslaviji razpolaga s temi podatki zaenkrat samo železarna Ženica, ki pa so mnogo višji.

(Nadaljevanje na 3. strani)

Peta seja delavskega sveta Železarne

Predsednik dipl. inž. Lojze Kalan sklicuje za jutri 29. decembra peto sejo delavskega sveta Železarne. Na seji bodo po pogledu sklepov obravnavali in sprejeli gospodarski načrt Železarne za leto 1974, potrjevali nekatere pogodbe in pogoje v zvezi s projektom hladne valjarne, poslušali informacijo o sprejetju dopolnila k temeljnemu samoupravnemu sporazumu o združitvi TOZD v delovno organizacijo Železarne, izvršili nekatera imenovanja in obravnavali samoupravni sporazum o pristopu Železarne k stanovanjski skupnosti občine Jesenice.

Delovnemu delu seje bo sledil svečani del na katerem bo glavni direktor mag. dipl. inž. Peter Kunc poročal o dosežkih v letu 1973.

Ob prelomnici leta

(Nadaljevanje s 1. strani)

V tem trenutku, ko se kazalec na uri vedno bolj premika proti polnoči, ko bomo sklenili osemindvajseto leto v svobodi, se z različnimi občutki, ocenami in mnenji oziramo na leto dni nazaj in poskušamo vsak po svoje ovrednotiti tisto kar nam je ostalo najbolj v spominu. Mnogi bodo v ogledalu minulega leta videli le sebe in svoja prizadevanja za kar najboljši materialni položaj oziroma osebni standard, drugi se bodo zazrli nekoliko dlje, morda kjer se prepletajo njegovi osebni ali družinski interesi, tretji se bodo morda ozrli na vse tiste dejavnike, tako materialne kot duhovne sfere, ki so njegovo življenje opleševale ali obremenjevale. Mnogi bodo poskušali v ogledalu minulega leta ovrednotiti vse pozitivne dosežke in negativne pojave, ki so vplivali in pogojevali naš hitrejši lasten razvoj samoupravnega socializma in družbenega standarda ali ga zavirali in na vse tisto kar je na našem planetu ublažilo ali zaostriло mednarodne odnose, krepilo ali ogrozilo svetovni mir, kaj je bilo doseženega v deželah, ki zaostajajo in v deželah, ki nimajo rešenih najosnovnejših človeških pravic.

Obseg vprašanj, od katerih je odvisna eksistenca tako posameznika kot družbe v celoti, je izredno velik, pester in že davno presega meje posameznih dežel in kontinentov, v novejšem času celo prebija meje dežel, ki načelno živijo v neomejenem bogastvu in jih postavlja v odvisnost od tistih, ki jih imenujemo nerazvite dežele, ki se resnično še vedno srečujejo z lakoto in pomanjkanjem. Tehnika, ki uravnava razmerja v človeški družbi, se čez noč lahko obrne v prid tistim s katerimi se včeraj niso računali in poruši vsa ravnotežja v mednarodnih odnosih, gospodarstvu... Danes, v atomskem veku, tako kot je mir nedeljiv, je tudi nedeljiva blaginja človeštva, kot je tudi svet nedeljiv na »omikane« in »neomikane«, na tiste, ki delijo pravico in tiste ki jim »milostno« dovoljujejo, da živijo na tem planetu.

Tak pogled na ogledalo minulega leta nam šele da pravo podobo dosežkov in vrednot, ki smo jih v minulem letu vgradili v mozaik jugoslovanskega samoupravnega socializma, v mozaik nadaljne bogatitve in krepitve bratstva in enotnosti jugoslovanskih narodov, v mozaik mednarodnih odnosov, krepitve neodvisnosti, svetovnega miru, krepitve vloge neuvrščenih držav v mednarodni politiki... Pogled skozi tak spektrum na naš lastni razvoj, mora vsakega, še takega črnogleda navdajati s ponosom na dosežke in mednarodni položaj socialistične Jugoslavije.

Z optimizmom v novo leto 1974

Težko je v letu prepletenim z velikimi spremembami, dinamičnimi zasuki, velikimi prizadevanji človeštva, zastrašujočimi izlivji, olajšanji pa novimi zaostritvami, prevrati in podobno, izluščiti tiste pojave za katere bi lahko rekli, da so za razvoj človeštva, mednarodnih odnosov, medčloveških odnosov in za olajšanje človeštva najbolj pomembni. Priče smo bili dogodka, ki so nas navdajali z velikim optimizmom pa zopet pojavom, ki so nas navdajali s strahom in skrbjo za usodo človeštva.

Minulo leto se prepleta od sporazumnega miru v Vietnamu, ki je prinesel svetu veliko olajšanje, nekaterih spodbudnih sporazumov v evropski politiki, krepitve in uveljavljanja vloge neuvrščenih, kot velikih olajšav za človeštvo, do prevrata v Čilu in z njim povezanimi zločini ter agresije Izraela na arabske dežele, kar je izredno poslabšalo odnose in vneslo med človeštvo nemir. K pomembnejšim dogodkom pa nedvomno sodi tudi naftna kriza, kot jo imenujemo, ki pa v bistvu pomeni zaostritev odnosov med razvitimi in nerazvitimi oziroma boj neuvrščenih za lastna naravna bogastva in njihovo pravilno vrednotenje, ker so kljub velikemu surovinskemu bogastvu ljudje v teh deželah stradali, na drugi strani pa je tako imenovani samozadovoljni in razviti svet zaradi nizkih cen surovin dosegal nenehni tehnični napredek in blagostanje, medtem ko je velik del človeštva z velikimi naravnimi bogastvi nenehno zostajal.

Tak pogled na dogodek minulega leta nas tudi prepriča zakaj smo solidarni s človeštvom, ki nenehno zaostaja in zakaj podpiramo narode, ki se borijo za svojo svobodo, in se borijo proti agresorju. Ne iz nekih sentimentalnih razlogov, temveč zato, ker vemo, da le svoboda in neodvisnost narodov ter pravičnejše razdeljena blaginja človeštva vodi k trajnemu miru in uporabi človeškega znanja za graditev namesto za uničevanje.

Tako prepričanje pa nas tudi zavezuje, da se tudi tisti posamezniki, ki še živijo v psihologiji potrošniške družbe, priključijo veliki večini, ki se zavestno bori za nadaljni ekonomski razvoj Slovenije in Jugoslavije, za družbenoekonomski položaj delovnega človeka v družbeni reprodukciji, za socialistične samoupravne, humane odnose, za strpnost in solidarnost med ljudmi, za bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov in narodnosti. Ki se borijo za celoviti razvoj socialistične osebnosti, usklajenost med materialnimi in duhovnimi vrednotami, kar vse pogojuje naš še hitrejši razvoj, krepki našo neodvisnost in obrambno sposobnost, kar je hkrati tudi neprecenljiv prispevek progresivnemu človeštvu za krepitev miru v svetu in pravičnejši razdelitvi blaginje na zemeljski obli. V tem pogledu doseženi rezultati v socialistični Jugoslaviji nas navdajajo z velikim optimizmom s katerim stopamo v leto 1974.

Pomemben napredek pri čiščenju odpadnih voda v Železarni

(Nadaljevanje s 1. strani)

poseg v vodni režim. Tako je pravno zaščitila vodo pred prekomernim onesnaževanjem in drugimi škodljivimi vplivi in posegi.

Eno od najvažnejših določil tega zakona je, da je treba zaprositi vedno gospodarstvo za dovoljenje vedno, kadar bi utegnili biti prizadeta splošna korist s kakršnimkoli posegom v vodni režim.

Zakon natančno opredeljuje, da je ta korist prizadeta z vsakim posegom v vodni režim in vodna zemljišča, s katerimi se v večji meri spreminja količina, kakovost ali časovna razporeditev voda.

Za čistost vode so brez dvoma najbolj nevarne industrijske odplake. Zato zakon predpisuje, da se smejo tiste odpadne vode, ki utegnejo čezmerno onesnažiti vodo, odvajati v vodotoku le, če se prej očistijo in po potrebi tudi razkužijo v ustreznih čistilnih napravah.

Že pred sprejetjem zakona o odpadnih vodah, je Železarna začela misliti na naprave, ki bi čistile njene odpadne vode.

— Za plavžni prah so bili postav-

ljeni novi čistilci v zvezi z njimi pa Dorrovi zgoščevalti, ki odvajajo blato od vode in tako prečiščeno vodo uporabljamo ponovno kot hladilno vodo, zgoščeno blato pa se odvaja na odvala (haldo). Ta naprava je začela funkcionirati že leta 1964.

— V lužilnici se smotrno postopa z lužino. Izloča se ferosulfat ter se nato lužina vrača v lužilnico. Enkrat tedensko se izloča vsedlina. Lužen material se nevtralizira v apneni kopeli ter se pralna voda tako že nevtralizira.

S prehodom kurjenja peči in generatorskega plina na mazut ali na plin butan — propan, smo postopoma zaustavljali plinske generatorje ter zadnje ukiniteli v mesecu juliju leta 1970. S tem je odpadlo onesnaženje odpadnih voda s fenoli in katranom.

Z vsemi sprejetimi ukrepi smo v Železarni prispevali svoj delež k čiščenju odpadnih voda. Ključnega pomena pa je tudi ureditev kanalizacije in komunalnih čistilnih naprav. Osnovni vzroki, ki zavirajo hitrejšo in uspešnejšo gradnjo čistilnih naprav so predvsem finančni značaj.

dipl. el. inž. Dušan Sikošek

Bili smo večkrat preobremenjeni z delom na raznih sporazumih, tudi nezadovoljni večkrat, vendar je v takem procesu to tudi mogoče pričakovati. Rezultati tega dela so očitni, če danes pregledamo samoupravno stavbo, ki smo jo zgradili v času enega samega leta. Seveda bomo morali v naslednjem letu utrjevati sistem in razrešiti še marsikatero misel, toda to bo že lažje. V naše delo imamo vgrajeno vezivo samoupravnega sporazumevanja, zato lahko letošnje leto imenujemo LETO SAMOUPRAVNEGA DOGOVARJANJA.

Proizvodni rezultati so bolj kot v predhodnem letu, saj smo dali na tržišče okroglih 10.000 ton blagovne proizvodnje več. To ni toliko kot bi napravami mogli proizvesti in bi tržišče tudi preneslo, vendar pa je veliko ob upoštevanju izjemnih redukcij v dobavi električne energije skozi vse leto, zlasti pa v jeseni. Pri tem je opazen napredek v proizvodnji, storjen v TOŽD Hladna predelava, delno tudi kot rezultat dosledne politike v prednostnem oskrbovanju teh obratov. Več hladno predelanih proizvodov — na trg smo jih poslali preko 137.000 ton, pomeni tudi višjo prodajno ceno. Izboljšanje je tudi asortiment blagovne proizvodnje valjarn, ki se prav tako kaže v povečani poprečni prodajni ceni. Proizvodnja je bila na splošno stabilnejša kot do sedaj, kar se kaže v boljšem izplenu in manjših reklamacijah. Ob zaključku leta kakovosti smo prejeli zlato plaketo, ki ob mnogih drugih pomeni splošno priznanje za kakovost naših proizvodov. Čeprav so ta priznanja dana v glavnem za proizvode starejšega datuma, pa vendar nekatera druga priznanja kažejo, da v letošnjem letu nismo zaostajali na tem, za vse tako važnem področju.

Poslovni rezultat Železarne je ugoden in smo lahko zadovoljni ob upoštevanju upravičenih težav. Boljši asortiment in sredi leta zvišane cene, so nam omogočili, da bomo v letošnjem letu zadržali tempo iz-

Letni plan so izpolnili

Sodelavcem v valjarni profilov in jeklovleku, ki so že izpolnili svoje letne planske obveznosti, so se v zadnjih dneh pridružili tudi sodelavci iz: LVARNE, HLADNE VALJARNE IN VALJARNE ŽICE.

LIVARNA

Sodelavci v livarni so z doseženimi 1600 ton jeklenih odlitkov, dne 19. decembra izpolnili svoje letne planske obveznosti, kljub zelo težkim pogojem zaradi slabega obratovanja BBC električne peči. Z doseženo proizvodnjo so krili vse potrebe vzdrževanja v Železarni, kakor tudi naročnikov izven podjetja to je LITO-STROJA iz Ljubljane in RADE KONČARJA iz Zagreba.

HLADNA VALJARNA

V soboto 22. decembra so izpolnili s 30.000 ton proizvodnje svoj letni plan tudi sodelavci v hladni valjarni. Zasluga za to gre vsemu kolektivu, ki je delal tudi v prostih sobotah in praznikih, da so bile žarilne kapacitete vedno zasedene. Če pri tem upoštevamo še redukcije električne energije in pomanjkanje vložka pa seveda tudi kvaliteten asortiment, potem je uspeh sodelavcev v hladni valjarni še pomembnejši.

Do zaključka leta predvidevajo, da bodo zvaljali še 700 ton.

VALJARNA ŽICE

Z 112.400 tonami, so 25. decembra svoje letne planske obveznosti izpolnili tudi v valjarni žice. Ta uspeh je pogojen s tem, da v letu 1973 niso imeli letnega remonta in da so vso pozornost posvetili ogrevni peči, zaradi česar ni bilo večjih nevšečnosti. Razen tega so se valjavci prizadevali, da zastoj, na katere oni lahko vplivajo, znižajo izpod 15 odstotkov obratovalnega časa. Obratovodstvo pa je dosti uspešno skrbelo, da so bila naročila po količini in kvaliteti čim večja. S tem so bili valji normalno izkoriščeni pa tudi zastojev je bilo manj. Priznanje gre tudi vzdrževalcem, ki so se po svojih možnostih prizadevali, da so tekoče pripravljali rezervne dele in tedenske remonte celotno skrajševali.

gradnje stanovanj, oblikovali ustrezno amortizacijo in na koncu imeli še nekaj za pokrivanje ostalih potreb, čeprav so cene materiala in energije rasle iz meseca v mesec in ob koncu leta že presegle vsa možna predvidevanja. Tudi v letošnjem letu bomo zadržali razmerje sklada osebnih dohodkov in ostalih skladov v enaki višini, tako da bo za dinar kosmatega osebnega dohodka, odpadel še en dinar za ostale sklade.

Čeprav smo s poslovnimi rezultatom lahko zadovoljni, se vendar mora vsak od nas vprašati — ali smo naredili dovolj in ali nismo izpustili nekaterih možnosti, ki bi omogočale, da bi bila potrošnja koksa, opeke in ostalih materialov na tono jekla — manjša. Ali nismo mogoče z nekaterimi svojimi ukrepi direktno ali posredno vplivali na manjši izplen v jeklu in času. Ali nismo morda z nekaterimi odločitvami vplivali na večje stroške in manjšo aktivnost zaposlenih. Ob večji skrbi bi bil ta poslovni rezultat lahko še nekoliko boljši.

V letošnjem letu opazamo tudi manjše odhajanje delavcev iz Železarne, kot je bilo to v zadnjih letih. To je posledica urejenega osebnega dohodka, pospešene izgradnje stanovanj in odstranitve nekaj težkih delovnih mest. Menim, da je to velik uspeh, če ne največji, pri naših naporih za udržitve položaja železarja.

Ne nazadnje smo ob koncu letošnjega leta uspeli pripraviti vso dokumentacijo, potrebno za začetek gradnje nove hladne valjarne na Bili. Sedanji produktivnostni nivo, se bo z novo hladno valjarno bistveno dvignil. Spremenil pa se bo tudi delež hladno predelanega jekla in s tem tudi poprečna prodajna cena. Nova tehnologija bo temeljni kamen nadaljne rasti Železarne in jo bo obdržala na visokem nivoju tudi v naslednjem desetletju.

Za leto 1974 moremo iz resolucije o družbeno ekonomskem razvoju razbrati velike napore za povečanje produktivnosti, za nadaljno graditev samoupravnih, socialističnih družbeno ekonomskih odnosov, stabilno rast življenjskega standarda prebivalstva, rast števila zaposlenih, spremembo strokovne strukture itd. V ožji domovini Sloveniji zasledimo kot cilj dinamično gospodarsko rast ob večji produktivnosti in naraščanju družbenega proizvoda, v zagotovitvi stabilnejših in trajnejših surovinskih virov itd. Osnovna točka razvoja Slovenije v naslednjem letu naj bi bila — povečanje produktivnosti.

Železarna planira za naslednje leto, v skladu z razpoložljivimi strojnimi zmogljivostmi in tržnimi možnostmi, proizvodnjo — ki naj bi bila za 5 % večja od letošnje. Pri tem pa naj bi rast proizvodnje v hladni predelavi presegla 6 %. Ta povečanja so manjša, kot je poprečna rast industrije v Sloveniji. Vendar pa je treba upoštevati, da Železarna v zadnjih letih ni zgradila nekih bistvenih novih kapacitet. Število zaposlenih se bo dvignilo približno za 1 %, zato moremo pričakovati, da bo produktivnost v Železarni porasla za približno 4 %, kar bi predstavljalo pri-

bližno poprečno rast slovenske industrije. Ta produktivnost omogoča, da bomo v naslednjem letu dvignili poprečne osebne dohodke na 2.700 din.

Zaradi relativno zaostale proizvodnje jekla v Jugoslaviji in dinamičnega razvoja kovinske predelovalne industrije, bomo tudi v naslednjem letu morali uvoziti preko milijon ton jekla, kar bi ob primerni carinski zaščiti bilo dovolj, da Železarna večino svojih proizvodov plasira na domačem tržišču. Vendar pa bomo morali tudi v naslednjem letu izvoziti nekatere tehnološke presežke kot so hladno oblikovani profili, elektrode, žebliji in tudi nekoliko pločevine. Celotna vrednost izvoza bo 7 milijonov dolarjev kar je nižje od letošnjega leta.

Energetska kriza, ki se je v najostrejši obliki pokazala v letošnjem letu, bo tudi v prihodnjem letu zavirala normalno proizvodnjo, predvsem pa bo povzročila veržno podražitev. Lahko pričakujemo dvojno ceno električne energije, mazuta, butan propana in ostalih derivatov, pa tudi koks bo v naslednjem letu bistveno dražji. Recesija, ki je že zajela Evropo, bo vplivala tudi na možnost plasmaja naših proizvodov na domačem tržišču, tako se nam kaj lahko zgodi, da bomo imeli večje težave s plasmajem pločevine in bi med samim letom morali iskati možnost večjega izvoza, ob seveda nekoliko nižjih cenah.

Plan, ki je na podlagi ciljev sprejetih po samoupravnih delovnih skupinah in ostalih samoupravnih organih izdelan strokovno in predložen v potrditev, je dogovor vseh samoupravljalcev Železarne. Plan omogoča izdelavo operativnih programov, ki imajo predvsem ta cilj, da izkoristijo v tekočem mesecu razpoložljive zmogljivosti strojev, razpoložljiv vložek, energijo, delovno sposobnost ljudi in možnost plasmaja na tržišču.

Zato je potrebno dnevno skrbeti za dosledno izpolnjevanje dogovorjenih nalog.

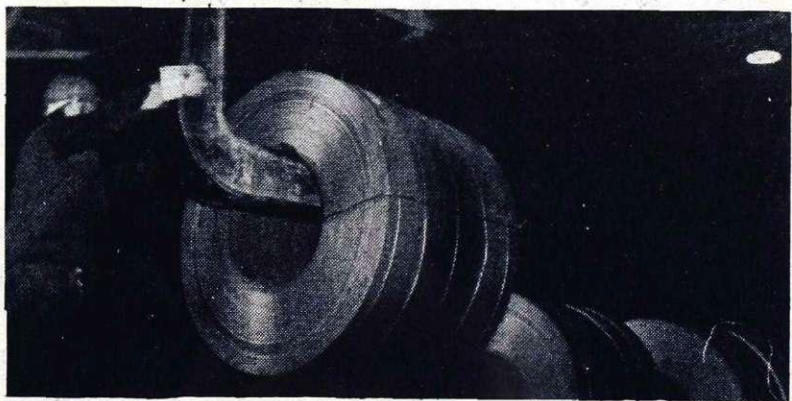
Prepričan sem, da bo leto 1974 prav na osnovi teh samoupravnih dogovorov uspešnejše od letošnjega — koliko bo uspešnejše, pa je odvisno predvsem od nas samih.

Vsemu delovnemu kolektivu želim
**SREČNO, USPEŠNO
IN PREDVSEM ZDRAVO
NOVO LETO 1974**
mag. dipl. inž. Peter Kunc
glavni direktor Železarne

DOPOLNILO K ČLANKU USPEŠNA REKONSTRUKCIJA SM PEČI

Pri navajanju posameznih izvajalcev del na rekonstrukciji peči je pomotoma izpadla instalacijska delavnica naše železarne. Sodelavci instalacijske delavnice so izvedli vsa instalacijska dela na regulacijskih in merilnih napravah. To delo so opravili zadovoljivo, poleg tega, da so bili istočasno angažirani tudi na drugih delih v Železarni. S tem popravilam napako in se sodelavcem v instalacijski delavnici opravičujem.

Stane Torkar

Prva seja novega delavskega sveta Slovenskih železarn

Dosedanji predsednik delavskega sveta združenega podjetja Slovenske železarne dipl. politolog Tomaž Ertl je za danes, 28. decembra, sklical prvo sejo delavskega sveta po sklenitvi samoupravnega sporazuma o združevanju organizacij združenega dela v Slovenske železarne Ljubljana. Na seji bodo v prvem delu poleg verifikacije mandatov izvolili predsednika in namestnika predsednika delavskega sveta ter upravni svet, imenovali razpisno komisijo, delegacije organizacij združenega dela pa bodo izvolili vodje delegacij. V nadaljevanju bodo poslušali poročilo dosedanjega predsednika Tomaža Ertla o delu delavskega sveta ZPSŽ v preteklem štiriletnem obdobju.

V drugem delu seje bodo po uvodnem poročilu generalnega direktorja Gregorja Klančnika obravnavali in sprejeli letni gospodarski načrt Slovenskih železarn za leto 1974, obravnavali in sprejeli sporazum o nadomestilu stroškov za službena potovanja in o uporabi osebnih motornih vozil ter pravilnik o pogojih za opravljanje zunanje trgovinskega prometa na ravni Slovenskih železarn. V zadnjem delu seje pa bodo imenovali dosedanje vodilne delavce združenega podjetja Slovenske železarne za vršilec dolžnosti poslovnih organov Slovenskih železarn.

Predlog gospodarskega načrta Slovenskih železarn za leto 1974 in predlog sporazuma ter pravilnika so delegacije organizacij združenega dela železarn Jesenice, Ravne in Store ter Plame-na Kropa, TOVIL Ljubljana; Verige Lesce in Žične Celje prejeli že z vabilom.

Več o seji bomo poročali v naši prihodnji številki.

Četrto tekmovanje učencev osmih razredov osnovnih šol v znanju o jeseniški železarni

Med vsako leto bolj neposredne in poglobljene stike med našo železarno in osnovnimi šolami jeseniške in radovljanske občine sodi tudi, lahko bi že rekli tradicionalno vsakoletno tekmovanje učencev osmih razredov osnovnih šol z naslovom: Kaj veš in znaš o železarni Jesenice. To je le ena izmed oblik, poleg rednih ekskurzij učencev višjih razredov osnovnih šol v Železarno, predavanj na šolah o poklicih, ki jih usposablja železarski izobraževalni center oziroma, ki jih Železarna potrebuje in drugih stikov, ki jih razvija kadroviski sektor, da bi mladim kar najbolj približal železarstvo in železarstvo ter jih pridobil za uk poklicev, ki jih Železarna potrebuje.

Pred dobrim tednom se je na kadroviskem sektorju sestala posebna komisija, ki bo že četrto zapored pripravila tekmovanje v znanju o jeseniški železarni med tričlanskimi ekipami osnovnih šol, ki jih sestavljajo učenci osmih razredov. Komisija je na sestanku obnovila razpis šolam, ki so ga v teh dneh šole že dobile in določila 15. marec za dan tekmovanja. Ustrezno gradivo iz katerega bodo sestavljena vprašanja in ki se nanaša na zgodovino železarstva, tehnologijo železarstva oziroma proizvodnjo naše železarne in na železarske poklice, so šole že dobile.

Poleg tekmovanja v znanju o železarstvu, Železarna med učenci sedmih in osmih razredov osnovnih šol razpisuje tudi natečaj pismenih izdelkov na naslov Železarska industrija — osnova naše civilizacije ter likovne in tehnične izdelke na tematično železarstvo.

Najboljše tri ekipe v tekmovanju v znanju o železarstvu prejmejo nagrado v višini 2500, 2000 oziroma 1500 dinarjev kot prispevek za zaključni izlet, člani ekip pa šestila, nalivna peresa in šolske torbice. Nagradjenih bo tudi po deset najboljših pismenih, likovnih in tehničnih izdelkov, ki ji bo ocenila posebna žirija in sicer iz vsake kategorije po dve s 400, po dve s 350, po dve s 300, po dve s 250 in po dve s 200 dinarji. Vsem šolam, ki bodo sodelovale na tekmovanju in natečaju ter učiteljem — mentorjem bo Železarna dala posebno priznanje.

Kadroviski sektor oziroma komisija, ki pripravlja tekmovanje pri-

čakuje, da bodo na tekmovanju, kot tudi v natečaju sodelovale vse

osnovne šole jeseniške in radovljanske občine. Čeprav to pomeni določeno dodatno breme šolam oziroma učiteljem — mentorjem in učencem, tekmovanje samo, ki zahteva precejšnje priprave, kot tudi udeležba v natečaju, nedvomno pomeni poleg v uvodu poudarjenega motiva tudi prispevek k splošnim vzgojnem in izobraževalnim prizadevanjem šol in njihove povezanosti z okoljem.

Medobratni transport

(Nadaljevanje s 1. strani)

Bistveni vpliv na to razmerje je v odnosu med količino transportiranih materialov po cesti oziroma železnici. Zaenkrat še visok delež železnice, kot transportno sredstvo v medobratnem transportu, pojasnjujemo z zgodovinsko vlogo železnice, češ, da so se po tračnicah gibala vozila z velikim osnim pritiskom in s težkimi bremenami že takrat, kocestna vozila in kontinuirni transporterji še niso bili tako razviti in učinkoviti.

V zadnjih letih pa se ta odnos v železarnah po vsem svetu in tudi pri nas bistveno menja in sicer v korist ceste, na račun železnice. Znano je, da se v neki moderni švedski železarni odvija 90 odstotkov notranjega transporta s cestnimi vozili! Odnos sloni na tonaži, ni pa brez pomena finančna udeležba stroškov za transport po železnici in po cesti.

Kljub vsem prizadevanjem, železnico čim bolj izločiti iz transportnega procesa v železarski industriji, je prejkoslej jasno, da to v celoti zaenkrat še ni mogoče doseči. Velja celo empirični podatek, da je železnica rentabilna tam, kjer je treba na leto prepeljati 100.000 ton na relaciji, ki naj bo dolga štiri kilometre.

Glede s tega vidika, predvsem pa s stališča prakse in možnosti v železarni Jesenice, bo pri sedanjih tehnoloških ostal transport po železnici pri prevozu jekla iz jeklarn v valjarno na Beli in pa večji del dovoza surovin v Železarno ter večji del odprave finalnih izdelkov iz Železarne.

Osnova in razlog za prehod na cestni transport je vsekakor v ekonomičnosti in z njo povezanimi elementi. So pa še drugi razlogi, različni in specifični za razna podjetja. Tako v železarni Jesenice vplivajo na spremembe: pomanjkanje delavcev v železniškem prometu, kompliciranost železniških povezav med obrati zaradi konfiguracije terena in razdrobljenost obratov in stisnjenost prostora. Zato smo v Železarni že pred leti pristopili k določeni reorganizaciji in jo tudi izvedli: ukiniteli smo vsaj šest lokomotivskih relacij in transport materialov preusmerili na kamione. Velik del medobratnega transporta pa je še kljub vsemu ostal na železnici, kjer še vedno obratuje deset lokomotiv v triizmenskem obratovanju. Naslednja sprememba bo možna šele tedaj, ko

bo spremenjena tehnologija v jeklarnah dopušča ukinitvev ozkotirnega transporta.

Vsekakor pa bo v Železarni ostalo v daljšem obdobju v obratovanju vsaj šest normalnotirnih lokomotiv. Urejenost transporta po železnici je v veliki meri odvisna od razporeditve lokomotiv. Idealno je, da vsaka lokomotivska posadka opravlja samo določeno delo na določeni relaciji, kar velja pri nas za lokomotivo na relaciji v jeklarnah in za lokomotivo v javniški obratih. Ostale lokomotive morajo opravljati več različnih del od katerih so nekatera časovno vezana na tehnološki proces v jeklarnah na eni strani, na drugi strani pa na vozni red izvoznih vlakov iz Železarne. Kadar je naročilo sočasno, nastanejo neizbežne zamude in zastoji! Teh pa je temveč, čim daljši in težji so izvozni vlaki, ker moramo v izvozni vlak vključevati več lokomotiv (v najslabšem slučaju vseh pet, ki obratujejo v Fužinah) in pa zato, ker proizvodi za odpravo niso enakomerno porazdeljeni po vseh dnevih v mesecu.

Vodstvo transporta meni, da bi s spremembo načina izmenjave železniških voz med Železarno in železniško postajo lahko izboljšalo sedanje, skoraj nevzdržno stanje. V tem smislu je bil na nivoju direktorjev že razgovor z železniškim transportnim podjetjem Ljubljana, ki pa ni prinesel rezultatov, ker pogoji na postaji ne dovoljujejo spremembe, ki jo zahteva Železarna. Odpirajo se možnosti v naslednjih letih, ko bo na postaji izvršena rekonstrukcija tirnih naprav.

Diagram kaže odpremo finalnih izdelkov in drugih materialov po železnici v mesecu novembru, po številu dnevno odpremljenih vagonov in po tonaži odpremljenega blaga. Čeprav mesec november, zaradi praznikov ni najbolj primeren za analizo, pa nam skokoviti krivulji jasno kažejo neenakomernost odprave, kar je s transportnega stališča zelo nepravilno in posega negativno v celoten tehnološki proces v Železarni.

Že večkrat poudarjena zahteva po enkomernosti odprave bo morala dobiti svoj odmev vsaj danes, ko so angažirane vse sile za izboljšanje kvalitete in kvantitete jekla v našem podjetju. Jože Košir

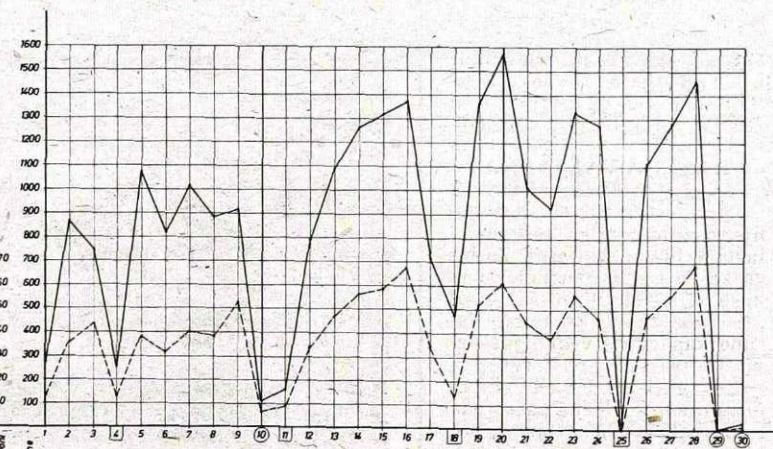

Diagram odpreme finalnih izdelkov in drugega materiala v vagonih in tonaž za november

OBVESTILA KOLEKTIVU — OBVESTILA

Dežurni za vzdrževanje v Železarni

Dežurni za vzdrževanje:

DATUM:
PONEDELJEK — 31. 12.
TOREK — 1. 1. 1974
SREDA — 2. 1.
ČETRTEK — 3. 1.
PETEK — 4. 1.
SOBOTA — 5. 1.
NEDELJA — 6. 1.
PONEDELJEK — 7. 1. 74
TOREK — 8. 1. 74
SREDA — 9. 1. 74
ČETRTEK — 10. 1. 74
PETEK — 11. 1. 74
SOBOTA — 12. 1. 74
NEDELJA — 13. 1. 74

DNEVNI:
ZUPAN MIRKO
TORKAR STANE
NOČ VINKO
ARH JOŽE
ROZMAN JANEZ
FALETIČ JANEZ, inž.
KAVČIČ JANEZ
KAVČIČ EDO
TUMA SLAVKO
RAVNIK JOŽE
GASSER FRANČ,
dipl. inž.
REKAR VINKO
MARKEŽ VALENTIN
RAVNIHAR PETER

NOČNI:
KOSELJ ANTON, inž.
ULČAR MARJAN
POGAČAR KAREL
VARL ALOJZ
SITAR ANTON
SELJAK FRANČ, inž.
ROTAR VINKO
SOKLIČ JAKA, dipl. inž.
TRONTELJ MARJAN
KLOFUTAR PETER
PRAPROTNIK NIKO
BAK DUŠAN, dipl. inž.
KRAPEŽ BERTI
JELOVČAN JOŽE

Telefon dežurnega vzdrževanja v Železarni je 314, vezni telefon 410. Na redne delovne dni dela dnevni dežurni od 14.00—18.00 ure, nočni pa od 18.00—6.00 ure.

Na proste sobote, nedelje in praznike dela: dnevni dežurni od 6.00—18.00 ure, nočni pa od 18.00—6.00 ure.

Predaja poslov se izvede v sobi dežurnega št. 8 v upravni zgradbi TOZD-VET.

Služba obratne ambulante

31. decembra 1973 in od 3. do 5. januarja 1974

Dopoldan: dr. Branko Čeh in dr. Stanka Šemrov

Popoldan: dr. Aleksander Rjazancev

V soboto, 5. januarja samo dopoldan: dr. Stanka Šemrov

Zobna ambulanta:

dopoldan: terapevt Viktor Stražišar

popoldan: terapevt dr. Alojz Smolej

V soboto, 5. januarja samo dopoldan: terapevt Viktor Stražišar.

Ordinacijski čas dopoldan od 6. do 13. ure, popoldan od 13.30 do 20. ure. V soboto od 6.30 do 13. ure.

Obolele sodelavce prosimo, da po možnosti koristijo dopoldanski čas za zdravniške preglede, ker v popoldanskem času ordinira samo en zdravnik.

od 7. do 12. januarja

Dopoldan: dr. Andrej Hribernik in dr. Stanka Šemrov

Popoldan: dr. Branko Dražič in dr. Aleksander Rjazancev

V soboto, 12. januarja samo dopoldan: dr. Aleksander Rjazancev.

Zobna ambulanta:

dopoldan: terapevt dr. Alojz Smolej

popoldan: terapevt Viktor Stražišar

V soboto, 12. januarja samo dopoldan: terapevt dr. Alojz Smolej.

Ordinacijski čas dopoldan od 6. do 13. ure, popoldan od 13.30 do 20. ure. V soboto od 6.30 do 13. ure.

Novo poslovanje z malicami v kantinah

Vse zaposlene v Železarni seznanjamo s spremembami pri poslovanju z malicami, ki bo uvedeno z novim letom in sicer:

I.

Delavci ŽJ dobijo bone za malice in to:

Delavci TOZD Talilnice	bele barve
Delavci TOZD Valjarne	rumene barve
Delavci TOZD Hladna predelava	zelenne barve
Delavci TOZD vzdrževanje,	
energija in transport	modre barve
Delavci OZD Skupne službe	roza barve

Pri uvedbi bonov dobi vsak delavec 24 bonov. Vsak naslednji mesec pa toliko bonov, kolikor je dejansko opravil dni v preteklem mesecu.

Boni se bodo izdajali skupaj s predurjem.

Boni ne zapadejo.

II.

Malice se bodo izdajale samo po jedilniku. Jedilnik bo vseboval tri vrste malice: dve topli in eno hladno malico. To pomeni, da bo izbira možna samo med navedenimi malicami in da se bo izdajala samo kompletna malica, kakor bo navedena na jedilniku oz. objavljena v kantini.

Po predložitvi bona, delavec za vsako malico plača štiri (4) dinarje, ne glede na dejansko ceno malice.

Če delavec želi malicati brez predložitve bona, lahko dobi proti plačilu samo pijačo, pecivo ali kruh. Poleg tega se v kantinah lahko nabavi še: cigarete, vžigalice in pravi kavo.

Izgubljenih ali uničenih bonov za malice se ne nadomešča.

Boni se lahko uporabijo samo v kantinah in ne veljajo v samopostrežni restavraciji in ne v restavraciji Kazini. Izjema so tam zaposleni delavci, ki jih uporabijo v teh restavracijah.

Vsaka kantina izdaja malice na bloke vseh barv naštetih v prvi točki.

III.

Delavci, kateri nimajo možnosti dnevnega oskrbovanja z malicami v kantinah (dislocirana delovna mesta, npr. elektrarne ipd.) bodo lahko enkrat na mesec nabavili delikatesno hrano v kantini ŽIC, za vsak bon v vrednosti 2,60 dinarjev brez plačila. Nabava bo možna od 10. do 16. v mesecu dopoldan in popoldan. Sobote, nedelje in prazniki so izključeni. Za dokaz upravičenosti do take nabave bo treba predložiti posebno potrdilo obrata in bone.

IV.

Po sklepu odbora za kadre železarne Jesenice z dne 14. decembra so učenci PIS upravičeni do enake malice proti udeležbi dva din, dva din prispeva ŽIC, razliko pa Železarna. ŽIC izvrši plačilo pri nabavi bonov po štiri din za vsak bon. Tako bodo imeli učenci malico že vnaprej plačano. Zaradi tega bodo imeli tudi posebne bone.

V.

Navedeno pojasnilo je istočasno odgovor delovnim skupinam, od katerih smo prejeli informacije preko tajništva organov samoupravljanja, ki so se nanašale na opisano problematiko.

Prosimo vse delavce, da pri uvedbi opisanih sprememb konstruktivno sodelujejo in ne zahtevajo od kantiner, da bi delile malice v nasprotju s tem navodilom, ker to samo zaostruje medsebojne odnose med osebami, ki pri sistemu ne morejo ničesar spremeniti.

Vse svoje opažanje in interese uveljavljajte preko samoupravnih delovnih skupin in ustreznih organov v TOZD.

Vodstvo DE družbene prehrane

Javna licitacija

SLOVENSKE ŽELEZARNE LJUBLJANA — ŽELEZARNA JESENICE
BO NA

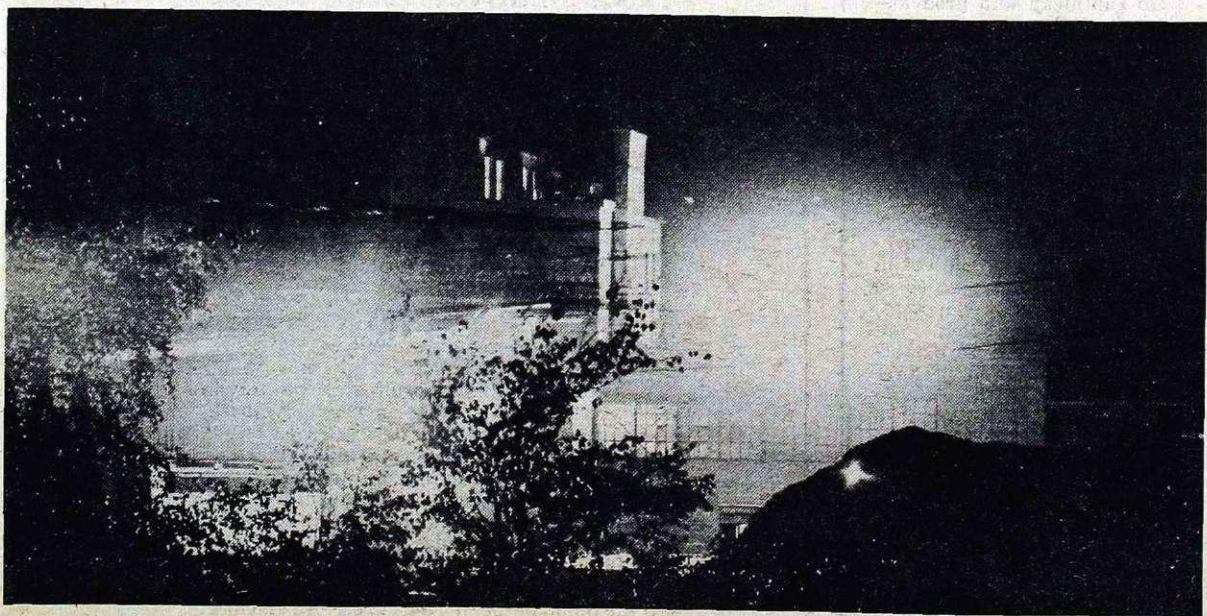
javni licitaciji

prodala stružnico FPV Milano, leto izdelave 1938, višina konice 1975 x 2000.

Licitacija bo 8. januarja 1974 ob 9. uri v prostorih tehničnih služb (bivša UOS) železarne Jesenice.

Izključna cena je din 5.000.— Vsak udeleženec mora pred licitacijo položiti pri blagajni železarne kavcijo v višini din 5 00.—

Železarna Jesenice

Aglomeracija ponoči

Sestanki samoupravnih delovnih skupin

V prejšnjem tednu so samoupravne delovne skupine v Železarni razpravljale o osnutku statuta TOZD, ki je bil objavljen v predzadnji številki Železarja ter o dodatku k samoupravnemu sporazumu o združevanju TOZD v železarno Jesenice. Na sestankih SDS so bili posredovani predlogi za delegate v delavski svet Slovenske železarne, ki bodo zastopali temeljne organizacije združenega dela in Skupne službe iz naše železarne.

O omenjenih samoupravnih aktih ter predlaganih delegatih so razpravljale naslednje samoupravne delovne skupine:

TOZD talilnice

PLAVŽ — 20. 12. vodstvo talilnic, 17. in 20. decembra SDS Jančič, kamnolom Trebež, SDS Zgonc na apnenci, obratovodstvo plavž, SDS v rudarni in pri pečeh.

MARTINARNA — Od 15. do 18. decembra SDS tretje izmene, SDS Uran, Kolomar in Tramte ter SDS druge izmene pri pečeh v livni jami in starem železu.

LIVARNA — 18. decembra SDS Pristov v kovinolitarni ter SDS Smolej v modelni mizarni in SDS Smolej v čistilnici, 19. decembra SDS Kramar v sivi livarni in Podobnik v jeklo-livarni.

SAMOTARNA — 14. decembra SDS prve izmene v oddelku mlini.

TOZD valjarne

VALJARNA 2400 — 11. decembra SDS Smolej Janko na progi, 17. decembra SDS Mirtič v odpravi izdelkov, 19. decembra SDS Kokalj v adjustaži in 20. decembra SDS Ple-melj-Resman.

VALJARNA BELA — 15. decembra SDS Svetina-Dremelj — Knific, adjustaža štekel — 16. decembra SDS Korbar in 20. decembra SDS Podlipnik ter SDS Erjavec, obratovodstvo — SDS Senčar 18. decembra, površinska obdelava — 20. decembra SDS Lazar, adjustaža štekel Bela — 19. decembra SDS Vister in 20. decembra SDS Pristov, 14. decembra SDS Knific — bluming štekel.

JAVORNIK I. — 10. decembra SDS Benedičič, 13. decembra SDS uslužbenci Javornik I in valjarne žice, 15. decembra SDS Benedičič, SDS Zupan, SDS Udir ter SDS Markelj Jože, 17. decembra SDS Kogoj in SDS Markelj Franc, 17. decembra SDS Brišar na tehnični.

VALJARNA ŽICE — 16. decembra SDS Klinar in SDS Jurčič ter 17. decembra SDS izmene Koren.

TOZD hladna predelava

PATENTIRNICA — 13. decembra SDS Guzelj in SDS Kragolnik ter 14. decembra SDS Oreški, 13. decembra SDS Resman.

POCINKOVALNICA — 13. decembra SDS Janša in SDS Kralj.

ŽICARNA I — 13. decembra SDS obratovodstvo žičarne, 14. decembra SDS Gašperin in 13. decembra SDS Tramte ter SDS Poklukar.

ŽICARNA II — 13. decembra SDS Koblar v votličarni, SDS Klinar in SDS Marinkovski, 14. decembra SDS Jamar.

ŽICARNA — ODPREMA — 13. decembra SDS Sušnik, 18. decembra SDS karisti, SDS Bem na odpremi izdelkov 18. decembra.

ELEKTRODNI OBRAT — 14. decembra SDS Praprotnik pri izdelavi varilnega praška.

ŽARILNICA — 18. decembra SDS Uršič in 19. decembra SDS Kotnik.

LUŽILNICA — 19. decembra SDS Ravnik.

PROFILARNA — 18. decembra SDS Soklič in SDS Jereb, 19. decembra SDS Noč in SDS Logar — Pretnar.

HLADNA VALJARNA — 18. decembra SDS Skumavec — Oven in SDS Urbanc, 19. decembra SDS Prevč.

JEKLOVLEK — 17. decembra SDS na obratovodstvu, SDS Lavtižar ter SDS Židan v brusilnici, SDS Bizjak v adjustaži in SDS Pristov, 15. decembra SDS Horvat v vlačilnici, SDS Arnež v brusilnici.

TOZD vzdrževanje, energija in transport

STRUGARNA VALJEV — 18. decembra SDS strugarna na Javorniku in na Beli.

TRANSPORT — 14. decembra SDS Kramar — Markelj — tovor I in tovor II, 15. decembra SDS Mali — avtomobilski prevozi, 17. decembra SDS Zmitek — tovor IV in SDS Drole pri tehtalcih, 18. decembra SDS v lokomotivni delavnici, SDS Kavalir, SDS na vodstvu transporta, SDS Gazvoda — Kapus (promet in vleka), 19. decembra SDS Oblak in Justin, SDS Travnik — Piberčnik.

STROJNE DELAVNICE — 13. decembra SDS Vončina v orodjarni, SDS Markun — strugarna, 14. decembra SDS obratovodstvo in priprava dela, SDS Mežnarc in SDS Košir v orodjarni, 17. decembra SDS Brelih — strugarna Javornik.

GRADBENO VZDRŽEVANJE — 15. decembra SDS obratovodstvo gradbenega vzdrževanja, 17. decembra SDS mizarji, tesarji, steklarji in pleskarji, 18. decembra SDS kleparji, zidarji in oddelke plastike.

RTA — 17. decembra SDS Dolanc — VMR in RMR, SDS v oddelku TMK ter SDS Rekar — EMP — KER — PMA.

ELEKTRO TOPLOTNA ENERGIJA — 16. decembra SDS Sirc — dispečerji I. 18. decembra SDS obratovodstvo elektro toplotne energije in 19. decembra SDS Žagar — parne naprave.

PLINSKA IN VODNA ENERGIJA — SDS Repe 19. decembra in SDS obratovodstvo PIV.

VEN — 13. decembra obratovodstvo elektro vzdrževanja, 14. decembra SDS Oblak — DES Javornik, in SDS VEN jeklarna, 16. decembra SDS — VEN Bela, 17. decembra SDS Preželj-elektro vzdrževanje Jesenice, SDS elektro vzdrževanje DES I ter SDS Janša VEN Bela.

STROJNO VZDRŽEVANJE — 14. decembra SDS strojno vzdrževanje plavž, SDS Strgar — hidravlika in pnevmatika, SDS Tušar — montaža Javornik, SDS Bernik — instalacija Javornik, SDS Lapajne — Bernik — strojno vzdrževanje Javornik, 15. decembra SDS Kastelic — Perne — Odar — strojno vzdrževanje Bela, 16. decembra SDS Repinc — strojno vzdrževanje Bela, 17. decembra SDS na obratovodstvu strojnega vzdrževanja, SDS Ažman — strojno vzdrževanje Bela in SDS Rozman — strojno vzdrževanje Bela ter 18. decembra SDS Hudolin — instalacija Jesenice.

Organizacija skupne službe

OTK — 13. decembra SDS Gradišnik — Hribar, 15. decembra SDS Urbanc — tehnološki laboratorij, 17. decembra SDS Sok — mehanična delavnica OTK, 19. decembra SDS Petrič — spektrokemijski oddelke in 20. decembra SDS Pogačnik — kemični laboratorij ter SDS Kurner — raziskovalni oddelke.

13. decembra SDS Frece — splošna administracija in čistilke, 14. decembra SDS na tehnološki pripravi dela, SDS nabavni oddelke, 15. decembra SDS Varl — kadrovske sektor, SDS vseh štirih izmen poklicne gasilske in reševalne čete, 18. decembra SDS Erjavšek — prodajna služba, SDS Krušič — na oddelku za obračun osebnih dohodkov, 19. decembra SDS Žvegelj — socialno zdravstvena služba ter 20. decembra SDS Jasnič — SEOP — organizacija dela, SDS Stare — sekretariat in SDS SEOP — oddelke za ekonomsko analizo in planiranje, oddelke za sisteme.

RAZPRAVA O PREDLOGU STATUTA TOZD V SAMOUPRAVNIH DELOVNIH SKUPINAH STROJNEGA VZDRŽEVANJA

V preteklem tednu so v vseh samoupravnih delovnih skupinah strojnega vzdrževanja imeli organizirane sestanke, na katerih so obravnavali osnutek statuta TOZD. Razprava je kljub temu, da je bil osnutek statuta objavljen v Železarju že pred štirinajstimi dnevi in je bilo dovolj časa, da bi ga vsakdo

prebral, pokazala, da večina članov kolektiva strojnega vzdrževanja tega ni naredila. Kljub temu, da so tovariši, ki so bili zadolženi za razlago osnutka, v uvodu poudarili najbolj važne člene tega zelo pomembnega dokumenta, niso uspeli vzbuditi zanimanja in pripravi člani delovnih skupin k razpravi. V nekaterih delovnih skupinah so se izgovarjali s tem, da je v razpravi v zadnjem času preveč teh dokumentov in da je premalo časa za obravnavo in zato tudi ni razprave.

Z ozirom na to, da je izobrazbena stopnja delavcev v strojnem vzdrževanju razmeroma precej visoka, bi vsekakor pričakovali aktivnejše sodelovanje pri sprejemanju samoupravnih aktov. Vse preveč je še vkoreninjeno mnenje, da v glavnem ostane tako kot je že vnaprej določeno. Toda če hočemo v praksi uresničiti nova ustavna določila, bo potrebno našo aktivnost v raznih razpravah temeljito spremeniti. Predvsem pa bo treba prenehati s staro prakso, da na sestankih samoupravnih delovnih skupin molčimo, po sestanku pa imamo nešteto pripomb, ki pa jih seveda nobeden ne registrira in so tudi brez pomena.

Sestanek delovne skupine mora postati parlament na katerem bomo obravnavali vse dejavnike v zvezi z gospodarjenjem, delovno disciplino, proizvodnjo, kakor tudi vse akte, ki so v zvezi z delavskim samoupravljanjem. Samo tako bo postala delovna skupina osnovna celica delavskega samoupravljanja. Stane Torkar

OCENA RAZPRAVE O OSNUTKU STATUTA TOZD V ŽEBLJARNI

Predsednik sindikalnega odbora žebjarne tov. Žemva je za 15. december sklical posvet predstavnikov vseh samoupravnih delovnih skupin v žebljarni. Na posvetu je bilo prisotnih 62 članov kolektiva. Oceno razprave o statutu TOZD ter dodatka k temeljnemu samoupravnemu sporazumu je posredoval obratovodja. Iz njegove informacije je razvidno, da so v žebljarni vse štiri samoupravne delovne skupine v predvidenem roku razpravljale o omenjenih dokumentih in da je bilo na teh sestankih prisotnih 80 ljudi. Obratovodja je v svojem poročilu poudaril, da so člani kolektiva na sestankih SDS bili bolj poslušalci in premalo aktivni v razpravah.

Gradivo je bilo pravočasno posredovano in pripravljeno tako, da so imeli člani kolektiva možnosti za razpravo ter za morebitne koristne predloge ali pripombe pa tudi za kritično oceno. To je važno posebej zato, ker bomo v prihodnje medsebojne odnose urejali in opredeljevali s statuti in pravilniki. Hkrati si bomo tako urejali tudi pravice in dolžnosti.

V nadaljevanju sestanka je informacijo o rekonstrukciji žebljarne posredoval inž. Mesarič. Poudaril je, da si mora Železarna prizadevati za večjo finalizacijo izdelkov. Prav tu ima žebljarna pomembno vlogo ter velike možnosti, da preusmeri proizvodnjo v kvalitetne izdelke, ki jih izdelujemo s hladnim preoblikovanjem. Sicer inž. Mesarič meni, da četudi še ni izdelana študija, vendar sedanji razvoj lahko ocenimo ob primerjavi z drugimi deželami. Drugod v svetu rastejo potrebe po specialnih žičnikih, še bolj zanimivi pa so proizvodi na področju avtomobilske, strojne in »bele« industrije ter gradbeništva. Inž. Mesarič je govoril o sedanji zmogljivosti obrata, o izrabljenih strojih ter o nizki produktivnosti in nevdržnem ropotu strojev v adjustaži, kakor tudi o napornem delu. Posebno pozornost je treba posvetiti modernizaciji adjustaže, z namenom, da bi odpravili fizično delo. Nabaviti bo treba nove pakirne stroje in modernizirati notranji transport ter uvesti paletizacijo. V žebljarni bo treba zamenjati skoraj vse stroje, ker so izrabljeni in zastareli. Nabavili naj bi stroje za izdelavo žičnikov s spiralami, ozobljen in dvojni naj bi posebno oblikovanimi glavami.

Inž. Mesarič je govoril še o tem, da se bo treba v nadaljnji fazi razvoja in na osnovi tržnih potreb preusmeriti v proizvodnjo hladno oblikovanih izdelkov za avtomobilsko, strojno in gradbeno industrijo ter na proizvodnjo tehničnih vzmeti. Treba bo zgraditi nove proizvodne in skladiščne prostore ter novo orodjarno. Novo halo naj bi gradili v podaljšku žebljarne, kjer je sedaj delavnica za instalaterje, v dolžini 80 metrov. Sedanji koncept oziroma predlog predvidenega razvoja zagotavlja lažje in bolj produktivno delo, z urejenim enosmernim notranjim transportom in ustrezno tehnologijo. Najprej nameravajo modernizirati sedanjo proizvodnjo, zatem pa naj bi v novi hali ter z novo strojno opremo uvedli končno proizvodnjo v višini 24.000 ton. Proizvodnja bodoče žice in sekanca ostane neizpremenjena, ob koncu razvoja pa bo treba razmisliti o premestitvi strojev v žičarno. Predvideni razvoj je inž. Mesarič prikazal s statističnimi podatki, kjer so vsebovani tudi podatki o finančnih sredstvih, ki jih bomo potrebovali.

Samoupravni organi v preteklem tednu

5. seja odbora za gospodarstvo TOZD Talilnice

V petek, 21. decembra je predsednik Franc Golba sklical 5. redno sejo, na kateri so sprejeli naslednje sklepe:

— Poročilo o proizvodnji za november in 18 dni decembra se sprejme. Na plavžu št. 2 je treba urediti vse, da se izboljša proizvodnja, v martinarni pa izboljšati proizvodnjo sedme peči in narediti vse za normalno delo rekonstruirane šeste peči.

— Sprejme se predlog plana za leto 1974 in to: plavž 152.000 ton, martinarna 320.000 ton, elektro jeklarna 175.000 ton (če ne bo redukcij), livarna 1660 ton in šamotarna 17.000 ton. Na seji so ugotovili, da je plan realen, da je sprejemljiv za vse obrate, vendar bo potrebno že takoj v prvih dneh in mesecih gledati na izpolnjevanje plana. Ker so obrati v nekaterih mesecih letos dosegli tako proizvodnjo kot jo predvideva plan za leto 1974, obstajajo možnosti, da dosežejo skupno proizvodnjo surovega jekla pol milijona ton. Odbor priporoča, da martinarna in elektro jeklarna delata s tem ciljem. Plan porabe surovin in energije ni pretiran in ga je mogoče z dobrim delom doseči. Možnosti nižjih porab so pri koksu, gorivu v martinarni in elektro energiji v elektro jeklarni.

Delavskemu svetu TOZD predlagajo, da plan v celoti sprejme.

— Sprejme se program proizvodnje za januar 1974: plavž 13.000 ton, martinarna 26.100 ton, elektro jeklarna 14.100 ton, livarne 135 ton in šamotarna 1350 ton.

— Odbor je vzel na znanje poročilo direktorja TOZD Talilnice o iz-

gledih za rekonstrukcijo šamotarne. O razlogih za in proti rekonstrukciji bo obvestil delavski svet.

— Odbor naroča obratovodju šamotarne, da predlog obravnava kolektiv šamotarne. O predlogu je potrebno obvestiti tudi politične organizacije TOZD in Železarne. Odbor še ni sprejel odločitve in bo na prihodnji seji zbral mnenja.

Na seji odbora so govorili tudi o planu Železarne za leto 1974.

Čestitamo

Na drugi stopnji visoke ekonomske komercialne šole v Mariboru — ekonomsko organizacijski oddelke, je 18. 12. 1973 diplomiral Dante JASNIČ in s tem pridobil naziv diplomirani ekonomist.

Na visoki tehnični šoli v Mariboru je diplomiral 21. 12. 1973 Marjan KOLMAN, predavatelj ZIC in si pridobil naziv strojni inženir.

V tehničnih srednjih in delovodskih šolah so v letu 1973 diplomirali naslednji sodelavci:

Metalurški oddelke: Alojz MASTERL, Klavdij MLEKUŽ, Milan MRAK, Viktor TORKAR, Radovan TROJAR in Alenka VALENTINČIČ.

Strojni oddelke: Peter KONČNIK, Mitja KOŠIR, Franc MOHORČ, Jože RINK, Brane SAMARDŽIJA, Stane ŠKRIPEC in Pavel ŽMITEK.

Elektro oddelke: Diana AŽMAN, Anton KAVČIČ, Lilijana MARKEŽ.

Delovodska šola: Pavel DIMITROV, Stanko ERŽEN, Anton PAZLAR in Rudi ŠAPEK.

Vsem iskreno čestitamo in jim želimo veliko uspeha

5. seja odbora za kadre TOZD Hladna predelava

Predsednik odbora za kadre v TOZD Hladna predelava Rok Globočnik je 21. decembra sklical 5. redno sejo odbora z naslednjim dnevnim redom: pregled sklepov prejšnje seje, poročilo o gibanju delovne sile, premetitve in razporeditve delavcev, reševanje prošelj, plan delovne sile za leto 1974 in razno.

Odbor je pregledal izvrševanje sklepov prejšnje seje in ugotovil, da so vsi sklepi razen enega, s katerim je odbor zahteval poročilo o pripravi kadra za nova dva obrata hladna valjarne in obrat vratnih podbojev, izvršeni.

Na seji je bilo podano tudi poročilo o gibanju delovne sile v mesecu novembru. Iz poročila je bilo razvidno, da je bilo v TOZD Hladna predelava v mesecu novembru sprejetih pet novih delavcev, trije pa so bili obračunani. Potrdili so sprejem in razporeditev novih delavcev. Ravno tako so sprejeli sklep o prenehanju lastnosti delavca v TOZD trem delavcem.

Sklenili so, da se lahko zaposli sedem upokojevcv. Zaposlitev je začasna in bo trajala od 1. 1. 1974 do 30. 6. 1974. Vsi upokojevc, ki so predvideni za začasno zaposlitev, so bili predhodno zdravniško pregledani.

Obravnavali so pismeno odpoved sodelavca iz profilarne. Odbor je bil mnenja, da temu sodelavcu lahko preneha lastnost delavca TOZD v zakonitem odpovednem roku.

Premestitve znotraj obrata jeklovlek, ki jih je predlagalo obratovodstvo jeklovleka, je odbor v celoti potrdil. Odbor je soglašal tudi z ukinitvijo petodstotnega zmanjšanja obračunske postavke dvema sodelavkama na delovnem mestu kontrolor kv. Förster.

Obratovodstvo hladne valjarne je odboru posredovalo predlog za

zasedbo prostega delovnega mesta prevzemalca surovega materiala v hladni valjarni. To delovno mesto je bilo interno objavljeno v HVŽ. Na objavo se je prijavilo sedem članov kolektiva in sicer pet iz hladne valjarne in dva iz žičarne. Vsi kandidati so bili testirani.

Na osnovi testnih rezultatov in ostalih pogojev je bil odbor mnenja, da za zasedbo delovnega mesta ustreza Igor Kelvišar in predlagali obratovodstvu hladne valjarne, da ga razporedi na to delovno mesto.

Na seji so obravnavali tudi prošnje za premetitve v drugo TOZD in dali soglasje, da se te delavce lahko razporedi oziroma premesti v obrate TOZD Hladna predelava s tem, da vsi ustrežajo zahtevam delovnih mest obratov TOZD Hladna predelava. Posebej pa je odbor obravnaval prošnje za ponovni sprejem.

V zvezi z vlogo občinske gasilske zveze Jesenice, s katero prosijo za pet delavcev izredno plačani dopust za čas predavanja na podčastniškem tečaju, je odbor dal soglasje, da se tem tovarišem lahko odobri izredno plačani dopust.

Odbor je razpravljal o planu delovne sile za prihodnje leto in se z njim načelno strinjal. Imel je le pripombo, da je treba stremeti za izboljšanje pogojev dela.

Na koncu seje so bili seznanjeni tudi s predlogom programa dela odbora za kadre in medsebojna razmerja za leto 1974 in ga v celoti potrdili.

Mladi o sebi, svojih problemih, nalogah in perspektivah

Mladi ob sklepu leta

Navada je že, da zadnje dni starega leta pregledamo in ocenimo naše delo ter prizadevanja pri razreševanju najrazličnejših problemov. Prav je, da se ob tej priložnosti tudi predstavniki mlade generacije ozremo na prehojeno pot in ocenimo, kje smo bili uspešni, kje smo grešili oziroma slabo delali.

Sicer pa prepustimo besedo mladim samim. Najbolj prizadevne člane ZM pa tudi tiste manj prizadevne smo zaprosili, da nam podajo kratko oceno dela mladinske organizacije v naši občini za leto 1973.

ANGELCA MURKO-PLEŠ, predsednica OK ZMS Jesenice:

»Že takoj na začetku naj povem, da smo pri občinski mladinski organizaciji v preteklem letu sledili programski in idejni orientaciji Zveze mladine Slovenije in da smo največje uspehe dosegli pri utrjevanju in povezovanju osnovnih oblik organiziranosti, ki bo predstavljalo bazo za resnično izražanje interesov in večjo akcijsko sposobnost vseh mladih v občini. Ustanavljanje novih aktivov ne pomeni samo osnovo za boljše in učinkovitejše delovanje občinske organizacije, pač pa je predvsem vzbudilo interes pri velikem številu doslej neorganiziranih mladih, da se v sredinah, kjer živijo in delajo, povežejo med seboj ter se s skupnimi akcijami vključijo v družbeno življenje svojega okolja.

Največ uspeha pri delu aktivov v temeljnih organizacijah združenega dela smo zabeležili v njihovih prizadevanjih, da čimvečje število mladih vključijo v delo samoupravnih organov, uspehe pa beležimo tudi v širokem krogu mladih ljudi, ki so evidentirani kot možni kandidati za prihodnja delegatska mesta.

Poleg organizacijskega utrjevanja smo posebno pozornost posvetili izobraževanju in idejnopolitičnemu usposabljanju mladih družbenih delavcev. V tej akciji smo bili uspešni pri ustanavljanju in vodenju marksističnih krožkov, ki so postali idejna jedra med srednješolsko mladino.

Seveda pa je pri vseh teh uspehih prihajalo tudi do raznih težav in problemov, predvsem v nenehnem pomanjkanju perspektivnih kadrov. Poleg tega je v posameznih aktivih prihajalo do neresnih odnosov do dela in v prihodnjem letu je ena naših prvih nalog, da takšne probleme čimprej rešimo.

V letu 1974 si kot predsednica občinske konference ZMS Jesenice želim, da se zveza mladine v najkrajšem času dokončno organizira in stabilizira, poleg tega da se neha ukvarjati s seboj in postane resnično tisti družbenopolitični dejavnik, ki bo v vseh sredinah in ob vseh vprašanih resnično zastopal interese mlade generacije. Naj ob koncu vsem mladim v občini zaželimo kar največ uspešnega dela v novem letu 1974 na vseh področjih delovanja.

INŽ. VASILIJ KOMAN, predsednik tovarniške konference ZM Železarne:

»V preteklem letu je bilo glavno področje delovanja TK ZMS povezati in organizirati čimvečje število mladih železarjev. V vodstvu smo se zavzemali tudi, da mladim ne organiziramo samo raznih športnih prireditve, temveč da spodbujamo tudi zanimanje za idejno in politično delo.

Žal so nas pri realizaciji programa za letošnje leto spremljale nenehne težave, tako da se ne moremo po-

hvaliti z nekimi velikimi uspehi. Skozi vse leto smo se srečevali z nezadostnim številom ustreznega kadra tako v vodstvu TK ZMS kot tudi v posameznih aktivih. Poleg tega je bila vse prebogosto posređi nezainteresiranost za delo med mladimi železarji samimi.

Poudariti moram, da ni vse samo organizacija športnih tekmovanj, za katera vlada v naši železarni izredno zanimanje. Mlad železar mora prav tako biti dobro seznanjen z vsemi družbenopolitičnimi in gospodarskimi gibanji, tako v tovarni kot tudi v širšem slovenskem in jugoslovanskem prostoru. To bomo dosegli le, če bomo našli pravo obliko pristopa k vsakemu mladincu. Nedvomno bo to ena glavnih nalog v letu 1974.

Prav tako bomo z novo organiziranostjo aktivov mladih delavcev skupaj s sindikatom, poskušali pritegniti mladince k bolj kontinuiranemu delu. Tudi to je velika naloga, ki bo terjala prizadevanost vseh članov ZM v Železarni.

TK ZMS bo morala v prihodnjem letu posvetiti vso pozornost idejnemu izobraževanju in to ne samo mladim kadrom, temveč celotnega kolektiva. V to akcijo bomo šli skupaj s konferenco mladih delavcev. Prihodnje leto so pred nami kongresi ZM in ZK in zato se bodo morali mladi aktivno vključiti v priprave na te kongrese.

Omenim naj še, da prihodnje leto skupaj z občinsko organizacijo ZM pripravljamo veliko delovno akcijo, od katere bodo šla denarna sredstva za izgradnjo spominskega doma borcev in mladine v Kumrovcu in za Kozjansko.

Ceprav leto 1973 ni bilo najbolj uspešno, upam, da bomo s skupnimi prizadevanji nas vseh v letu 1974 dosegli večje uspehe in s svojim delom dokazali, da spoštujemo zaupanje, ki nam ga nudi celoten kolektiv Železarne. Vsem mladim železarjem in ostalim mladincem v občini želim prijetno praznovanje, v novem letu pa čimveč delovnih uspehov, tako na svojih delovnih mestih kot v organizaciji ZM.

MILE ZRNČIČ, predsednik konference mladih delavcev pri občinski organizaciji ZM.

»V septembru ustanovljena konference mladih delavcev se je v zelo kratkem času vključila v dogajanja v naši ožji in širši družbi. Že od vsega začetka je ena naših osnovnih nalog ustanavljanje aktivov v delovnih organizacijah in med mladimi delavci vzbuditi zanimanje za organizirano delovanje. Prav sedaj rešujemo tudi probleme mladih delavcev v samskih domovih.

V letu 1974 bomo morali več časa posvetiti strokovnemu izobraževanju, ker nam še vedno primanjkuje ustreznih kadrov, predvsem med mladimi delavci. Prepričan sem, da bodo aktivni mladi delavci v okviru sindikalnih organizacij resnično

zaživali, kar nam nedvomno zagotavlja, da bomo že v prihodnjem letu zasledili naša stališča v sindikatih in ostalih samoupravnih organizacijah.

Vsem mladim delavcem v občini naj velja: Z delovnim elanom v novo leto 1974!

METKA KOZLEVČAR, mladinski aktiv valjarna 2400:

»Kot članica mladinskega aktivna v našem obratu z delom v preteklem letu ne morem biti zadovoljna. Med mladinci ni čutili zanimanja za organizirano delo, vsak gleda le na to, kar je njemu najbolj v korist. Mislim, da je vzrok za takšno stanje predvsem v tem, da v našem obratu več let ni bilo aktivna. Mladi so se na to pač navadili in nihče ni čutil potrebe, da se aktiv ustanovi.

Ker sedanji aktiv v največji meri obstaja le formalno na papirju, bomo v prihodnjem letu morali napeti vse sile, da delo spet poživimo.

FRANJO KRAGOLNIK, predsednik MA TOZD Hladna predelava.

»V marcu smo se mladinci zbrali na ustanovni konferenci, kjer smo izvolili predsedstvo in se pomenili o delovnih nalogah. Kljub raznim problemom, ki so nas spremljali, smo z doseženim delom lahko zadovoljni. Sami smo izvedli nekaj akcij, ki so bile uspešne. Poleg tega pa smo sodelovali s TK ZMS in občinsko konferenco mladih delavcev. Omenim naj še, da so se člani našega aktivna vključili tudi v delo samoupravnih organov v TOZD Hladna predelava.

VLADO ŠČETARIČ, predsednik komisije za delo MA v krajevnih skupnostih:

»Komisija je v preteklem letu usmerila delo predvsem na ustanavljanje mladih aktivov v vseh krajevnih skupnostih naše občine. Letos je bilo ustanovljenih pet aktivov, med katerimi najboljše delujejo na Javorniku, Blejski Dobravi in v Ratečah. Moram reči, da je naše delo zelo oteženo, saj je področje delovanja praktično od Rateč do Žirovnice.

Komisija tudi v prihodnjem letu čaka vrsta nalog. Prizadevali si bomo, da mladinske aktivne ustanovimo tudi v ostalih krajih in skupnostih in mlade pridobimo k bolj organiziranemu delovanju. Poleg tega so prav sedaj v teku priprave na ustanovitve konference mladih iz krajevnih skupnosti, ki bo predstavljala novo in bolj učinkovito obliko delovanja Zveze mladine na terenu.

Naj se ob sklepu vsem zahvalimo za odgovore za naš novoletni razgovor. Čestitkam za uspešno delo v letu 1974 se pridružuje tudi uredništvo naše rubrike z željo, da v prihodnjem letu mladinska stran postane še bolj pestra in bo postala resničen pregled dela vseh mladih.

Janko Rabič

Namesto novoletnih čestitk

Občinska konferenca ZMS Jesenice je namesto novoletnih čestitk namenila 350 din v sklad za zbiranje sredstev za gradnjo spominskega doma borcev in mladine v KUMROVCU.

Sestanek mladinskega aktivna na ŽIC

V sredo, 19. decembra, je bil tretji sestanek mladinskega aktivna vseh šol na železarskem izobraževalnem centru Železarne. Na sestanku je podal predsednik marksističnega krožka poročilo o dosedanjem delu in o začrtanem programu v prihodnjem letu. Izvolili smo vodje krožkov, ki bodo delovali na naših šolah.

Največ pozornosti smo posvetili našemu internemu časopisu, ki bi ga v bodoče radi izdajali.

Dijaki četrtega letnika STŠ — strojni oddelk, bodo priredili novoletni ples, ki bo v petek, 28. decembra, ob 18. uri na šoli. Jošt Novak

DOPISUJTE V ŽELEZARJA

Proslava ob dnevu JLA

Športno društvo gostinske šole Bled, kjer so vključeni vsi učenci, je za dan JLA pripravilo v prostorih TVD Bled krajšo proslavo, kamor so povabili tudi vojske iz kasarne Andreja Žvana-Borisa iz Bohinjske Bele. Uvodno besedo je imel predsednik mladinskega aktivna GSB Aleksander Andrejčič.

Po proslavi so se med seboj pomerili vojski in učenci GSB in sicer v košarki in odbojki. Ker so vojski imeli še proslavo v festivalni dvorani, sta bili tekmi časovno krajši.

Tekmo v odbojki so dobili učenci GSB z 2:1. Pri košarki pa so zmagali vojski. V njihovih vrstah je igral tudi državni reprezentant Sabljčič, ki

je član Borca, pa tudi drugi so se izvrstno borili. Pri GSB je treba omeniti Posedi Igorja in Kokalj Borisa, ki sta znala dokaj dobro odvezmati žogo nasprotniku in sta s tem skupaj z drugimi pripomogla, da razlika v koših ni bila še večja. Igrali so 2 x 15 minut. Rezultat srečanja je bil 70:40 za vojske iz kasarne Andreja Žvana-Borisa.

Tekmi je sodil učitelj telesne vzgoje na GSB Albin Završnik.

Organizatorji so bili s prireditvijo zadovoljni in upajo, da bodo v naslednjem letu lahko organizirali še več podobnih srečanj in tako poglobili stike med vojski in mladimi.

Helena Beljan

Obiskali smo graničarje

V počastitev dneva JLA so dijaki jeseniške gimnazije v petek, 21. decembra, obiskali graničarje v karavli France Prešeren na Planini pod Golico. Podarili so jim priložnostna darila in s tem počastili njihov praznik. Dogovorili so se, da bodo med seboj sodelovali. Graničarji bodo prišli na Jesenice in se v gimnazijski telodavnici pomerili z dijaki v športnih igrah. Dijaki tretjih in četrtnih letnikov pa bodo v pomladanskem času

odšli v Planino pod Golico, kjer jim bodo graničarji pokazali moderno orožje in način uporabljanja. S tem bi si dijaki izpopolnili znanje o predvojski vzgoji.

Popoldne je minilo v prijetnem vzdušju. Z vojski so se pogovarjali o problemih, ki jih tarejo, o vojaškem življenju in podobno. Nekateri so igrali šah ali poslušali glasbo.

Poslovili so se z upanjem, da se bodo še večkrat srečali. Pika

Jubilanti 50-letniki

V mesecu januarju bodo praznovali 50 let svojega življenja naslednji naši sodelavci: Vinko BERTONCELJ, jeklovlek — 2. januarja, Anton KOVACIČ, strojno vzdrževanje — 9. januarja, Silva URŠIČ, splošni sektor — 11. januarja, Anton JEREB, martinarna — 12. januarja, Pavel TORKAR, RTA — 12. januarja, Zora POGAČNIK, OTK, — 22. januarja, Marica ZRIM, DE DP — 23. januarja, Ivana ENIKO, valjana Bela — 24. januarja, Drago MILOSAVLJEVIČ, VEN — 27. januarja in Janez KOZLEVČAR, splošni sektor — 29. januarja.

Vsem sodelavcem iskreno čestitamo!

Železarski globus

ITALIJA

Italijanska železarska družba ITALSIDER si prizadeva, da bi povečala letno proizvodno zmogljivost svoje železarne v Tarantu na 10,5 milij. ton surovega jekla. V ta namen bo zgradila dve novi koksarni, LD konverterje, plavž, aglomeracijo in dve napravi za kontinuirno vlivanje jekla. S pomočjo teh dveh naprav za kontinuirno vlivanje jekla bo povečala proizvodnjo hladno valjane pločevine na 1 milij. ton.

ROMUNIJA

Za železarno v Galacu bo dobavilo švicarsko podjetje Concast AG dve veliki napravi za kontinuirno vlivanje slabov. Vlivali bodo 160 tonske šarže v slabe široke do 1900 mm in debele do 300 mm. Letna zmogljivost obeh naprav bo 1,7 milij. ton.

IRAN

Nemški industrialec Korf bo zgradil v Iranu novo železarno. Verjetno bo stala v kraju Ahwaz. V tej železarni bodo uporabljali Midrex postopek, letno pa bodo proizvedli 1,2 milij. ton železove gobe. Investicijski stroški za to železarno bodo znašali 60 milij. dolarjev.

Novice iz sindikalnih organizacij

5. REDNA SEJA OSNOVNE ORGANIZACIJE SINDIKATA TOZD VET

Predsednik osnovne organizacije sindikata TOZD VET je za 12. december sklical 5. redno sejo. Vse predsednike sindikalnih odborov je pozval naj vodjem samoupravnih delovnih skupin nudijo čim večjo pomoč pri obravnavi osnutka statuta TOZD. Da bi bilo tolmačenje statuta učinkovito je treba v obratih v ta namen zadolžiti sposobne ljudi, predvsem pa obratovodje. Tov. Kavčič je v razpravi ugotovil, da sindikalna organizacija zaostaja pri delu in gradivo, namenjeno za razpravo, še ni pripravljeno, tako da bodo samoupravne delovne skupine imele malo časa za obravnavo. Predsednik osnovne organizacije sindikata TOZD VET tov. Mežnarc je povedal, da sta inž. Franc Brelih in Marjan Klinar pedlagana v delavski svet Slovenske železarne.

Ob koncu seje so govorili še o pomoči članom sindikata ter o ozimnici. Tov. Kavčiča zanima kaj je z osnutkom načel za kadrovanje in napredovanje, obenem pa tudi ugotavlja, da je statut v večji meri prilagojen delavnicam in v manjši meri zaposlenim na strojem vzdrževanju.

SEJA KOMISIJE ZA DRUŽBENO-EKONOMSKE ODNOSE PRI TOVARNIŠKI KONFERENCI SINDIKATA

V petek, 21. decembra, je bila v sejni sobi Delavskega doma pri Jeleni seja komisije za družbeno-ekonomske odnose pri tovarniški konferenci sindikata Železarne. Dnevni red je obsegal samo razpravo o osnutku statuta temeljne organizacije združenega dela. Predsednik komisije za družbeno-ekonomske odnose tov. Niko Sok je v uvodni besedi povedal, da je razprava namenjena zato, da bi bili z vsebino statuta čim bolj seznanjeni, ker TOZD

predstavlja področje delovanja vseh komisij.

V nadaljevanju seje je obširneje spregovoril tov. Federl. V njegovi razpravi so bila zajeta vsa pomembna vprašanja, ki jih vsebuje osnutek statuta TOZD po poglavjih.

V razpravi je bilo rečeno, da je osnutek statuta sprejemljiv, ker izraža težnjo k boljšemu gospodarjenju, večji produktivnosti in bolj racionalnemu trošenju sredstev. TOZD v Železarni ustanavlja z namenom, da s sredstvi ki jih imajo, dosežejo čim boljše rezultate. Tudi v prihodnje bo treba vsestransko pomagati samoupravnim delovnim skupinam, ki so oblika zbora proizvajalcev. Vložiti bo treba precej truda pri urejanju medsebojnih odnosov TOZD ter pri vsklajevanju ekonomske politike in pri ugotavljanju dohodka TOZD.

Prisotni so v razpravi posvetili precej pozornosti tudi Skupnim službam in njihovim odnosom do TOZD. Vse kaže, da ni najbolje, ker skupne službe nimajo statusa TOZD. V okviru Skupnih služb je že prisoten problem obrata Družbene prehrane, počitniških domov itd. Delavci, zaposleni v Skupnih službah prav tako dopirnašajo svoj delež k doseženi vrednosti. Ker Skupne službe niso TOZD, ne bodo imele svojega statuta, ampak pravilnik, ki se ne bo razlikoval od statuta TOZD. Skupne službe tudi nimajo svojih sredstev in opravljajo usluge TOZD. Vir njihovega dohodka je proračun. Prav zato bo vsklajevanje teh odnosov problematično. Beseda je tekla tudi o delegatskem sistemu. Delegat ne more biti kazensko odgovoren za opravljeno delo, če je glasoval za nek predlog, ampak je le moralno odgovoren.

Ob koncu seje sta bila sprejeta dva sklepa.

Kvaliteta in konkurenčna sposobnost inimperativ nadaljnega razvoja

Uredništvo je za novoletno številko Železarnja prosilo vse štiri direktorje temeljnih organizacij združenega dela, da odgovorijo na spodnje vprašanje: Vsi so se vabilu odzvali, za kar se jim tudi zahvaljujemo.

Kvaliteta in konkurenčna sposobnost sta po vseh dosedanjih odločitvah imperativ nadaljnega razvoja tako temeljnih organizacij združenega dela kot Železarnje kot celote. V tem pogledu smo v Železarnji predvsem v zadnjih letih dosegli že pomembne premike, imamo pa še vedno vrsto težav, tako objektivnega kot subjektivnega značaja, ki bodo z novim gospodarskim načrtom in sploh v bodoče padle predvsem na skrb TOZD. Katere temeljne naloge v zvezi s tem stojijo pred vašo temeljno organizacijo združenega dela in kako jih boste reševali.

Direktor TOZD Talilnice dipl. inž. Stanko Čop

Že nekaj let zasledujemo dokaj uspešen ekonomski in tehnični razvoj podjetja. S hitrejšim vpeljevanjem moderne tehnologije in seveda pri ugodnih finančnih možnostih pa bi bil lahko uspeh že nadpovprečen. Tem stremljenjem nasproti so nekateri ljudje, ki se proti- vijo željam večine za vsakoletno količinsko in vrednostno rast proizvodnje, ki mislijo, da je to le želja posameznikov ali pa vodilnih ljudi.

Lahko bomo delno zadovoljili le takrat, kadar bomo v proizvodnem in ekonomskem pogledu dosegali rezultate sorodnih podjetij v državi, še bolj pa, če se bomo vsaj približali dosežkom železarn v inozemstvu. Pri tem seveda moramo upoštevati tehnično opremljenost, ki pa ni edini pogoj za uspešnost poslovanja.

TOZD Talilnice bodo v prihodnjem letu občutile v zadnjem obdobju vedno bolj prisotno pomanjkanje surovin in energije ter pritisk na cene le-teh. V zvezi s tem bodo imele veliko odgovornost in nalogo, da se vsa teža ne prenese na stroške naših proizvodov. Z racionalno uporabo in s hitrejšim napredkom v proizvodnji so možnosti, da sicer majhen del, vendar pomemben, prihranimo ter s tem doprinesemo svoj delež k stabilizaciji. Če bomo uspeli v proizvodnji grodlja napredovati tako kot ob koncu letošnjega leta, potem je prvi doprinos tu. Več grodlja pomeni, da martinariji lahko hitreje vodijo šarže. Elektro jeklarne bo dobila opremo za zakladanje legur. Želim, da s polnim izkoriščanjem ne bi odlašali. Po izkušnjah vemo, da mora velika investicija biti v polnem obratovanju v enem letu, manjša pa v pol leta. Tu mi dostikrat grešimo in se raje nekaj let izgovarjamo na zgrešenost in tehnično pomanjkljivost naprave, kot da bi se vsi zavzeli za hitro in učinkovito vpeljevanje v proizvodnjo. Mislim, da bi nas v sistemu TOZI morali vprašati vsi, ki so združili sredstva, kaj in kako delamo in zahtevati rezultate, ne pa poslušati izgovore, ki so lahko upravičeni ali neupravičeni.

Odnos talilnic do valjarn se bo moral izboljšati v pogledu kvalitete proizvodov in izpolnjevanje naročil. Že odstopanje v kemični analizi grodlja, vpliva na možnost izpolnjevanja oziroma neizpolnjevanja naročil valjarne. Devalci plavžev, jeklarn in šamotarne, bodo morali s svojim kvaliteten delom omogočiti, da bodo valjarne uresničevale plan po količini in kvaliteti, livarji pa zadostiti obvezam vzdrževanja in prodaje. Pri tem včasih naletimo na izgovore, da nismo tehnično opremljeni za take naloge. Trdim, da smo tako opremljeni, da lahko proizvajamo kvaliteto, če se zavzamemo, res pa je, da ne moremo dosegati visokih storilnosti zaradi velikosti agregatov.

Za proizvodnjo grodlja, jekla in šamotnih izdelkov so potrebni stroji in ljudje. Delavci, od fizičnih do umskih, morajo v največji meri izkoristiti svoj delovni čas za proizvodnjo in biti pri tem učinkoviti. Vodilni delavci pa moramo skrbeti za izobraževanje, pri čemer ne mislim samo na tečaje in druge oblike, temveč tudi na izobraževanje na delovnem mestu. Modernjša tehnologija bo zahtevala sicer manj ljudi, vendar te bolj strokovno usposobljene.

Običajno nam pri izpolnjevanju letnega plana po količini, zmanjka časa ob koncu leta. Zato se je treba prizadevati za uresničevanje dnevnih planov, ker vemo, da se izgubljeno ne da nadoknaditi.

Ni težko upravljati s sredstvi v TOZD, težje jih je pridobiti.

Želim, da bi v prihodnjem letu resnično postali zavestni samoupravljalci z vsemi dolžnostmi in pravicami. Vsem sodelavcem želim v novem letu vse najboljše, posebno pa zdravja in osebnega zadovoljstva.

Direktor TOZD Vzdrževanje, energija in transport, dipl. inž. Miroslav Noč

Kvaliteta in konkurenčna sposobnost sta res imperativ današnjega časa. Misel se mi zdi dobra še posebej zato, ker je za konkurenčno sposobnost potrebna tudi visoka produktivnost. Leti 1972 in 1973 smo res določili za leti kvalitete. Ko smo načrtovali kvalitetnejšo ustvarjalnost človeka na vseh področjih, nismo imeli v mislih le fizično kvaliteto končnih izdelkov, marveč tudi kvaliteto proizvodnih in vseh življenjskih procesov ter odnosov v njih. Ne nazadnje smo imeli v mislih tudi kvaliteto odnosov med človekoma in naravo zaradi tako že grozljivo porušenega ravnotežja med njima.

Če tako celovito razumemo vprašanje kvalitete, potem z dosežki zadnjih dveh let v Železarni ne moremo in tudi ne smemo biti zadovoljni. Že zato ne; ker je nezadovoljstvo nad doseženim in želja po bolj-šem glavno gonilo človekovega napredka na vseh področjih njegovega ustvarjanja.

Iz takega uvoda sledijo naslednje temeljne naloge TOZD Vzdrževanje, energija in transport:

1. Nuditi kvalitetne usluge iz področja vzdrževanja, energije in transporta vsem obratom Železarnje.
 2. Opravljati usluge ceneno in v vseh pogledih konkurenčno.
 3. Povečati fizični obseg proizvodnje rezervnih delov v lastnih delavnicah.
- V čem je mišljena kvaliteta naših uslug? Navajam nekaj primerov:
- v izvrševanju remontov v planiranih terminih,
 - v hitrih odpravah nepredvidenih okvar,
 - v zmanjševanju pogostosti zastojev na proizvodnih napravah,
 - v optimalni energetski pripravljenosti,
 - v proizvodnji energetskih medijev, ki po kvaliteti ustrezajo tehnično tehnološkim zahtevam (goriva, industrijske vode, teh. plini),
 - v absolutno točnem prevozu jekla iz jeklarn v valjarne (Tracke-Time),
 - v pravočasni inšpekciji vseh naprav in sredstev za proizvodnjo, da se zagotovi osnovna varnost za delo na njih.

Tudi drugo temeljno nalogo, ki govori o cenenosti naših uslug moram posebej pojasniti. Izpolnitev te naloge je namreč prvenstveno vezana na povečanje individualne in skupne produktivnosti dela. Pri tem računam na prizadevanje vsakega posameznika v kolektivu TOZD-VET. Dejavnost naše TOZD je tipično uslužnostna, zato so proizvodne rezerve predvsem v neizkoriščenem delovnem času.

Menim, da bomo morali PRODUKTIVNOST v letu 1974 obravnavati kot kvaliteto. Kvaliteto v smislu odnosa do dela, do delovnega časa in do rezultatov dela.

Doslej sprejeti samoupravni akti TOZD nam nudijo veliko jasnejša izhodišča za resnejši pristop k povečanju produktivnosti, saj se natančneje ve kaj mora kdo opraviti. Iz te opredelitve so veliko jasneje zahtevane tudi meje individualne odgovornosti.

Na zadnji del vašega vprašanja, s katerim želite vedeti KAKO bomo reševali te osnovne naloge, je za tako mnogotero dejavnost, ki je naloga TOZD VET težko odgovoriti v obliki recepta. Uvajamo metodo dela postavljanja delovnih ciljev in s tem v zvezi poznani procesni krog. Načrtovanje — izvajanje — kontrola — in zopet načrtovanje... Doslej smo premalo delali na tak način sprotnega preverjanja uspešnosti izvajanja nalog. Imam popolno zaupanje v strokovnost vseh zaposlenih v TOZD. Vodstveni kader bo na svojih področjih dela moral najti vsakokrat tudi odgovor na vprašanje KAKO.

Delovnemu kolektivu TOZD VET želim, da uresniči tako postavljene naloge, obenem pa vsem želim srečno, zdravo in uspešno novo leto 1974.

Direktor TOZD Hladna predelava dipl. inž. Franc Vičar

Za TOZD Hladna predelava na to vprašanje ne morem dati enotnega odgovora, ker je proizvodni program tako raznolik in širok, da ni mogoče zajeti vse problematike v enotnem odgovoru.

V proizvodnji hladno valjanih trakov sta dva večja problema, ki bistveno vplivata na konkurenčno sposobnost, to sta širina hladno valjanih trakov in kvaliteta dinam trakov.

Preskrba hladne valjarne s toplovaljanimi trakovi (TVT) iz treh virov, iz Železarnje Sisak, iz ČSSR in iz domačih valjarn, povzroča težave pri planiranju, odnosno programiranju proizvodnje. Pri trakovih iz tujih železarn ne vemo natančnih rokov dobav odnosno jih ne moremo natančno predvideti. Pri naročanju širin TVT pri tujih dobaviteljih pa smo omejeni zaradi količin. Zato smo prisiljeni, da tako iz domačih, kakor tujih TVT proizvajamo vse širine hladno valjanih trakov (HVT), da damo tržišču vsaj predvideno količino HVT. To pa onemogoča planirano programirano proizvodnjo naročenih širin HVT in smo prisiljeni, da dobavljamo HVT v širinah, ki jih trenutno izdelujemo.

S skrbnim programiranjem bomo skušali to slabost omiliti, odpraviti pa je popolnoma ne moremo.

Proizvodnja dinam HVT je v letošnjem letu dosegla že 5.600 ton, kar je predvidoma kapaciteta žarilne razogljivevalne peči. Zato po količini na tržišču ne zaostajamo, zaostajamo pa v dobavah po kvaliteti. HVT z najmanjšimi izgubami smo prodali samo približno 180 ton, lahko bi jih pa mnogo več, ker so potrebe na tržišču. Rezultati proizvodnje v prvih mesecih letošnjega leta smo imeli dokaj ugodni delež HVT z najmanjšimi izgubami, vendar jih v drugem polletju nismo več dosegli. Zato bomo skušali skupno s sektorjem tehnične kontrole in raziskav ugotoviti vse faktorje, ki na to vplivajo in nato s potrebnimi ukrepi doseči rezultate, ki smo jih že imeli.

Modernizacija postopkov varjenja, uvajanje avtomatskih in polavtomatskih postopkov zahteva v žičarni preusmerjanje proizvodnje. Vedno več je potrebe po VAC žici. Na tržišču so že v letošnjem letu povzročile preorientacijo proizvodnje in to bomo nadaljevali tudi v letu 1974.

V proizvodnji elektrod uvajamo večje število elektrod iz licenčne proizvodnje, odnosno iz pogodbe s sodelovanju s tvrdko OERLIKON iz Švice. S temi elektrodami bomo dosegali boljše rezultate pri varjenju in s tem tudi povečano prodajo naših elektrod. Pri proizvodnji elektrod bomo razširili naš program na področju nerjavnih in specialnih elektrod iz ostalih kovin, Al, bron itd. Ravno tako bomo v tem letu pričeli z uvajanjem proizvodnje polnjene žice in dodali področju avtomatskih in polavtomatskih postopkov varjenja še en izdelek.

Za zagotovitev kvalitete vseh elektrod bomo v letu 1974 uvedli avtomatsko doziranje praškov za izdelavo »plašča« elektrod. S to napravo bomo zagotovili natančnost in konstantnost vseh mešanic in s tem konstantnost kvalitete naših elektrod.

V proizvodnji vlečenega paličnega jekla nam trenutno povzroča največ težav »črna površina«. Napaka vlečne toplovaljane žice, na katero v obratu jeklovlek ne moremo vplivati, se pojavlja občasno in povzroča večje izpade proizvodnje. V zadnjih treh mesecih je zaradi te napake izločeno v izmeček približno 300 ton vlečenih palic.

To napako moramo odpraviti skupaj s predhodnimi obrati. Tako velike izločene količine neugodno vplivajo na tržišče, ker ne dobavljamo palic niti po količini niti v rokih. Izločene količine moramo ponovno izdelovati.

Naša najmlajša proizvodnja, proizvodnja hladno oblikovanih profilov (HOP), ima v proizvodnji več težav. Poleg osvajanja vseh novih profilov, se ustvarja tudi novi obrat, zato kvaliteta izdelkov še ni popolnoma osvojena. Za kontrolo debeline sten profilov in oblike profilov bomo morali uvesti ostrejšo kontrolo. Verjetno pa bomo prisiljeni v oblikovalne linije vključiti

ASEA — električna peč

aparate za konstantno merjenje debeline TVT, ker te večkrat odstopajo.

Problem barvanja profilov in izdelkov iz naših profilov je še dodatni problem obrata, vendar računamo, da bomo z vestnim delom in poostreno kontrolo večino napak odpravili.

Pri uresničevanju teh nalog želim sodelavcem v TOZD Hladna predelava v novem letu veliko uspeha, obenem pa zadovoljstva in zdravja!

Direktor TOZD Valjarne dipl. inž. Avgust Karba

Vprašanje kvalitete in konkurenčne sposobnosti, je poleg same proizvodnje pri nadaljnjem razvoju naših TOZD, izredno pomembno. Pri tem obrati TOZD Valjarne niso iz- vzeti. Posebno še, ker predstavlja naša realizacija po teži okoli 60 odstotkov in po vrednosti približno 50 odstotkov realizacije celotne železarnje.

V prihodnjem letu bomo v zvezi s tem vprašanjem usmerili naše napore predvsem v dve smeri. V borbo za boljši izplen in čim bolj dosledno izpolnjevanje programiranega proizvodnega asortimenta. Prvo je povezano s kvaliteto naših proizvodov in drugo s konkurenčno sposobnostjo oziroma s pravočasnim izpolnjevanjem naročil kupcev.

Za letos smo dosegli pri naporih za izboljšanje izplena določene uspehe. To velja posebno za zadnje mesece. Največ truda v prihodnje bo potrebno v bluming valjarni. Tu je zaradi prve faze predelave in velike količine, pozitiven ali negativen vpliv izplena na kvaliteto izvaljanega materiala in proizvodne stroške izredno velik. Tudi v ostalih obratih TOZD Valjarne smo na tem področju že dosegli določene uspehe, s katerimi pa ne smemo biti zado-

voljni. V valjarni 2400 pa je poleg samega izplena zelo pomembna tudi količina pločevine, ki gre na zalogo.

S prizadevanjem za izboljšanje izplena bomo nadaljevali tudi v prihodnjem letu. Moram poudariti, da uspešno sodelujejo pri tem tako vodilni kakor tudi proizvodni delavci. Kajti le s skupnimi napori lahko računamo, da bomo postopno le dosegli tiste številke, ki so z regulativom predpisane.

K borbi za izboljšanje kvalitete in povečanje izplena toplo valjanih trakov, moramo pristiati tudi odločitev, da bomo v januarju pričeli valjati na štelu ogradiju samo predtrakeve izvaljane iz slabov preko potisne peči. Računamo, da bo takšen način valjanja trakov prinesel vrsto kvaliteten in ekonomskih prednosti.

Na področju programiranja bomo skušali v prihodnjem letu še nadalje izpopolniti tekoča zasledovanja poteka proizvodnje z ozirom na predpisan asortiment. Predvidevamo, da bomo s tem izboljšali naš odnos do kupcev s pravočasnimi dobavami in zmanjšali zaostanke. To pa pomeni v smislu postavljenega vprašanja tudi povečanje naše konkurenčne sposobnosti. Le-ta bo v letu 1974 zaradi znanih dogodkov v svetu, ki imajo vpliv tudi na naše gospodarske tokove, še bolj nujna kot je danes.

V splošnem pa mislim, da leto 1974 ne bo lahko in bo zato potrebno še več naporov nas vseh, da bomo z letnim načrtom postavljene cilje tudi dosegli.

Prepričan sem, da bo delovni kolektiv TOZD Valjarne kos tem nalogam in v tem smislu želim vsem sodelavcem srečno novo leto!

Železarski globus

VELIKA BRITANIJA
Po britanskih podatkih je pote-

	1965, %	1970, %	1972, %
Thomassov konvertor	7,6	4,0	4,0
SM peč	60,2	39,6	36,0
Kisikov konvertor	18,2	41,0	44,8
Električna peč	12,2	14,7	15,8
Ostali postopki	1,8	0,7	0,4

Iz tabele vidimo izreden porast proizvodnje jekla v kisikovih konvertorjih na račun Thomassovega in

Železarski globus

kala svetovna proizvodnja jekla po posameznih jeklarskih agregatih v letih 1965, 1970 in 1972 takole:

	1965, %	1970, %	1972, %
Thomassov konvertor	7,6	4,0	4,0
SM peč	60,2	39,6	36,0
Kisikov konvertor	18,2	41,0	44,8
Električna peč	12,2	14,7	15,8
Ostali postopki	1,8	0,7	0,4

SM jekla. Manj, vendar vztrajno narašča tudi proizvodnja elektro jekla.

ŠVEDSKA

Švedska vlada namerava v bližnji prihodnosti pričeti gradnjo nove železarnje. Gradili jo bodo v mestu Lulea na severu Švedske. V bližini tega mesta so nahajališča kvalitetne železove rude. Investicijski stroški za to železarno bodo znašali 500 milij. dolarjev, letna proizvodnja zmogljivost pa bo 4 milij. ton surovega jekla.

INDIJA

Ministrstvo za železarsko industrijo predvideva v prihodnjih petih letih povečanje letne proizvodnje surovega jekla na 11 milij. ton, v letu 1985 pa 38 milij. ton. Predvidevajo, da bodo v letu 1973 proizvedli okoli 6,9 milij. ton.

Dominik Majetič

Ekskurzija

Nedolžna ekskurzija
šmeha in dekleta
in lepa in
tramvajeu trin trin

In dekleta in lepa
in uzočene prsti
med njimi in
bokov sprehod po
rebrastem taktu
v zeleni nasad ...

Sred mrtvega sveta

Sred belega sveta
je padel mrtvi dan.
Joj, megleni dan
neskončnega veselja.
Pokaži belo grud
prenežna golobica!

Sred mrtvega sveta
je padla
mrtva pesem
na dno
mrtvega gorja.

Obžalujem

Obžalujem dekle ker ima
tvoj pes grd falos

Pijem žganico medico
ob uri prebujanja sokov

sokovi v očeh
sokovi v sokovih
sokovi ujetja
sokovi razbitja
sokovi sokov

pojem poješ poje
usi pojemo
usi upamo

lovim loviš lovi
usi lovimo

lovec lovi
srna beži
v naročje
iz naročja
v pozabo
v nepozabo
v pregib
v sonce
v mrak
in v polmrak

koprive louijo
beli regrat

beli regrat lovi svoja
izgubljena semena

sonce lovi izgubljeni dan
izgubljeni dan lovi svojo noč

noč lovi dan lovi
usi lovimo

Marjan Čufar

Z druge strani sonca

Poletje se usklaja s prašnim
mrkom solz na tvojem licu
in v tvojih vlaknih moči
se spreletavajo muhe ki pijejo
od vetra pojočega v jadrnih
in od dneva mežikajoči srepi
dogodki smrde v gnilih kolkih

tvoje ustne sem lovil tisti dan
ko so se oblačni krči neba
spreminjali v mavrico in je noč
skovikala dolgo in monotono

tvoje srce sem jedel z mastnim
jezikom in tvoj ples mi je v očeh
migotal kot mreža zahodnih dni
a ti si skopnela z jesensko zmrzaljo.

Plamen ilovice

Stenj sveče ob razpadajočih listih
večera v zakajeni čumnati
strojenja časa in lepljenja puha
v prid starosti in belini voska
dlakocepne točke počrnele vode v
senci lastnega vala in tvoje oko
reše to prostranstvo in utiče
tvojih filtrov sprjemajo prst
z žebli in s paro iz puhajočih nosnic
močetič jezike vonja v izvir
z orlovsko senco v globini
in skale ožarjene z bledico in
mehkobo zemeljskih močvirij vise
kot kapniki posušene koruze z
obrobij talečih se mauric

tvoji grebeni so drseči prod
v koritih dežnice in mahovnata
slemena in spolzko stopnišče
zakaj v skokih tvojega glasu je
moč videti rastoči plevel in
rebra okamenelih listov v vlagi
in papirju ki se kot iztisnjen
zdriz tvojega mesa zrcalijo v
razpadajoči glavi človeških udorov
in oblaki materije iz ogledal lete
nad tvojo vest nesoč neurja
v svojih nedrih in svinec je
tvojih petero udov in gnijoči
klobuk gobe so tvoje kosti in
drseča voda z okenskih stekel
so tvoje begajoče misli ki jih
ne razume niti rastlina kaj šele
premikajoči se kupi bodoče mrhovine
plašete se svojih oči ki jih noč
tolče ob debela trujutih smrek
da osipajo težke kožuhe iglic
v mirno podobo mesta v gladini
izsušene reke z zaraščenih
hribov se sproščajo težki prepiti
svaljki gozdov in z zasutimi
dolinami je svet raven in glej
črne glavice črvoev že sesirjajo
tvojo kri in število njihovih členkov
ki je število dni med dvema
počitoma zglajuje vtise
iz tvojih možganov in toje tvojih
skrbi raskavi prsti zelišč raztepavajo
po razstrgani goljavi ki vsrkava
studence lastnih žlez med stene
kristalov in med vrvi ki zopet
polete proti vrhu iz lečastih jam
vlažne ilovice.

Leda Stocca

Vse

Vse
je prihajanje
in odhajanje
vožnja z vlakom
hoja na trg
pa v kino
na ples
v bolnišnico
na ljubezenski sestanek
v knjigarno
v gledališče
v službo
na počitnice
v slaščičarno
na potep
v telovadnico
na poroko
k teti
domov
k vojakom
v trgovino
na sprehod
k frizerju
v knjižnico
na pogreb

Pričakovanja

1
Škoti tančico zaves
november ugaša
luči dreves.

Na želje neizpolnjene
mladih dni
sonce
z ledenim brezčutjem
strmi —
kakor tvoje oči.

2
Čemu strmiš
mrk, brez besed?
Zakaj molčiš
nem kakor led.
Zakaj ta hlad,
zakaj ta mrz,
ko radse
tvojo bi pomlad.

3
Daj mi
košček neba,
smeš tvojih oblakov,
zarjo tvojih ustnic,
ki vanje
s hrepenjem strmim
usa, prav usa
v svetu pod teboj,
ti, ki si daleč,
ti, ki si visoko,
ti, ki sem v mislih
uselej s teboj.

4
Letnice na moji vrbi
so se podvojile.

Pomladni sok
le zate polje,
po mojih žilah.

Glej, mačice ...
Te nežne mačice
bi rad te pobožale
po lilih.

In tile listi?
Tile listi
znanilci
moje so pomladi,
ki nate čaka.
maj pojoči veter,
da bi razčesal
dolge mi lase
in s svojo srečo
srečo mi oplodil.

KDO IZ MENE POJE:

LJUDJE, LJUDJE, LJUDJE ...

Lovro Kuhar — Prežihov Voranc

Na koncu našega polja je bila grda,
temačna globača, ki so ji rekli Pekel. Bila
je podobna globokemu kotlu, obdana od
treh strani s strmimi bregovi, le na eni
strani je imela žrelo, ki pa se je izgubljalo v
črno, skrivnostno lesovje. Bregovi so bili
porastli z zanikrnim grmovjem, s črešnigo,
z gabrovjem, s trnovjem, pasjo češnjo in
podobno navlako. Med grmovjem je rasla
še zanikrnejša trava, porabna le za ovčjo
krmo. Tam si našel vresje, praprot, divjo in
pravo, rabuželj, čmeriko in podobnega
zlomka. Pekel je bil tako pust in
neprijazen, da se je človeku, ki je stopil
vanj, nehotе stisnilo srce. Edino, kar je bilo
v njem živega, je bil studenec, ki je izviral
prav na njegovem dnu izpod mahovnatih
skal ter po kratki vijugasti dragici izginjal
skozí temno žrelo v svet. Njegovo žubor-
enje je polnilo kotel prav gor do robov.
Povrh je šum studenčevih vod udarjal še iz
gozdnatega žrela nazaj in se kopičil v
globači. Ta neprestani šum je delal kraj še
skrivnostnejši, kakor je bil že po sami legi.

Na prvi pogled bi se zdelo, da je ta kraj
popolnoma nekoristen in da je za očetovo
najemščino čisto odveč. Koristi od Pekla
res nismo imeli posebne, vendar se je tu in
tam dobil iz njega kak voz letne stelje. Ka-
dar je oče potreboval les za cepce ali les za
grablje, potem je šel ponj v Pekel. Gabro-
vina za cepce ali pa češnjiga za grabeljske
zobe je bila v Peklu tako žilavo raščena ka-
kor nikjer drugje.

Največ dobička je bilo tam s pašo.
Trava v Peklu sicer ni bila kdo ve kako
bohotna, bila pa je menda posebno sočna,
ker jo je živina v tej globači le prerada
mulila.

Večji del današnje številke
LISTOV smo namenili mladim
bralcem kot novoletno čestitko
kulturno-umetniškega kluba To-
ne Čufar.

V 14. številki LISTOV sodelu-
jejo: Valentin CUNDRIC, Marjan
ČUFAR, Benjamin GRACER,
Ivan JAN, Miha KLINAR, Andrej
KOKOT, Lovro Kuhar — Preži-
hov Voranc, Dominik MAJETIČ,
A. MEŽAN, Leda STOCCA, Črto-
mir SINKOVEC, Slavko TAR-
MAN in Zlato VOGRIC. Slike so
prispevali učenci posebne osnov-
ne šole Jesenice.

V zadnji 13. številki LISTOV je
pri pesniku Izeta Sarajlića iz-
padlo ime Benjamin Gracerja,
ki je pesmi prevedel in napisal
uvod.

V isti številki je v sestavku Ja-
neza Menarta O Slovenski pes-
niški »mafiji« izpadlo besedilo:
»Odlomki iz prvega Menartovega
pisma v Pibernikovem zapisu
Razmerja v sodobni slovenski
poeziji VII. Objavljamo z dovo-
ljenjem Janeza Menarta.«

LISTI

Uredil kulturno-umetniški klub TONE ČUFAR

Številka 14/III

Jesenice, december 1973

Solzice

Jaz sem se tega kraja bal, odkar sem se
začel zavedati svojega bitja. Tega je bilo
predvsem krivo njegovo ime. O Peklu sem
čul govoriti starše, ki so me učili prvih
krščanskih resnic, o peklu sem slisal
pripovedovati v cerkvi, ko sem začel hoditi
tja in se držal matere za janko. Vsa slika
pravega pekla v moji mladostni domišljiji je
odlično ustrezala našemu domačemu
Peklu, manjkal je samo večji ogenj na
njegovem dnu. Misli! pa sem si, da je naša
globača vsaj kako preddverje pravega
pekla, v katerega vodijo tajna vrata bodisi
na dnu skrivnostne globače, bodisi skozi
žrelo gozdnate stene. Vselej sem se z grozo
približeval temu kraju in urno bežal
vstran, kakor hitro sem mogel.

Menda še nisem bil star šest let, ko mi
je oče nekega dne ukazal, naj ženem past v
Pekel. Bila je to zame strašna naloga, kajti
dotihmal še nikdar nisem bil sam tam. Ta-
koj me je začel siliti jok. Videč to, se je oče
značilno zarežal ter me nagnal rekoč:

»Saj v tem peklu ni hudičev. Alo, na
pašo!«

Materi pa sem se zasmilil ter me je za-
čela tešiti:

»Lej, pekla se pa le boji,« je rekla očetu.
Kljub temu pa ni bilo usmiljenja.
Obotavljajoč se, kar se je dalo, sem se s
čredo bližal groznemu kraju. Poskušal sem
pridržati živino gori na robovju, vendar
brez uspeha; živina se je kmalu izgubila v
globačo. Ne nerad sem se spustil za njo,
boječ se, da se brez mene ne bi zmotala
skozi žrelo in se mi izgubila.

Z veliko tesnobo v srcu sem čepel na
dnu Pekla in si nisem upal niti dobro ozreti
okrog sebe. Šum, ki je napolnjeval globačo,

se mi je zdel pošasten. Nobena reč me ni
mogla razvedriti in celo studenec, ki sem
jih vse, kar jih je bilo pri nas, tako rad imel,
in kjer sem zmerom delal jezove in mlince,
me ni mogel pritegniti. Vedno bolj sem
nemel, potem pa nisem mogel več vzdržati
in sem jokajoč začel bežati iz globače. Tudi
na robu mi ni bilo obstanka in ves solzan
sem bežal tja po polju, kjer sta oče in mati
orala.

»Kaj pa se ti je zgodilo?« se je začudil
oče.

»Živino sem izgubil, vso živino ...«
Očetu se je zasmilil obraz, nato pa je
dobrohotno zamahnil z roko in dejal:

»Ne bo tako hudo, ne. Greva pogledat.«
Težko in z nemirno vestjo sem se vlekkel
za očetom proti Peklu. Na robu, od koder
je bilo videti vso globačo, je oče presenečen
obstal, kajti na mah je uzrl vso živino na
dnu. Začel jo je vpricho mene šteti.

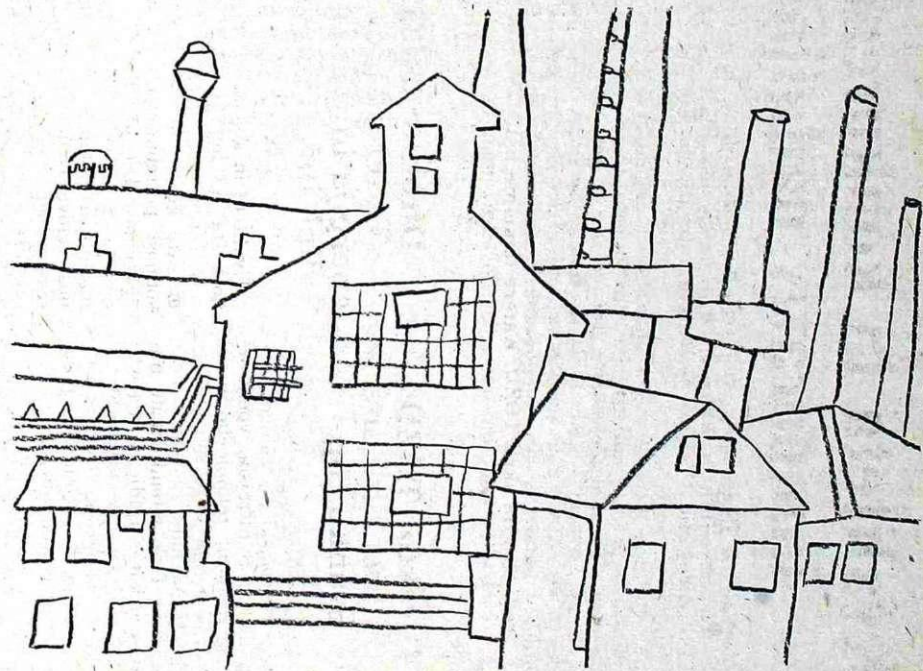
»Ena, dve, tri ... devet ...« Vseh devet
glav se je mirno paslo tam doli.

»Kaj pa sanjariš, fant?« se je zavzel oče.
Ta hip pa je že tudi spregledal vzrok moje
laži, se shudobil, me prijel za lase in me
porinil čez rob, da sem se skotalil po bregu.

»Če se boš lagal, boš res prišel v peklo!«

Zadnje očetove besede sem komaj slisal,
potem me je zopet zajela grozna tesnoba.
Nekaj časa sem tulil, dokler se mi solze
niso posušile. Še dolgo pa me je mikalo po
celem životu in umiriti se nikakor nisem
mogel. Skozi zatekle oči sem videl, kako
živina dviga glave in me vsa začudena
opazuje. Poleg strahu me je pekla tudi laž,
pri kateri me je oče zalotil. Ves siromaken,
obupan in z utripajočim srcem sem čakal
konca paše. Še preden se je začelo večeriti,
sem začel goniti živino iz globače gor na
rob, kjer sem jo pasel, dokler niso začele
večerne sence legati na mračno dno Pekla.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Avtor Emil Mulalič, 4. r. posebne osnovne šole Jesenice

Solzice

(Nadaljevanje s 1. strani)

Domov sem prišel ves objokan in ves pretresen. Oče se je smejal, toda mati je rekla:

»V Pekel pa ga ne goni več past, je še premlad in lahko dobi kak pristrah.«

In res me v Pekel niso več silili past. Groza pred tem krajem pa me je še zmerom navdajala.

Nekega sobotnega večera, ko sta oče in mati sedela na hišnem pragu in strmela v jasno, dišečo vigredno noč, je mati vzdihnila:

»Oh, kako rada bi nesla jutri v cerkev solzice, pa jih nikjer več ni.«

»Za solzice je pa letos že pozno. Če jih v Peklu ni, jih nikjer več ni,« je odvrnil oče čez nekaj časa.

Ob besedi Pekel me je spet streslo in komaj sem čakal, da smo vstali, zaklenili hišo in šli spat. Ponoči dolgo nisem mogel zaspati, ker mi je neprestano silil ta strašen kraj pred oči. Nekje v globini srca pa mi je odmeval tudi materin vzdih o solzicah. Solzice in Pekel — kako čudne stvari so to. Solzice sem imel neznansko rad in sem za njimi pretaknil vse robovje okrog domačije. Le v Peklu nisem vedel zanje.

Prihodnje jutro sem se zbudil zgodaj. Med spanjem sem se menda znojil, ker sem bil še zjutraj malo rosen. Moje jutranje opravilo je bila paša. Vsako jutro so me morali buditi in metati iz postelje. Tisto jutro pa sem vstal sam in po prstih odšel iz hiše. Oče in mati sta še spala. Bila je nedelja.

Kakor omotičen sem obstal na dvorišču. Bil sem poln neke čudne, sladke dolžnosti, čeprav se tega nisem zavedal. Zunaj je vstajalo pomladansko jutro. Čas je prehajal že v poletje. Za daljino Pohorjem je žarela velika škrlatna zarja in vsak čas se je moralo prikazati sonce. Vrh Pece ga je že videl, ker je bil ves oblit s škrlatno barvo. Trata, drevje in grmovje je bilo oblit z roso, ki se je le še bledikasto svetlikala in čakala, da jo skorajšnji sončni žarki napolnijo z biseri jutranjega zlata. Koprenasto ozračje je dihala počasi, kot da bi narava vzdigovala veliko breme.

Nenadoma me je čudna sila dvignila z mesta, kjer sem stal, in začel sem leteti čez polje proti Peklu. Dospel sem na rob Pekla in se zgrozil pred mračno jamo, videti pa je nisem hotel, zato sem se z zaprtimi očmi spustil čez rob na dno Pekla, sluteč tam doli ob skalah skrite solzice. Sele ko sem bil spodaj sem odprl oči.

Našel sem cele šope dehtečih solzic in jih začel hlastno trgati. Pri tem si nisem upal ozreti nikamor drugam. Poln neke svete tesnobe sem slisal šumenje studenca in njegov grozoviti odmev, ki je v jutranji tihoči bil še silnejši kakor po navadi. S polnim naročjem solzic sem se zagnal iz Pekla in v eni sapi bežal proti domu, kamor sem prihlačal prav v trenutku, ko je mati stopila na hišni prag.

Ta trenutek je daljino sonce poslalo svoj prvi sončni žarek na dvorišče in po njem se je razlila prelepa svetloba. Sredi te svetlobe je stala mati, prečudno lepa in vsa ožarjena, kakor prikazen iz nebes. Planil sem prednjo s polnim naročjem cvetlic in ji zmagoslavno zaklical:

»Mati, mati ... solzice ...«
Topil sem se od same sreče in neizmerne navdušenosti.

Materin obraz je pokrnil blažen smehljaj, presrečna je iztegnila roke za solzicami in jih nesla k licu. Preden pa je mogla vsrkati njih sveži opojni vonj, so njene oči zdrsnile in se povesile name.

»Kaj pa tiče, pobije, da se jockeš ...?«

Moje oči so bile polne težkih solz zaradi premaganega strahu, ki pa jih v svojem zmagoslavju nisem čutil. Mati je spoznala mojo veliko žrtev ter me je rahlo in nežno pobožala po laseh.

Zlato Vogrič

Pismo dedku Mrazu

Dragi dedek Mraz!
Ne bom Te prosila
za sanke in smuč,
ne za kotalke in drsalke,
ne želim si sladkarij
in drugih drobnarij.
Prinesi mi, pripelji mi
mamico dobro mojo
tako zelo

mi je dolgčas po njej,
po njenih besedah toplih,
da me potolažijo,
po njenih rokah drobnih,
da me nežno pobožajo.
Če tega ne moreš,
dragi dedek Mraz,

pridi sam k meni v bolnico,
da mi prebereš
novoletno pravljico.

Bel metuljček

Bel metuljček
se po rožicah pomladnih podi,
zelo, zelo se mu mudi.
Dober dan svoj vsaki zaželi
in se že poslaobljati hiti.
Rada bi bila metuljček,
da s cveta bi
na cvet hitela,
rada bi bila bel metuljček,
s krilci očka bi objela.
S krilci nežnimi
bi očka svojega objela.

Barvice

Veliko, veliko pisanih barvic imam,
z njimi že risati znam,
z njimi lepo že risati znam
po belem listu,
še raje po zidu
in mizi packam.
Bele gore narišem,
dva siva oblaka
jadrata po plavem nebu,
sonce rumeno se skriva za njima.
Trlačnice črne narišem,
rdeč električni vlak
po njih daleč, daleč hiti,
hišo zeleno z novimi okni in vrati,
pred vrati sta mami in ati.

Vse je uganil v hipu, v naslednjem pa že skočil nazaj! Vmes je grabil po brzostrelki, a v tem je že počilo!

Milan je zastokal, klenil in obležal! Negiben, s pogledom uprtim proti domu!

Radovedna ženska pred hišo je tedaj zastokala, kot bi zadeli njo samo! Iz hiše je zaradi poka pritekla še Slavka — in obe sta opazovali v tisto smer!

Nič! Vrnili sta se v hišo! Saj bo vsak hip vojne konec in zdaj se res ne more zgoditi nič več presenetljivega! Ali pa?

V veži so zaropotali koraki! Brez trkanja je nekdo odinil vrata in v hišo so se zvrstili belčki. Nekaj jih je ostalo pod okni. Prvi, Milanov sošolec je pred materine oči potisnil oficirsko bluzo s poročniškimi našivki in z »Redom za hrabrost« na prsih. Blizu tam je bilo tudi nekaj krvavih madežev. »Zdaj smo ga, vašega bandita!« je revnil sošolec in vrzel bluzo na mizo.

Mama je molče odkimavala z glavo in ni hotela verjeti! Že večkrat so jo strašili s sinovo smrtjo, pa nikoli ni nasedla! Tudi zdaj ne bo. A belček se je zarežal in sknil:

»Pojdi na hriček, če ne verjameš! ... Zdaj pa pijate za pogrebščino!«

Mama se je pognala ven in hitela v hrib, belčki pa so si sami spostregli in pili žganje iz vinskih kozarcev. Iz hiše se je hotela zmuzniti tudi Slavka, a te niso pustili. Že okajeni suroveži so jo potisnili v stransko sobico in segli po njenem telesu ...

Ko so se pijane postavile spet zvrstile iz hiše, se je iz oken kmalu začelo kaditi. Hišo je najprej objel dim, potem-so jo obliznili plameni!

Tedaj je iz gozda sém zaropotalo! Belčki beže in padajo, nekateri dvigajo roke, goreča hiša pa povzroča trušč in vročino. Izza drevja so se vsuli Milanovi partizani ...

Ob Milanu pa že kleči mama, gleda sinove steklene in še vedno sinjelepe oči, ki so obrnjene natanko proti domu. Skloni se nadenj, ga še enkrat poljubi in objame, nakar mu z drhtečimi rokami zatise oči, ki so bile vedno tako zelo podobne njenim ...

Iz njenih pa ni solza, kajti prevelika je njena bolečina.

Andrej Kokot

In risal bi

In risal bi sonce
in konje v oblakih
in brezskrbne otroke.

Ah, pel bi pesem majske hoči
in zavriskal v dolino veselja.

Joj, to bi bil svet,
svet brez ljudi v celadah,
poln nerojenih otrok ...

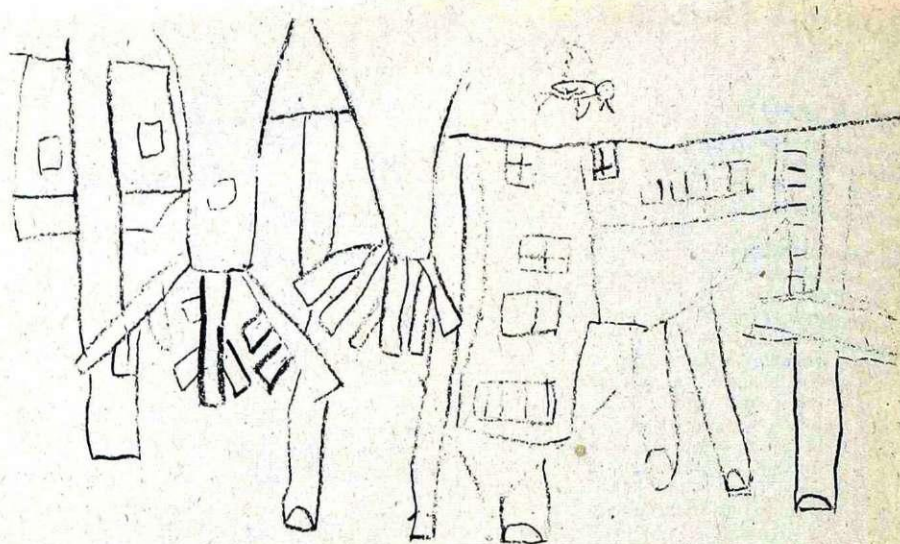
In pel bi in vriskal,
če rože v poljani
davi ne bi nekdo pohodil.

Zimska

Nekje pa je sonce,
je lep večer,
pesmi ljubezni pojo ...

Moje drevo pa je prazno,
ptice so v drugo zavežjo odšle.
Sam sem s svojo sitino.
Še nedolžni srajak
je obležal ob robu za njivo.

Nekje pa pesmi pojo ...

Milan Pintarič, 2. r. posebne osnovne šole Jesenice

Benjamin Gracer

Padec

Nekega dne
padeš na kolena
med koordinate sveta

(Človek in svet
se pokrijeta
na ničli)

In takrat ne pomaga več:

noben bog
nobena misel
nobena resnica
nobena igra
in nobena laž ...

Takrat postaneš čisto gol:
in sonce te napravi tako prosojnega
da lahko gledaš svoj skelet
in noč te napravi tako težkega
da začutiš svojo smrt ...

Prodajalka

ŽELITE

Je uprašala —
s pogledom:
da me je jutranja zarja obsijala ...

V njenih očeh je bil ON

Iz ust
(zrelah in polnih
kot sadež obran)
ji je vzhajal smehljaj
spokojen in vdan ...

V njem je bil ON

PISMO
sam tiho poprosil
(da bi je ne vzdramil
iz sončnih sanj)
V gibih rok
je imela dobroto
da sem onemel ...
in ko se je sklonila k policam
so bili njeni boki zibel

V njih je bil ON

... in tebi sem
ljuba
tisti dan
napisal najlepše pismo ...

(Beograd, 1973)

Pot do nje

Če je v ženski naturi kaj katjega,
potem je v moški zagotovo nekaj
prasičjega ...

1.
ZAIDEŠ
in nikjer ni zteze
ki pelje
do njenega studenca ...

ŽEJEN SI IN BOLAN
in kdo bi vedel
kalkokrat si že
umil obraz
v obpotnih koritih:
da bi ne skalil dna
v sončnem izviru
njene lepote ...
še upaš
da boš nekoč v njem
zagledal sebe ...

2.
O kako težko pride
MOŠKI DO ŽENSKÉ
skozi temen gozd pohote ...

VOLČJE GORE MESA
mora osvoboditi
in krvave stopinje ostajajo za njim —
kadar hoče z dušo ljubiti

A. Mežan

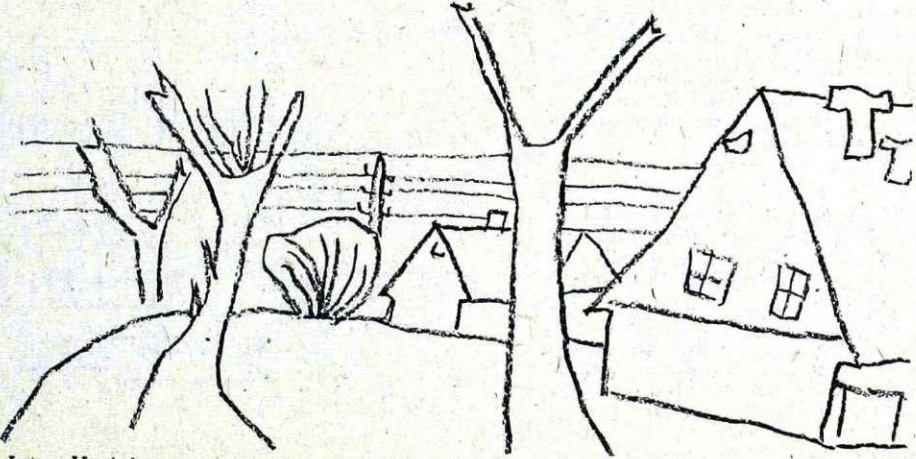
Vsak večer

Vsak večer
pritisneš uho
na blazino
in zapreš oči.

Pa ne zato
ker se hočeš
na nekaj
skontcentrirati!

Samo zato,
da ne bi ne slišal
ne videl, ničesar več
kar pride od zunaj
k tebi.

Najraje
bi imel glavo
čim lažjo
in čim bolj
prazno.

Janez Vezjak, 3. r. posebne osnovne šole Jesenice

Ivan Jan

Veliko pričakovanje

V globeli, po kateri se je vijugala trda in prашna cesta, je odmevalo od hudega pokanja, da je podhrtevalo ozračje. Med regljanjem strojničnih rafalov, ki so se zlivali v nepretrgano bučanje, so sekale tudi eksplozije granat in detonacije min. Na senčnih krajih je bila še kaka zaplata umazanega snega, po sončnih rebreh pa so rumenele trobentice.

Na robu gozda je že drugi dan ležala partizanska brigada, na moč začudena zaradi občutnih sovražnikovih sil in njihove bojne upornosti. Namesto predaje ali vsaj mirnega odhoda, so se Nemci tolkli trmast, kot bi bil šele začetek, a ne konec vojne, ki ga je bilo treba pričakovati morda že ta ali prihodnji teden ali mesec.

Kot bi odrezal je pokanje prenehalo. Tedaj se je brigada zakadila izza drevja in potisnila Nemce iz doline. Njen jurš je bil tako nagel, da so ob cesti dobili tri, štiri ranjence, ki so plaho in proseče zrlj v zmagovalce z rdečimi zvezdami na kapah.

Poročnik Milan se je s skupino tovarišev ustavil in bolj zase kot za ostale ugovljal:

»Velika je bila naglica, ko so tu pustili te reveže! Vedno so jih odnesli pravčasno!«

Obrnil se je in najbližjim bolničarjem ukazal:

»Obvežite jih in jim pomagajte!«

Kurirju pa je pokazal na orožje, ki je ležalo ob ranjenih in neogljelih vojaki, katerih oči so se zdaj že umirjale.

Milanu se je mudilo z ostalimi. Zlasti se mu je mudilo zato, ker je po dolgih dveh letih potikanja in bojevanja drugod, končno prišel v bližino doma. Veliko pričakovanje, da bo predrzne, ohole in nepremagljive Hitlerjeve vojsčke videl teči in izgubljati vojno v domačem kraju, je bilo končno izpolnjeno!

V tem se je izza grmovja pokazala skupina uniformiranih postav, katerih ena je na dolgi palici nosila precejšnjo belo rjuho.

»Previdno!« je za vsak primer vzkliknil Milan, a je bilo odveč.

Tisti z belo rjuho na palici se je, sam odtrgal od skupine, ostali pa so se ustavili nekaj sto metrov stran.

Brigadirji so radovedno pričakovali prostovoljnega parlamentarca. Ta je sporočal: »Enajst nas je! Imamo puške, eno strojnico, dve pištoli in oficirja-gestapovca, ki bi ga radi predali vam!«

Partizani so debelo, a hkrati vznemirjeno-veselo gledali in poslušali parlamentarca, potem pa je Milan pomignil, naj se prostovoljni ujetniki z oficirjem pomaknejo bliže. Končno je Milan doživel tudi ponižanje Hitlerjevega oficirja, ki je trmast zrl v skupino zmagovitih partizanov.

Stiska povsod preganjanih preganjavcev je bila zdaj usodno velika.

»Tu ga imate in sodite mu! Ta je prelil veliko vaše in tudi naše krvi!« je rekel parlamentarec. »Nam boste potem dali svobodo ali pa naj stopimo v vaše vrste?!«

Potisnili so naprej rdečelasega in krepkega oficirja, ki je zvezanih rok, a s končno glavo stal pred njimi.

Milan se je o tem posvetoval s tovariši in potem odsekal.

»Ko ste ga že zgrabili, ga tudi kaznujte sami. Saj mi vendar nismo rabljii! Ta odločitev je enajstotico zmedla, da nekaj hipov ni vedela, kaj bi. Milan je moral ponoviti prejšnje besede.

Ze je kazalo, da iz tega ne bo nič, ko so jih partizani na to skoraj prisilili:

»Če tega ne storite sami, boste postali naši ujetniki!«

To je zaleglo. Spogledali so se in trije so trmastega oficirja odgnali med grmovje.

Tam je bilo najprej slišati hripav »Heil Hitler!«, potem pa dva osekana strela...

Bolničar je medtem sporočil, da so nemški ranjenci obvezani, da je eden že podlegel, in vpraševal, kaj naj naredi s preživlimi.

Milan je naglo razmišljal, potem pa spet obrnjen k Nemcem, odločil:

»Tako! Gestapovca ste kaznovali, zdaj pa poskrbite še za vaše ranjene vojake in pojdite kamor vas je volja! Brez orožja!« Prostovoljni ujetniki so se začudeno spogledovali, oddali še opasane in nekaj drugih vojaških drobnarij — ter odšli. Čutarice so jim pustili.

Čez nekaj minut je majhna kolonica s tremi ranjenci na zasilnih nosilih zgnila za ovinkom, nad njimi pa je v pomladanskem vetru frfotala bela rjuha, potem pa je zmanjkala še ta...

Tudi Milana je zmedel ta dogodek, čeravno tega ni kazal. Zdaj so krenili naprej in prav v smeri, kjer je bil njegov dom in v njem mama s sestro Slavko! Če je vse to še? Kdo ve, kaj se jima je lahko zgodilo od tedaj, ko je dobil zadnje sporočilo, da sta sicer še doma, da tudi hiša še stoji, a da ju belogardisti, ki so se utrdili v sosednji vasi, dostikrat nadlegujejo.

Zdaj so že prišli med grmičevje, kjer mu je bila znana vsaka steza, vsak grm, vsaka skala. Ni vedel natanko, če je to res ali so je sanje. A imel je občutek, da ga pozdravlja vsako drevo, da ga pozdravlja ptičje žvrgolenje, da še potroček ob cesti šumlja živahneje, kot nekdaj. In mama! Ta gotovo čuti, da je blizu! Saj mame vedno vedo, če je njihova kri na poti k nji in že od daleč čutijo utripe src otrok, ki jih dolgo ni čutila ob sebi!

Do doma je bilo še kake četrt ure, ko se je brigada ustavila. Milan je skočil v štab!

»Tu blizu sem doma! Preden bo brigada spet na nogah, bom nazaj! Dve leti je že minilo...!«

V štabu mu niso branili, le komandant je bolj zaradi lepšega kot zares rekel:

Andrej Kokot

Smrt besede I

Jezik je onemel, skrhan se opoteka po svoji votlini. Kljub temu proseče tolče na steno povečja in čaka grmado novih besed, da jih zloži v nožnico svoje ostrine. Toda zaloga je pošla, le veter še nosi razstresene zloge po polju in se ne spušta v pogovor onemelega jutra.

Smrt besede II

Moja beseda je obležala ob zidu sovraštva. Nad njo se razlega sinfonija neizrečene ljubezni in obupa nad tujimi zvoki, ki so ubili njeno dobroto.

Nekdo je zaznal to melanholijo smrti in se sklonil nad molk ob nesrečnem trenutku.

Odšel je z jeklenim obrazom. V stenah njegovih zenic pa je votlo zapelo, je votlo zapelo.

Andrej Kokot

Umik v tišino

Beseda je trudna in ne zmore več boja s svojo roko, ki se krči v pest.

Ne zmore krotiti razžaljenih čustev, žejnih pravice in sitih prezira.

Ne, ne zmore več, njeno poslanstvo je dokončano. Umika se v svet nedorečenih besed, umika v svojo brezmejno zavetje tišine, v struge krvi, kjer je dom njene nepremagljive zvestobe.

Zadoščenje

Jutri je nebo lahko temno. Slutite skrbi bodo odveč. V meni zlata dejanja brste in še rja se bo razžrla v prah.

Le zeleni volk bo počasi zasenčil mojo rumeno svetlobo.

»Le pojdi in tudi v mojem imenu objemi mater! Samo pazi se!«

Ceravno je bilo mirno in tiho ter je bil, videz, ko da je vojna že davno minila, čemur je pripomoglo ptičje petje in prijetno sonce, je povabil s seboj še kurirja Petra. V naslednjem hipu pa se je premislil, sam je hotel priti do doma in mimogrede spet uživati sladkosti prijaznega obličja okolice — in odšel je sam! Očistil je obleko, očistil škornje, popravil titovko, pogladil »Red za hrabrost« in sramečljivo-ponosno podgrnil še poročniške našitke, da bo pred mamo in sestro stopil tako, kot je včasih bral v knjigah, kot je govorila pesem: »...vrgel bo titovko v zrak in stopil čez njen bo prag!«

Hodil je hitro, ne da bi to čutil in vedel. Le še slab kilometer in prijel bo za domačo ključko!

»Sta še doma? Je hiša še cela? Domači belčki me poznajo, da niso naredili kaj hudega! A pokazal jim bom!«

Toda — kaj bo koristilo, če ju več ne bo?! Vendar, saj sta! Čutim, da sta še doma! Sicer bi mi že kdo sporočil!«

Hitel je dalje, mislil in gledal! Vse je še bilo kot pred leti, le nekaj smrečja ob cesti ni raslo več. Posekali so ga, da oni, partizani ne bi tam mogli postavljati zased!

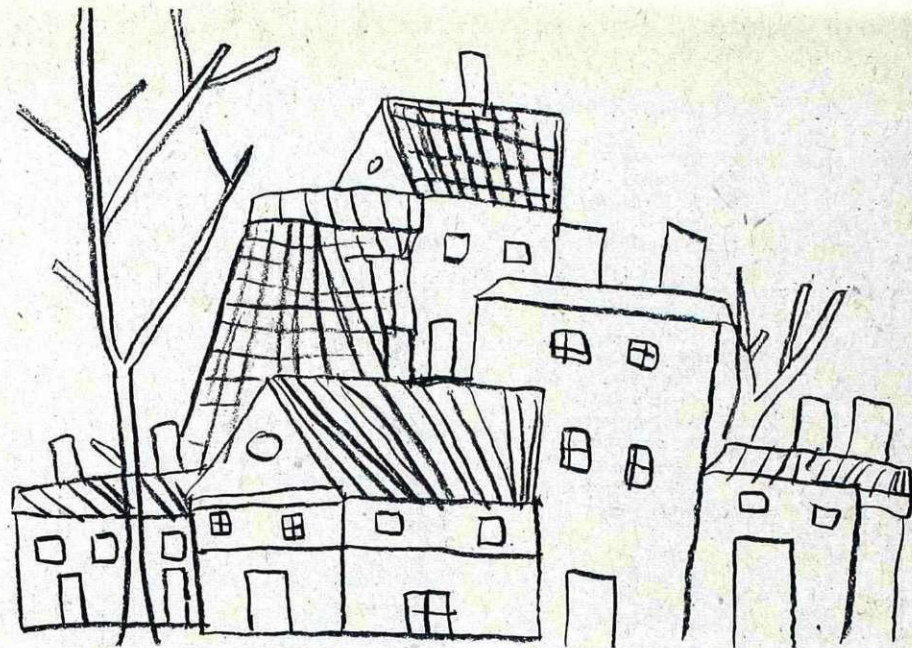
Pred njim se je dvignil zadnji hribček, okoli katerega je bila speljana cesta. To je bilo zanj predel. Pognal se je z nje in se zagrizel v hrib. Zadnhan je prišel na greben in tedaj zagledal rdeč krov rodne hiše. Iz dimnika se je celo kadilo! Hiša je obljudena! Doma sta! Ustavil se je, kajti stisnilo ga je v vsej notranjosti! V očeh se mu je zameglilo in ne da bi vedel, so mu po licih spolzele solze, ki so jih požirala mahovnata tla. Ah, ta dišeči mah, ta zrak, ta pogled! Tudi zaradi teh solz je hotel biti sam in nehoti se je ozrl okoli sebe, če ga ni kdo opazoval. A bil je sam na grebenu, s katerega bi zdaj rad poletel kakor ptica in se ustavil šele v maminem naročju... Stopil je naprej po grebenu in se spet ustavil!

»Kaj se ni pred hišo pokazala materina postava? Da, poznam jo, šamo če vidim njen obris!«

Hotel ji je že zavpiti, a se je zadnji trenutek premagal in skočil dalje...

Še nekaj dreves in grmovja potem bo na dvorišče lahko že vrgel kamen. Kakor bi zlezle iz tal, so tik pred njim zdaj zrastle postavbe oboroženih mož! Mož v sivih uniformah! Le nekaj korakov ga loči od cevi, ki poželjivo zijajo vanj!

»Belčki!« ga je prešinilo, k ie med njimi spoznal nekdanjega sošolca!

Franci Rajtar, 4. r. posebne osnovne šole Jesenice

Valentin Cundrič

Ljudje ne opazijo

Ptice imajo padala, pa jih skrivajo, same jih šivajo, ptice imajo padala.

Ptice imajo čolničke in veslajo, veslajo, veslajo, kot samo one znajo, ptice imajo čolničke.

Jata storamna ima letečo preprogo. Ljudje ne opazijo, ne opazijo, preganjajo žgolečo nadlogo.

Marelica

Marelica čebelica v usta bo zletela cela, zaplesala, zabrenčala, le koščica bo ostala.

Sova

Sova je pegasta, sova je vegasta, vendar prekanjena, lora je vajena.

Leta poševno, leta visoko, kakor je treba, kakor je treba, samoumevno, krili široko, mogočno, pohlevno, kakor je treba, kakor je treba.

Črtomir Šinkovec

Oholi osel

Pravijo, da je bil osel v davnih časih odličen pevec. Zavoljo tega se je nosil zelo pokonci in bil naverjetno ohol. Zgodilo se pa se je, da so se na bližnjem travniku zbrali konji, sami mladi vranci. In osel, samozavesten kot je bil, se nemudoma pridruži konjem.

Kralj konjev je vprašal:

»Kdo med nami je najlepši?«

Osel se strumno postavi in reče:

»I-a, i-a, i-a!« (To v oslovskem jeziku pomeni: Kajpak, jaz)

— »Velja, kakor si rekel,« je dejal konjski kralj. »Poslej veljaš med nami za najlepšega. Toda, kdo je najmočnejši?«

»I-a, i-a, i-a!« se zopet zadere osel še prej, kot je kdo drugi utegnil odpreti usta.

»Dobro!« ježno zahrza kralj konjev. »In kdo je najbolj neumen?«

»I-a, i-a, i-a,« glasno vzklikne osel, boječ se, da ga kdo ne prehit.

Konji so skoraj popokali od smeha. Nesrečni osel pa je od preglasnega kričanja zgubil glas. Poslej ne poje več, le žalostno riga:

»I-a, i-a, i-a!«

Krava in vol

Krava stoji pri jaslih in muli travo. K njej pride utrujeni vol in pravi:

»Dobro tebi, krava!«

Krava skomigne z uhlji:

»Kako naj mi bo dobro. Trikrat na dan me ljudje pomolzejo.«

»Molzejo že, molzejo,« reče vol. »Mene pa garbajo ves dan, čisto sem lačen in trpim vse živalske muke.«

Krava se začudi.

»Veš, kaj se pravi vlačiti plug po ledini od zore do mraka!«

»Naredi se bolnega,« svetuje krava. »Vlezi se na zemljo in stegni vse štiri od sebe. Takega te ne bodo vpregli v plug.«

Vol ne bi bil pravi vol, če ne bi upošteval kravine nasvete. Zjutraj je obležal kot klada, grčal in molel vse štiri od sebe.

»Vol je bolan,« obvesti hlapec gospodarja.

Bilo je sončno jutro kot nalašč za oranje in setev.

»Če je vol bolan, vprezi kravó in vzemi bič.«

Tako je krava ves dan vlačila plug in se do večera do smrti upehala. O mraku se je povešenih uhljev vrnila v hlev.

Vol, mirno prežvekovaje, reče kravi:

»Hvala za nasvet ti, ljuba krava. Poslej bom vse življenje bolan!«

»Zdi se mi, vol, da da ne boš mogel dolgo slepiti gospodarja.«

»Zakaj neki?« je radovedil vol.

»Zakaj neki?« Slišala sem gopodarja, ki je naročil hlapcu: »Če bo vol še jutri bolan, ga odpelji v mesnico.«

Te novice se je vol tako hudo prestrašil, da je naslednje jutro vstal čim so zapeli petelini.

Miha Klinar

Snežinke

Ko zapal je sneg,
Nini je dejala:
— Očka, tja na breg
mokica je pala.

Bolje, da sladkorček
bi na breg zapal!
Janezek sosedov
bi mi ga nabral.

To bi se sladkala! —
in je umolknila,
skozi okno drobni
ročki pomolila.

Nini sladkosneda
je snežinko ujela,
pa se raztopila
zvezdica je bela.

Zimska zgodbica

Zaskrbljen
je oče Bor.
Zima je,
a plašča nima.
Z nejevoljo
v mrazu kima
in snežinke
kliče v zbor:
»Ne mudite se,
snežinke!
Urno z delom
pohiтите,
topla oblačila
stikite
in oblecite
mi svinke,
bore moje,
hčerke smreke,
burja nosi
mraz s poseke.
Meni kožuh
ustrojite,
z bisernino
ga pošijte,
s srebrnino
ga posujte,
glavo s kučmo
mi pokrijte,
topel škorenj
mi obujte,
da mi bo gorko
v nogó,
star sem,
zebe me hudó.

»Ne skrbite,
oče Bor!
Koj se bomo
zavrtle,
urno z delom
pohiтите,
da vsem thalkam
bomo ozor.

Prejo že nebo
je spredlo,
statve je
napela Zima,
revež, kdor
zdaj plašča nima,
tega še hudo
bo zeblo.
A za vas
me poskrbimo,
stikemo
toplo oblačilo,
okrašeno
z bisernino
in posuto
s srebrnino
in v bogata
oblačila
vam oblečemo
vse sinke,
hčerke vse
in uso družino,
pridne thalke
smo snežinke.«
In so thale,
urno thale,
v belem kolu
se vrtle
pridne thalke,
thalke male.
Ko na tla
so trudne sele,
god blestel
je v srebrnini,
oče Bor se grel
v kožuhu
in zadremal
zadovoljen,
kakor da bi
ležal v puhu.

O dedku Mrazu

Le kaj mala
Nini sanja,
da obrazek
ji žari.
Pa se prebudi
iz spanja
in kot ptiček
zažgoli:
»Videla sem
dedka Mraza,«
(res, njegov
prihaja čas!)
»Čez Pokljuko
in Mežakljo
pride skoro
h meni vas.
V belem gozdu
se ustavi
danes je
in se spočil.
Očka, saj si
zadnjič pravil,
da darila
tam je skril.
Z njim je
prisopihal Veter,
Boru kučmo
razcefral,
Veter,
nagajiv kot Peter,
ki mi kepo
je zagnal.
O kako
se je razjezil
stari, krivi
očka Bor
in je v nagli
hudi jezi
rekel Vetru,
da je nor.

Še bi čul jih
godec Veter,
še bi slišal,
da je nor,
nagajivec
kakor Peter,
še bi hud
bil očka Bor,
a je zagledal
dedka Mraza,
se veselo
zasmejál,
jeza naglo
mu je obraz
je splahnela,
v lep pozdrav.
In nastalo
je veselje,
Mesec splezal
je z neba
in našteval
dedku želje
kot da bral
bi mi iz srca.
Dedek vse
je v zvezek pisal:
»Kaj! Še več?
Avto, punčko ...
Kaj! Še več?
in se zraven
malo kisal,
godrnjal,
da je preveč;
toliko
ne more nesti,
ker je revež
siv in sfar ...

»Nehaj, dedek,
prazne plesti,
Mesec dal
mu je denar:
»Vse boš kupil
v trgovini
kar otroci
si želé,
kar želi si
mala Nini,
vsem izpolnil
boš želje.
Glej, posodim ti
kočijo,
dve imam
tah vrh neba,
zvezde se
na njih blestijo,
se z gora ...«
»No,« mi pravi
mala Nini.
»Kaj porečeš,
očka moj?
Škoro dedek
bo v dolini,
morda že
celo nočjo.«
»Že mogoče,
moja Nini,
saj bi tudi
očka rad,
le da v gozdu
na strmini
dedek ne zgri
v prepad.«

Poprsni kip Josipa Plemelja na Bledu.

Slavko Tarman

Matematika mu je bila življenska potreba in umetniški užitek

Bil je sin majhnega naroda, kateremu zgodovina ni bila naklonjena. Samo zaradi svoje izredne nadarjenosti se je lahko prebil v vrh svetovne znanosti. Toda kjerkoli po svetu je prof. doktor JOSIP PLEMELJ delal, ga je nekaj vleкло nazaj v domovino. Vedel je, da je takratna Ljubljana majhna, da ima poleg velikih duhov tudi vse lastnosti podeželske ozkosrčnosti. Dobro je vedel, da bo imel velike težave v svojem strokovnem razvoju, da bodo tudi njegovi stiki s svetom ovirani in da bo v mnogem strokovno osamljen. Kljub temu se je vrnil domov in začel z vso vnemo delati na ljubljanski univerzi. Ustvarjati vzgojno središče za razvoj matematike in drugih eksaktnih znanosti, enega izmed temeljev za prihodnjo kulturno, znanstveno in družbeno rast slovenskega naroda.

In vendar se med svetovnimi avtorji celo sovjetski in ameriški strinjajo v oceni, da je bil Slovenec Josip Plemelj — eden izmed matematičnih velikanov polpretekle dobe in da je njegovo mesto v zgodovini svetovne matematike več kot zagotovljeno.

Dr. Plemelj je svojo bogato dediščino domovini trikrat daroval. Iz tujine ji je prinesel slavo velikega imena, z vrnitvijo v ozki slovenski svet ji je žrtvoval svoj nadaljnji razvoj, kot profesor ljubljanske univerze je razdaljal svoje znanje številnim generacijam slovenskih matematikov, fizikov, in tehnikov. Svoj pedagoški opus je ohranil v svojih učencih in v treh knjigah, ki so izšle v zadnjem desetletju. Za izjemne dosežke je prejel naslednja priznanja:

- nagrado znanstvenega društva Kneza Jabolanskega (leta 1911),
- nagradi Richarda Liebna (leta 1912),
- Prešernovo nagrado (leta 1954),
- Od leta 1923 je bil dopisni član jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti, od leta 1930 dopisni član srbske akademije nauka, od leta 1938 član slovenske akademije znanosti in umetnosti. Od leta 1954 je bil za svoj plodovit opus imenovan za dopisnega člana Bavarke akademije znanosti in umetnosti.

STOTA OBLETNICA ROJSTVA GENIALNEGA MATEMATIKA

Če se je rodil pred sto leti, ali natančneje 11. decembra 1873 na Bledu ter umrl šele pred šestimi leti, pomeni, da je živel silno dolgo. Deloval je skoraj v dveh človekovih dobah, zaradi česar je bil kot genij s svojimi pogledi nujno v starem obdobju nov in v novem za svoja sovržmerja že star. Je mar iz tega izvirala zanj ob vsej veličini tudi neka osebna tragika? Življenska pot ga je po končani gimnaziji v Ljubljani vodila naprej na Dunaj. Tam mu je profesor Escherich že v prvem letu povedal, da pride zanj v poštev samo akademska kariera. Saj je že kot gimnazijec sam predelal večino snovi, ki se sicer predava na univerzi. Že zgodaj je veljal med svojimi kolegi in profesorji za avtoriteto v matematiki. Studije je nadaljeval v Berlinu in Göttingenu, kjer je bilo v tistem času glavno matematično središče. V Heidelbergu so bili zbrani tedaj Lindelöf, Hermann, Weyle, Saltikov, Sommerfeld ter drugi in v tej družbi matematičnih veličin, je bil Plemelj eden najboljših.

Ustvarjalni vrh je dosegel pri svojih odkritjih v teoriji diferencialnih in integralnih enačb, v teoriji potenciala in v funkcijski enačbi. Najpomembnejša med njimi je rešitev Riemannovega problema. To Plemljevo delo predstavlja uspešen in eleganten zaključek mnogih tedanjih ma-

tematikov, ki so dotlej skoraj petdeset let zaman naskakovali ta trdovratni oreh. Sredstva, s katerimi je nalogo rešil stoji na začetku nove, plodne teorije singularnih integralnih enačb. V teh sredstvih si je postavil tudi povsem matematični spomenik — PLEMLJEVI FORMULI.

Leta 1902 je prof. Plemelj postal privatni docent za matematiko na dunajski filozofski fakulteti, pet let pozneje pa izredni profesor. V letu 1908 prevzame mesto rednega profesorja matematike na filozofski fakulteti v Cernovicah. Po prvi svetovni vojni je bil dr. prof. Plemelj imenovan za prvega rektorja slovenske univerze v Ljubljani. Imenovanje na visoko mesto gotovo ni bilo slučajno.

IZJEMEN SPOMIN

Profesor Plemelj je na vseh predavanjih govoril na pamet, ne da bi bral. Za sama predavanja se pismeno sploh ni pripravljval, ampak se je vedno pred začetkom sam v sebi zamislil predhodno temo. Ničesar ni imel na papirju, vse le v glavi. Mnogo let pozneje je na podlagi zapiskov, ki so jih delali nekateri slušatelji, izdal tri knjige z gradivom teh predavanj.

Plemljeva dela so pisana z izredno natančnostjo, nobena beseda ni odveč. Težko bi bilo spremeniti kak stavek ali ga postaviti drugam, ne da bi se pri tem podrla vsa ostroumna zgradba. Tej oblikovani dovršenosti ustreza tudi matematična vsebina. Do potankosti je poznal tudi druga vodilna matematična dela, zlasti iz prejšnjih časov. Bil je odlični predavatelj. Vsako stvar je znal napraviti izredno preprosto. Profesor Plemelj je vedno stremel za tem, da bi s čim manjšim številom prijemov — čimveč dosegel, t. j. prodrl v bistvo oziroma jedro problema. Skratka, bil je racionalist.

Nad svojim življenjem v znanosti, je bil kljub izjemnim dosežkom, vendarle rahlo razočaran. Neugodne razvojne možnosti v stari Jugoslaviji in pomanjkanje kreditov za razvojno delo na eni, po drugi strani pa odmaknjenost od evropskih matematičnih tokov, so gotovo doprinesli grenko kapljo pelina v življenje našega velikega znanstvenika.

BIL JE GENIJ IN PREDVSEM CLOVEK

S preprostim človekom je znal enako govoriti kot s kom, ki je bil visoko na družbeni lestevici. Akademijskih in častnih naslovov ponavadi sploh ni uporabljal. Vsak je bil zanj naprej človek. Bil je sicer skromen tudi sam, vendar se ni sramoval priznati, da se zaveda nadpovprečne matematične ravni. Iz tega pa nikoli ni koval nobene prevzetnosti.

Po prihodu v Ljubljano se je zavedal, da ne bo mogel razviti svojih izjemnih talentov do maksimuma. Vabilo graške univerze, naj bi prišel tja, je kategorično odbil. Kljub neugodnim pogojem pa ni ukrenil ničesar, da bi bilo drugače. Bil je zaveden rodoljub, svojega prepričanja ni skrilval.

Profesor Plemelj ni bil človek, ki bi nastopal z avtoriteto. Predaval je preprosto, razumljivo, brez vseh odvečnih besed. Čeprav je imel zelo rad naravo in planinstvo, ni načrtno gojil nobenega športa. Bil je neverjetno telesno krepak vse do pozne starosti. V starosti osemdesetih let se je še podal na Triglav, kar mu je predstavljalo posebno zadoščenje in spodbudo.

Grdobije so ga vselej bolele. Sovražil je tudi formalno administrativne ukrepe in poslovni red. Do tehničnega napredka je bil včasih nezaupljiv. Obžaloval je, da ne razume tehničnih novosti, radia in televizije, skratka da je za marsikaj že prestar. Znana je bila tudi njegova krilatica, v kateri je hotel povedati primer za razliko med besedicami — potrebovati in rabiti: »Inženir, ki matematike ne zna, je nikoli ne potrebuje. Če pa jo zna, jo pogosto rabi.«

Poleg matematike se je zanimal tudi za fiziko, biologijo in botaniko, nasprotno pa je imel do filozofije skoraj negativno razmerje. Svetovno nazorsko je bil naravoslovec, v tem smislu, da je človeka pojmoval kot del narave.

Z DEVETINOSEMDESETIMI LETI JE NAPISAL KNJIGO

Vse to, kar je bistvenega prof. dr. Plemelj dosegal, je dosegel v desetih letih ustvarjanja, do štiridesetega leta starosti. Potem je prišla prva svetovna vojna, ki ga je močno odtrgala od dela. Po vojni je ustanovil v okviru univerze matematični inštitut. Prišel je v ozke domače razmere, znanstveno je bil od sveta izoliran. Tako, da je raziskovalno poslej zelo malo delal. Z devetinosemdesetimi leti je napisal knjigo, ki je hkrati v »a v angles« prevodu v New Yorku, Londonu in Sydneyu. Plemljevo življensko delo nosi naslov PROBLEMS IN THE SENSE OF RIEMANN AND KLEIN. »Plemljeva knjiga predstavlja fantastično delo« navaja v recenziji dr. J. R. M. RADOK iz New Yorka, »čeprav je v njej prof. dr. Plemelj samo obnovil svoje že pred petdesetimi leti dosežene, a zatem zakopane ugotovitve.«

— »BLED, TA PODOBA RAJA« — ZIBELKA SVETOVNO PRIZNANEGA MATEMATIKA

Bled je bil dr. Plemelju nadvse pri srcu. Skrbelo ga je zlasti jezero. Ob vsakem pogovoru je zato načel vprašanje sanacije jezera z natega, ki bi šla v Savo. Ko so se pojavile plastične cevi večjega premera, mu je ta varianta sploh postala zanimiva. Tudi na blejski grad je veliko hodil in se zanimal, kako ga bodo restavrirali. Zadnja leta je vse bolj ostajal doma. Še vse do konca je bral Gaussova dela v latinskem izvirniku in občudoval njegovo precizno izražanje.

»Vse stvari sem začel že pozabljati,« je včasih dejal, »samo predavanja so mi ostala v glavi, kot da bi bila v posebni skafliči.« Zato je v visoki starosti lahko napisal v izredno kratkem času tri obsežne knjige svojih predavanj. Ko je knjigo že napisal, je večkrat dejal: »Star človek se najraje ozira v življenje nazaj, saj mu misel na prihodnost ničesar več ne obeta.«

ODMEVNOST PLEMLJEVEGA OPUSA IZ SOVJETSKE ZVEZE

Prav te dni (prva polovica decembra 73) slavimo stoletnico rojstva slovenskega nestorja matematike Josipa Plemelja. Dva sovjetska matematika, člana matematičnega inštituta akademije znanosti gruzinske SSR v TBILISIJU, doktorja znanosti N. P. VEKUA in B. V. HVEDELIDZE citirata naslednje: »Delo in izsledki dr. prof. Josipa Plemelja so namreč našli zelo ugodna tla, v smislu uporabe, razvoja in izpopolnitve, zlasti v sovjetski matematični soli. Konkretno prav uporaba nekaterih Plemeljevih izsledkov v TEORII SINGULARNIH INTEGRALNIH ENAČB IN ROBNIH NALOG LINEARNE KONJUGIRANOSTI. Plemljevi razpravi, ki sta že l. 1908 izšli, sta nam v veliki meri pomagali omogočiti zgoraj omenjene teoreme.«

Prof. dr. Plemelj, prvi rektor slovenske univerze je umrl 22. maja 1967 v Ljubljani. Univerza je imela v njem znanstvenika svetovnega slovesa. S svojo intelektualno potenco je daleč presegal svoj čas in okolje, v katerem je živel.

Svinčeva jekla

Kaj so svinčeva jekla in čemu služijo

Kot svinčeva jekla označujemo vsa tista kvaliteta jekla, ki smo jih legirali s svinco zato, da bi imela **boljše obdelovalnost**. Vsebnost svinca v svinčevih jeklih se giblje v mejah od 0,12–0,35 %. Edini namen legiranja s svinco je torej izboljšanje obdelovalnosti, zato lahko izdelamo kot svinčeva jekla vsa tista jekla, kjer potrošniki jekel zahtevajo dobro obdelovalnost. Z dodatkom svinca torej večamo vrednost in kvaliteto naših proizvodov, predvsem paličnih jekel.

Popraševanje po kvalitetnih paličnih jeklih, ki imajo poleg ostalih fizikalnih in kemičnih lastnosti tudi dobro obdelovalnost, stalno narašča. Predelovalna industrija, v katero nezadržno prodirajo sodobni računalniško krmiljeni obdelovalni stroji in moderna tehnologija odrezavanja, se ne more več zadovoljiti z doseženo obdelovalnostjo jekel za avtomate, še manj pa z obdelovalnostjo ogljikovih in legiranih jekel za cementacijo in poboljšanje. Prav obdelovalnost teh je zelo slaba in jo ni mogoče bistveno izboljšati niti v procesu izdelave jekla, niti s topotno obdelavo, ne da bi pri tem bistveno poslabšali fizikalne lastnosti jekel ali pa močno povečali lastno ceno jekla.

Problem dobre obdelovalnosti jekel je tudi v Železarni Jesenice, ki je velik proizvajalec paličnih jekel, postal iz leta v leto vedno bolj vprašanje kvalitetnega nivoja naših proizvodov. V desetletjih smo s trdim delom na področju kvalitete avtomatskih in konstrukcijskih paličnih jekel dosegli pri potrošnikih velik ugled. To potrjujejo številna priznanja. Če smo hoteli izboljšati obdelovalnost jekel, smo torej morali poiskati nekaj novega. Na osnovi temeljitega študija literature in lastnega raziskovalnega dela smo se odločili za legiranje jekel s svinco.

Svinec se je pokazal kot zelo primeren dodatek jeklu, saj močno izboljša obdelovalnost, nima pa bistvenega vpliva na ostale fizikalne in kemične lastnosti jekel. Izboljšano obdelovalnost svinčevih jekel pripisujemo predvsem zmanjšanju trenja na dotikalnih ploskvah med orodjem in obdelavancem. Dobra obdelovalnost svinčevih jekel se odraža:

- v večji produktivnosti obdelovalnih strojev
- v večji gladkosti obdelanih kov.

Večjo produktivnost omogoča večja hitrost rezanja. Če pa hitrosti zaradi kakršnih koli vzrokov ni mogoče povečati, pa izhaja povečana proizvodnja iz večje stabilnosti obratovanja obdelovalnih strojev. Pri izdelavi tehnologiji odrezavanja je mogoče z uporabo svinčevih jekel poceniti stroške odrezavanja. Ker pa stroški odrezavanja v vsakem nacionalnem gospodarstvu pomenijo veliko postavko, je plasma naših svinčevih jekel na tržišču zagotovljen.

Kako smo osvajali proizvodnjo svinčevih jekel

Osvajanje proizvodnje svinčevih jekel je povezano z rešitvijo dveh osnovnih problemov:

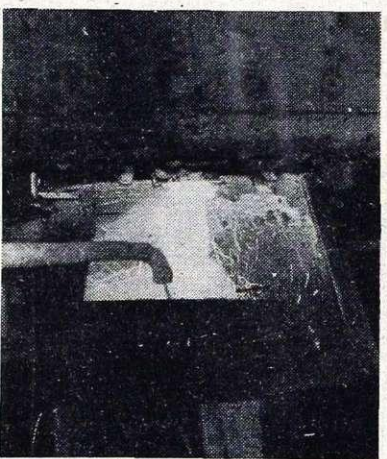
1. doseči je treba enakomerno in fino porazdelitev svinca v celotnem volumnu jekel

2. zadostiti je potrebno strogim varnostnim predpisom pri delu s svinco.

Oba problema izhajata iz samih fizikalnih in kemičnih lastnosti svinca in jekla ter visokih obratovnih temperatur. Kritične lastnosti so predvsem naslednje:

- velike razlike v specifičnih težah svinca in jekla
- nizka temperatura vrelišča svinca
- toksičnost par svinca.

Zaradi velikih težav pri proizvodnji svinčevih jekel je tehnologija izdelave svinčevih jekel v svetu zaščitena s številnimi patenti in Know-How-i, zato pri osvajanju tehnologije nismo mogli računati na nikakršno pomoč iz tujine. V raziskovalnem oddelku železarne Jesenice smo se zato odločili, da sami osvojimo tehnologijo izdelave in predelave svinčevih jekel. Izmed številnih predlaganih postopkov za uvajanje svinca v jeklo smo se odločili za tak postopek, pri katerem svinec v obliki prahu uvajamo v curek jekla med vlivanjem jekla iz ponve v likaj in v kokile (sl. 1).

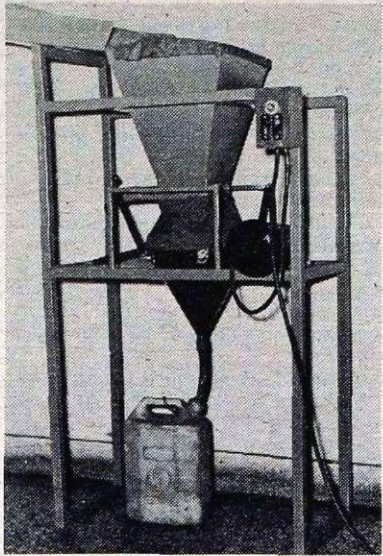

Slika 1 — Vpihovanje svinca v jeklo med vlivanjem

Pri izbrani tehnologiji lahko v celoti izkoristimo spoznanje o omejenosti, vendar pa zadostni topnosti svinca v raztaljenem jeklu, kar je pogoj za enakomerno porazdelitev svinca v celotnem volumnu jekla. Takšna tehnologija je za nas najbolj primerna tudi zaradi potrebne opremljenosti naše jeklarne ter specifičnih pogojev vlivanja jekla. Potrebno je bilo osvojiti enostaven in elastičen postopek uvajanja svinca v jeklo. Težišče dela je bilo na sledečih problemih:

1. Ugotoviti je bilo potrebno optimalno zrnatost svinčevega prahu, da smo zadostili tako fluidnosti kakor tudi topnosti svinca. Izdelati je bilo

potrebno tudi mehanično sito za sejanje svinčevega prahu, ki je tudi moralo ustrezati HTV predpisom (sl. 2).

Slika 2 — Mehanično sito za sejanje svinčevega prahu

2. Morali smo določiti optimalno količino svinca za legiranje različnih vrst jekel.

3. Izdelati je bilo potrebno pripravo za dodajanje svinca pri vlivanju jekla, ki naj omogoči enakomerno doziranje zahtevane količine svinca, ne glede na težo blokov, hitrost vlivanja in kvaliteto jekla (sl. 3).

Slika 3 — Priprava za dodajanje svinca v jeklo (na levi inž. Arh)

4. Rešiti problem odsesavanja svinčevih par, ki se med legiranjem svinca tvorijo v velikih količinah.

5. Organizirati učinkovito kontrolo vsebnosti svinca v atmosferi med izdelavo in predelavo svinčevih jekel ter vsebnosti svinca v jeklu.

V tesnem sodelovanju s kolektivom elektrojeklarne, vzdrževalnih obratov, OTK ter Metalurškim institutom iz Ljubljane, nam je v sorazmerno kratkem času uspelo osvojiti tehnologijo izdelave in predelave svinčevih jekel v železarni Jesenice. Tehnologija legiranja svinca v jeklo se uspešno prenaša iz rok sodelavcev raziskovalnega oddelka v roke sodelavcem v jeklarni. Svinčeva jekla so že uvrščena v redni proizvodni program kvalitetnih jekel železarne Jesenice. Do sedaj smo izdelali že okrog 2500 ton surovega svinčevega jekla. Na tržišču se je najbolj uveljavilo svinčevo avtomatsko jeklo, ki nosi domačo zaščitno oznako ATJ 100 Pb (Č 3990 Pb). Za visoko kvaliteto tega jekla smo dobili številna priznanja potrošnikov tega jekla, doma in v tujini.

Pri konstrukcijskih jeklih kaže največji prodor na tržišče jeklo Č 1530 Pb, saj je znano, da je prav obdelovalnost ogljikovega nelegirane jekla za poboljšanje vrste Č 1530 zelo problematična. Tržišče je sprejelo tudi že poskusne količine plemenitih nizkolegiranih svinčevih jekel za cementacijo in poboljšanje. Lahko trdimo, da postajajo avtomatska in obdelovalna svinčeva jekla specializacija proizvodnega programa hladno predelanih paličnih jekel železarne Jesenice.

Kakšna je kvaliteta našega svinčevega jekla

Kvaliteta svinčevega jekla se mora v primerjavi z osnovnim jeklom odraziti v:

1. izboljšani obdelovalnosti
2. nespremenjenih mehanskih lastnostih.

Za proizvajalca svinčevih jekel pa je zelo pomembna tudi ekonomika proizvodnje, ki pa se odraža v

1. izkoristku dodanega svinca
2. dobiti jekla.

Odločilna za kvaliteto in ekonomiko proizvodnje in s tem za uspešnost osvojene tehnologije je velikost, oblika in porazdelitev vključkov svinca v celotnem volumnu jekla. Obsežne laboratorijske preiskave fizikalnih in kemičnih lastnosti svinca v naših svinčevih jeklih so pokazale naslednje:

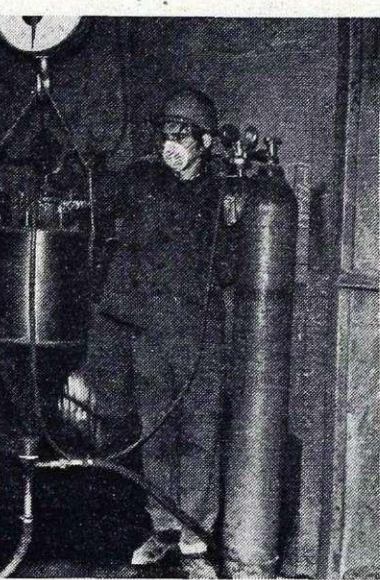
V makroskopskem merilu je svinec enakomerno porazdeljen v celotnem volumnu blokov svinčevih jekel, razen v ozkem pasu poudarjenih izzejev svinca v nogi blokov. Te poudarjene izzeje, ki so značilne za tak postopek uvajanja svinca v jeklo, zajemajo okrog 3,5 % celotnega volumna blokov. Ker je del bloka (bluma), ki vsebuje poudarjene izzeje, potrebno odrezati, se zato zmanjša dobit za okrog en odstotek, kar ocenjujemo za zelo ugodno.

Če upoštevamo le tisti del blokov, ki ostane po odrezu glave in noge (t. j. od 4–92 % višine bloka ali 88 % vsega volumna blokov) in izvršimo analizo porazdelitve kemične vsebnosti svinca po preseku bloka, dobimo jasno predstavlo o enakomerni porazdelitvi svinca v »zdravem« volumnu blokov svinčevih jekel, ki so bila izdelana v naši železarni.

Porazdelitev svinca v svinčevih jeklih

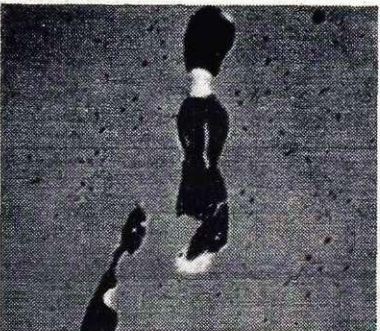
vrsta jekla	srednja vrednost $\bar{X}$ %	stand. odklon %	st. vzorcev n
Č 1120 Pb	0.210	0.017	102
Č 1530 Pb	0.184	0.023	109
Č 4320 Pb	0.152	0.021	103
Č 3990 Pb	0.191	0.032	104

V mikrostrukturi blokov konstrukcijskih jekel je svinec izločen v obliki krogličastih vključkov. Povprečna velikost vključkov znaša okrog 5 μ m (sl. 4).

Slika 4 — Oblika in porazdelitev vključkov svinca v svinčevem konstrukcijskem jeklu (elektronska slika poveč. 420)

V mikrostrukturi blokov avtomatskih svinčevih jekel pa so vsi vključki svinca združeni s sulfidnimi nemetalnimi vključki. Oblika delcev svinca je zato nepravilna (sl. 5).

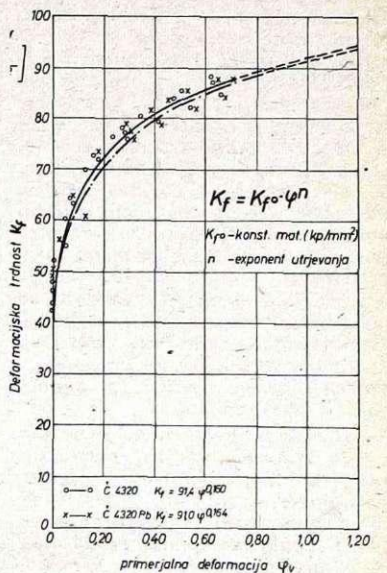
Slika 5 — Oblika in porazdelitev vključkov svinca v avtomatskem jeklu (elektr. slika pov. 420)

Prav zaradi takšne tesne asociacije vključkov svinca in vključkov žvepla je porazdelitev svinca v blokih avtomatskih svinčevih jekel slabša kakor v blokih konstrukcijskih svinčevih jekel, ki vsebujejo nizko vsebnost žvepla. Med vročo predelavo jekla se vključki svinca razpotegnejo v smeri deformacije.

Pomembna ugotovitev je tudi ta, da svinec ne vpliva na porazdelitev ostalih legirnih elementov, pa tudi ne na porazdelitev nekovinskih vključkov v makro in mikro strukturi blokov. Analiza vključkov svinca na elektronskem mikroanalizatorju je pokazala, da vključki svinca ne vsebujejo nikakršnih primesi ostalih elementov.

Na osnovi zgoraj navedenih lastnosti svinca v jeklu nam postane razumljivo, da svinec v taki obliki,

kakršnen se nahaja v naših svinčevih jeklih, ne more imeti bistvenega vpliva na kemične in fizikalne lastnosti jekel. Rezultati preiskav so to tudi dokazali. Dokazano je, da prisotnost svinca v jeklu nima pomembnega vpliva na statično trdnost in trdoto, dalje na lastnosti cementiranega in nitriranega sloja po cementaciji in nitriranju jekel in prekaljivosti jekel. Zelo pomembna ugotovitev je tudi ta, da prisotnost svinca v jeklu nima vpliva na sposobnost jekel za plastično preoblikovanje v hladnem. Na sliki 6 je prikazan rezultat preiskave preoblikovalnosti nizkolegiranega jekla za cementacijo vrste Č 4320 z dodatkom svinca in brez njega.

Za uporabnost svinčevih jekel je to zelo pomembno, saj morajo jekla med oblikovanjem strojnih delov prenesti tudi večje plastične deformacije.

Statistično pomemben pa se je pokazal negativen vpliv svinca pri preiskavah z dinamično obremenitvijo. Ohrabruje pa je dejstvo, da prisotnost svinca ne menja mehanizma preloma pri porušitvi jekla z dinamično obremenitvijo.

In kakšen je končno efekt dodatka svinca na obdelovalnost jekel? Obsežne preiskave obdelovalnosti na inštitutu za strojništvo v Ljubljani ter v Iskri—Elektromehanika, Kranj, so pokazale izboljšanje obdelovalnosti svinčevih jekel vseh kvalit. Izboljšanje obdelovalnosti se odraža v:

- zmanjšanju obrab rezalnega orodja
- zmanjšanju sil rezanja
- dobri lomljivosti ostružkov
- manjši hrapavosti obdelane površine.

Preiskave obdelovalnosti pa so pokazale, da prisotnost svinca nima enakega vpliva na povečanje obdelovalnosti vseh vrst jekla ali pa pri vseh oblikah odrezovanja. Iz tega razloga je potrebna določena previdnost pri uporabi svinčevih jekel.

Izmed številnih zbranih podatkov o povišani obdelovalnosti svinčevih jekel podajamo le dosežene rezultate iz neposredne uporabe svinčevih jekel v Iskri, Kranj:

Če primerjamo produktivnost pri vzdolžnem struženju različnih vrst jekel za avtomate z orodjem iz brzoreznega jekla, dobimo naslednjo primerjavo obdelovalnosti jekel za avtomate:

Vrsta jekel	podajanje mm/o/n	hitr. struž. m/min.	Produktiv. index %
Č 1190	0.03–0.065	51–54	100
Č 3990	0.02–0.04	70–76	140
ATJ 100 Pb	0.03–0.05	80–90	200

Praksa odrezovanja ogljikovega jekla za poboljšanje vrste Č 1530 z in brez dodatka svinca je pokazala, da je pri svinčevem jeklu mogoče dvigniti ekonomsko hitrost rezanja za 50 %. Z orodjem iz karbidne trdnine je mogoče jeklo Č 1530 odrezovati s hitrostjo 79 n/min, svinčevo jeklo Č 1530 Pb pa s hitrostjo 120 n/min.

In končno, kako razvijati naprej

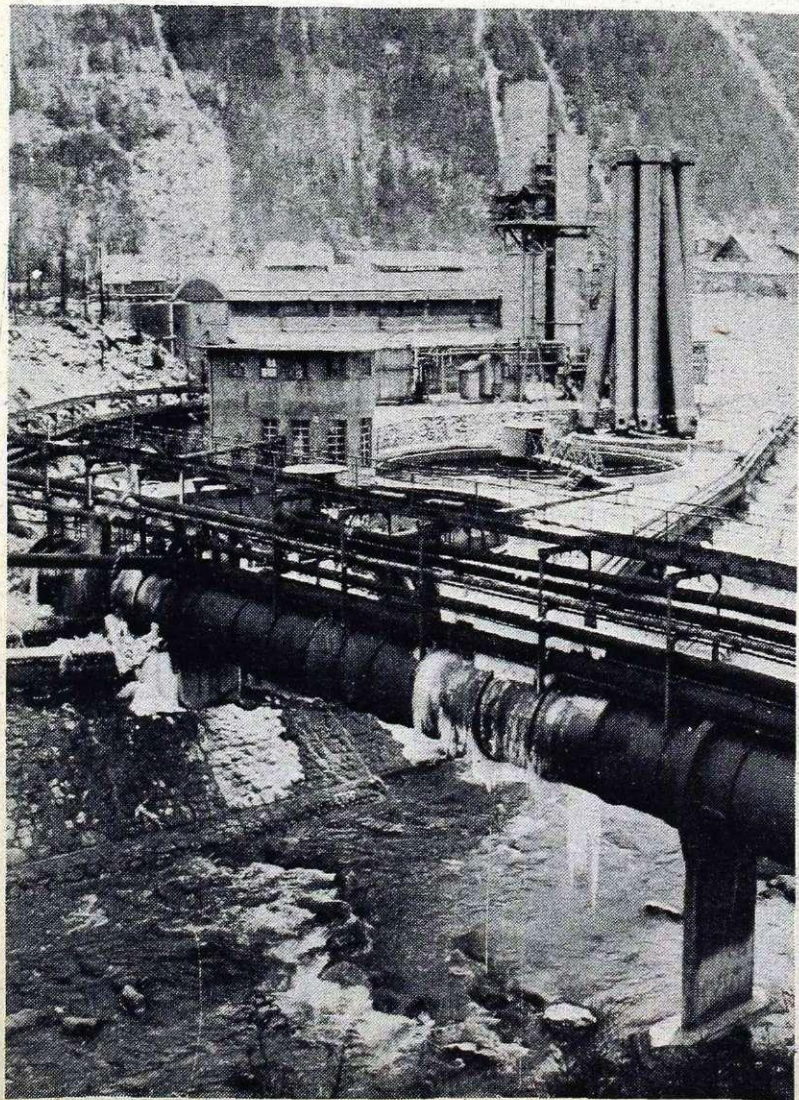
Tehnologija izdelave svinčevih jekel v železarni Jesenice je torej uspešno osvojena. Rezultati laboratorijskih preiskav in ocena obdelovalnosti jekel pri potrošnikih dokazujejo, da je naše jeklo kvalitetno. Povpraševanje po avtomatskih in obdelovalnih svinčevih jeklih narašča. Delati moramo torej naprej z nezmanjšano intenziteto v naslednjih smereh:

— Potrebno je dalje širiti krog obdelovalnih jekel.

— Potrebni so določeni ukrepi za popolno stabilizacijo in varnost proizvodnje svinčevih jekel.

— Na osnovi osvojene tehnologije izdelave svinčevih jekel razvijati nove in boljše vrste kvalitetnih paličnih jekel.

Mag. Razinger Anton, dipl. inž.
Arh Jože, dipl. inž.

Prvi sneg in prve ledene sveče obkrožajo našo kisikarno

Razlika naj bi bila po Marjančkovem v tem, s koliko žrtvami kdo kaj doseže, kako računa s ljudmi. Marjanček se ni preprosto predajal ugotovitvi, da boj pač zahteva žrtve in ni vojne brez žrtve. V to neizprosno logiko je Marjanček vpletel svojo, kot je trdil — borčevsko. Zmagati s čimmanj žrtvami! Nikar se zapletati v prevelika tveganja, nikar izsiliti zmago ne glede na žrtve. Zanj je bilo življenje borca tisti mejnik, ob katerem se je zmerom zamislil. Marjanček je veliko raje nasprotnike lovil, kot pa jih pobijal. Kako je užival, če je dobro postavil zasedo, presenetil vojske, da so prestrašeni dvignili roke. Potlej jim je pobral orožje, tudi uniforme in jim povedal, da lahko gredo kamor hočejo. Veselo je gledal za njimi, kako so bosi, v spodnjem perilu, nezanesljivo napravili prve korake. Sprva so se preplašeni pogosto ozirali, dokler se niso naposled zapirali po poti, da bi bili čimdlje stran, če bi se partizani nenadoma premislili in le ustrelili za njimi. Nekajkrat mu je pri tem tudi spodletelo. Policisti so mu ušli oblečeni, z orožjem. Zatajil je borec, ki se je prehitro odkril ali drhtavo ustrelil. Vseeno pa je Marjanček zavzeto trdil, da popoln vojak ne želi biti!

Roman pa je bil ravno — popoln vojak! Vzorno oblečen, discipliniran, zavzeto je izpolnjeval vse zadane naloge; ni popustil, če je bilo še tako hudo. Darko je postal nanj pozoren kmalu po Romanovem prihodu v partizane. Dežurni ga je postavil na posebno stražarsko mesto in zgodilo se je, da so nanj pozabili. Darko ga je odkril šele zjutraj, ko je obšel taborišče. Roman je bil videti trd od mraza; sklepel je z zobmi in tiho bentil. Na uprašanje, zakaj je še na straži, je Roman rekel odurno: »Nič me ni odpoklical. Stražim že osem ur!« Ko je to povedal Tončiču, ki mu je bila vsaka vsiljena disciplina huda muka, se je biviš kovač le pomuznil: »Se dobro, da si ga odkril na straži. Če je res tak, bi do pomladi stal na stražarskem mestu.«

Po tistem je premišljal, kaj bi v podobnem primeru napravil Tonči. Prvo, v kar je bil trdno prepričan: osem ur ne bi mirno stal na straži. Če že ne bi ravno bentil, da bo ustrelil dežurnega, če ga ne bi pretepel, zanesljivo bi ga upričo drugih tako opsoval, da do konca vojne ne bi pozabil, kdaj je pustil Tončiča dalj na straži, kot je bilo treba.

Razložil je Romanu, kam se bodo zvečer odpravili. Nobenih dodatnih uprašanj ni imel. V hipu je razumel, kaj je njegova naloga: izza bluze je začel vleči esesovsko čepico, za bluzo pa je tlačil titovko. Izgovoril se je, kako si mora natanko urediti obleko, da bo zares spet podoben nemškemu vojaku. Darko je bil pre-

pričan, da si bo Roman sčutil tudi čevlje, jih pomazal s kremo. Preden pa bo s poti zavil h kmetu Krautnerju, si bo znova skrbno očistil čevlje, da bo kmetu zahtevalo prepričan, kako ima pred sabo vzornega nemškega vojaka.

V razpotegnjeni koloni se je četa spuščala s taborišča v dolino. Ker niso marali iti po uhojenih poteh, so hodili povprek, skakali čez lesene plotove, s katerimi so Korošci ograjevali travnike za živinsko pašo. Krohotali so se, če je komu po nerodnosti ali zaradi želje, da bi se pred drugimi posebej izkazal, pri doskoku spodrsnilo in je z zadnjico pristal v spolzkih, blatnih tleh. Nad potjo se je posebej jezil kuhar Jurij, ki je že prej opozoril Darka naj naroči vsem borcem, da bodo odeje in drugo kramo pustili v taborišču. Nazaj bo treba nesti hrano.

Krautner je imel lepo, skoraj nižinsko kmetijo. Ni mu bilo treba gristi kolen ob košnji in tudi spodnje brazde na njivi mu ni bilo treba voziti na gornji rob. Imel je precej zasajenih hrušk, tudi nekaj jablan in sliv.

Darko je razporedil zasede, naročil borcem, kako morajo ravnati, če bi zagledali Nemce, potlej pa pomignil skupini, da se je odpravila proti kmetiji. Za mejo so zastali in Darko je še naročil Romanu: »Dobro opravi. Brez streljanja! Počakaj na nas.«

Roman si je privajeno popravljal čepico, potegnil za robove bluze, pogledal po čevljih. Že se je hotel skloniti, da bi jih obrisal, ko je zagledal prežeče poglede partizanov, ki so napeti čakali, da si bo čevlje obrisal. Trzil je s telesom in se z lahkotnimi, prožnimi koraki odpravil h kmetiji.

»Če bo le najmanjša možnost, bo kmeta sam počil,« je Marjanček šepnil Darku.

»Ne bodi no tako prekleto preroški,« je pogrkujejo zagodel Darko. Marjanček je kljubovalno zakolobaril z očmi, kot da se opravičuje, potlej pa si je prižgal cigareto. Hlastno je potegnil nekaj dimov, potem pa je rahlo povil glavo, da bi ujel najrahljši zvok, ki bi ga prineslo s kmetije.

Potekle so natanko tri minute in Darko je pomahal z roko, da je skupina zakoračila na kolovoz, ki je peljal k hiši. Napeto so ogledovali okolico. Prav lahko bi se primerilo, da bi imel Krautner kak nemški obisk. Mir pred hišo je bil zato lahko zelo dvorezen. Darko je pomignil Tončiču, da je z zbrojevko obkrožil hišo in pazil na zadnja vrata. Robi se je že sam postavil za drevo, Marjanček pa je na odprtem stal z zbrojevko in meril v vrata.

Darko je previdno stopil v vežo, potlej je nalahno položil roko na kljuko, se zamaknil za rob in z nog

odsunil vrata. Parabelo je uperil v sobo. Zagledal je Romana, ki je stal za kmetovim hrbtom; s pištolo mu je meril v tilnik. Videl je tudi Krautnerja, kako je počasi zaobradal glavo in trzil, ko je zagledal njega in cev parabole. Stopil je v sobo. Žena in hčer sta strmeli vanj z velikimi očmi, trdi od strahu.

»Najprej sta se pogovarjala po nemško. Bil je zelo prijazen,« je začel pripovedovati Roman. Posilil ga je smeh: »Ko pa sem mu stopil za hrbet in zavpil: 'Roke v vis!', mu je žlica padla v močnik. Še zdaj je ni pobral.«

»Kako bi, če pa mora držati roke v zrak,« se je oglasila hči, ki se je nadejala, da bo zdaj za očeta ugodneje. Darku se je blede nasmehnila. Ni je želel pustiti v utvari.

»Vi, Krautner, ste izdajalec!« je ostro, kot bi izrekel smrtno obsodbo, rekel Darko. Pomaknil se je na drugo stran mize, da se kmetu ni bilo treba ozirati. »Pa niso vsi Krautnerji takšni. Vaš brat v Zagorju je drugačen možak. Dva njegova sinova sta v partizanih, hrabra borca. Eden je bil pred kratkim pri nas. Je v zaščiti pri komandantu, drugi je morebiti padel na Pohorju. Tretji je v koncentracijskem taborišču. Vi pa... fašist!«

Kmetu se je obraz skremžil. Še malo pa bi zajokal: »Nič takšnega nisem. Slovenski kmet, ki zna nemško. Bil sem avstrijski soldat... Tam sem se moral naučiti... Le pogovarjam se z Nemci...«

Robi je v tem hrupno stopil v sobo. Kmetove oči so obvisle na Robijevi nemški čeladi, kot rahlem upanju, ki pa je precej splahnelo. Potlej je gledal mitraljez, drhtel pred cevjo, ki jo je Robi nalašč uperil v kmetova prsa. Divje, neizprosno je Robi zarohnel: »Na obrazu mu berem, da ima fašistično, rdečo legitimacijo...«

Koščena brada, porasla z osivelimi, sčtinastimi dlačicami, je kmetu zadržala. Dvigoval je dva prsta k prsni: »Nimam!... Prišežem!... Res nimam! Prišeži še ti,« je proseče zaklical ženi.

Roman je spravil Darkovo pištolo v žep in začel šariti po vzdani stenski omari. »Če najdem rdečo legitimacijo, te ubijem,« je grozil Roman in mrzlično metal pregledane papirje na tla.

Krautner, ki je dolgo gledal Romana, kako drhtavo premetuje papirje, si je toliko opomogel od strahu, da je iz močnika pobral žlico in si prižgal cigareto. Pohleпно je potegnil nekaj dimov, da bi se umiril. Ko je potegnil dim v pljuča, sta se mu košeni lici upili med čeljusti, da sta se mu podolž obraza zarezali dve globoki gubi.

»Boste kaj jedli?« je kmetica uprasha Darka.

(Se nadaljuje)

»Slišal sem nekaj o tem,« pravi Grebenc in pripoveduje, da so prijatelji njegovega očeta veliko govorili o tem, o nekih stvarkah v Trstu in Julijski krajini pred kakimi osmimi leti proti skvadrstičnemu fašističnemu divjanju.

Žef prisluhne, saj je imel takrat šele sedem let in se teh stvari ne more spominjati, čeprav so o njih prav gotovo govorili tudi doma. Vsaj tako se mu zdi, ko pomisli na očetove prijatelje in tisto gospo iz Borjane, o kateri so govorili, da je komunistka, na gospo Federlovo, ki je tudi po očetovi smrti kdajpakdaj s svojo sestro Roziko, mamino najljubšo prijateljico, prihajala k njim in ki se je lani ali že predlanskim za stalno izselila v Nemčijo, v Berlin, kjer se je poročila z nekim Lehmannom, njen sin Slavko pa je odšel sem v kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev v oficirsko ali podoficirsko mornariško šolo in ki je ostal Žefu še najbolj v spominu, ker mu je kot otroku delal mlince v potoku za hišo in ki mora biti sedaj približno toliko star, kakor tale Grebenc, ki mu pripoveduje

o stvarkah tržaških delavcev

o pravem boju med delavci tržaškega šentjakobskega okraja s skvadrstičnimi tolpmi in italijansko vojsko

o požigih delavskih društvenih domov in uredništev delavskih listov — lista 'Il Proletario' v Pulji, tržaškega italijanskega 'Il Lavoratore' in tržaškega slovenskega 'Dela'

o boju istrskih delavcev in kmetov v nekih Krnicah pri Pulju o oboroženem odporu prebivalcev Marezig pri Kopru, ki so nagnali skvadrstične tolpe v beg

o požigu slovenskega Narodnega doma v Barkovljah

o razstrelitvi Delavskega doma v Izoli

o požigu zadnjega Delavskega doma v Trstu pri Sveti Magdalen

o nasiljih fašističnih skvadrstov proti delavstvu ne samo slovenskemu in hrvaškemu, marveč tudi proti italijanskemu, saj so fašisti divjali ne samo v Istri in Primorju, marveč po vsej Italiji, kar je izzvalo splošno stavko vsega delavstva v vseh italijanskih deželah...

»Ja, tega se spominjam,« pravi Žef, ki se te stavke spominja, saj so prav tedaj divjali skvadrsti na Kobariškem zaradi oskrunjenja spomenika italijanske vojaške časti in slave na Krnu. »Pa ga je poškovala strela, kar je potem zvedel ves svet, a so dolžili nas. Vidiš, takrat so mi do smrti pretepli očeta.«

86

Miha Klinar

TIGROVEC ŽEF

»Povedal si, a ne misli, da je bilo pri nas kaj drugače. Mojega strica, maminega brata, so ustrelili v Mariboru, ker ni hotel več biti gospodi vojak. Eh, takrat je bil čas! Ko bi bili vsi kakor eden od morja do morja...«

»Od morja do morja?« ga ne razume Žef.

»No, ja, v Evropi mislim! Ko bi bili socialni demokratje vsaj senca boljševikov...«

»Boljševikov?«

»Ja,« se Grebenc zdrzne, kakor da je rekel nekaj, česar bi pred Žefom ne smel. »Ti seveda misliš o boljševikih drugače, če sploh zanje veš.«

»Vem,« pravi Žef. »Tisti, ki so bili v Rusiji, so pripovedovali o njih: gospodi so vzeli oblast in dali zemljo kmetom. Nisem slišal o tem prvič danes v tovarni. Brat tete Rozike, hočem reči mamine prijateljice, ki sem ji pravil teta, se je sam proglašal za boljševika in govoril nekaj podobnega kakor ti.«

»Vidiš, povsod je takrat vrel: v Beli krajini, v Prekmurju, v Slovenskih goricah, na Notranjskem so demobilizirani kmetje in zeleni kadrovi napadali graščine in delili zemljo kmetom. Ponekod je bil pravi kmečki punt, le da je zahteval ta punt zdaj delavsko-kmečko oblast. V Trbovljah so stavkali in zahtevali krajevno delavsko samoupravo. Po dela skih krajih je vrel, pa dalj kot do štrajkov nismo prišli. Stavkali so proti antantni zaroti proti Sovjetski Rusiji in Sovjetski Madžarski, namesto, da bi proglasili sovjetsko Slovenijo, sovjetsko Hrvaško, sovjetsko Italijo, sovjetsko Avstrijo, sovjetsko Nemčijo, Francijo... Ljudje, ki živijo od dela svojih rok, so terjali oblast, delavsko sovjetsko oblast, socialni demokratje pa so razdvajali revolucionarne delavske vrste in se šli ministre. Spajdašili so se z meščani in pozabljali, da socialdemokratski ministri v meščanskih vladah še niso delavska oblast, marveč buržoazna, in socialnodemokratski minister v meščanski vladi ni več delavski minister, marveč meščanski, ki štiti gospodo pred delavskimi hotenji in zahtevami. Kristan kot minister nas je prišel v Trbovlje mirit, sam sem ga slišal, čeprav mi je bilo takrat šele štirinajst let... Ljudje so mu očitali, zakaj podpira gospodo in Tavčarja, ki je terjal takrat za delavske štrajke naglo sodišče in najstrožje kazni...«

»Ja, to že vem. V obrtni šoli sem slišal.«

»V šoli?«

»Vipernik je to vrgel pod nos učitelju Miklavčiču.«

»Vipernik? Z Vipernikom hodiš?«

»Ja, ga poznaš?«

Grebenc se loteva zadrega.

»No, ja. Poznam ga,« priznava. »Iz Trbovelj je kakor jaz. In vidva? Se razumeta?«

»Ne mara me.«

»Ne mara te?«

»Za špecarja me ima?«

»Za špecarja?« Grebenc ostro in preiskujoče pogleda Žefa. »Si ga mar tožil?«

»Ne. Samo tako čuden je.«

»Čuden?«

»Svojo klapo ima.«

Janez Brojan — st.

Veličina narave in planin

Hitro si razdelimo delo, Dorči in Goran postavljata šotor, Janez pripravlja za večerjo, jaz pa poskrbim za vodo. Večerjali smo že v temi. Med delom smo se pogovarjali s fanti iz sosednjih šotorov. Mitja iz Jesenic nam razlaga, kako so hodili na Mont Blanc iz katerega so se pred nekaj urami vrnili. Svetuje nam, kje naj bi šli, da bomo čim prej na vrhu. Ob 22. uri se odpravimo k počitku.

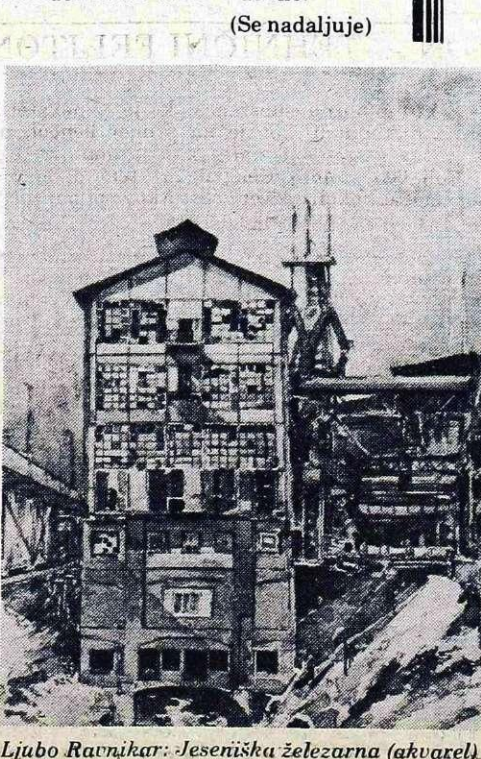
Naslednji dan, 21. avgusta, se zbudim že ob petih zjutraj. Ostalih ne budim, saj imamo še dovolj časa. Zamenjati si moramo denar, banko pa odprejo šele ob devetih. Ob sedmih vstanemo, zajtrk je hitro pripravljen. Ob osmih se odpravimo v mesto, čeprav je še zgodaj, je že velik vrvež na ulicah. Nekoliko si ogledamo mesto in njegove zanimivosti. Ko je ura devet se napotimo v banko, zamenjamo denar in si nakupimo razglednice in druge drobnarije, ter se vrnemo v taborišče. Ura je enajst ko se odpeljemo kakih 10 kilometrov po dolini do male vasice, kjer je bila žičnica. Avto parkiramo tik ob njej, ter se z žičnico odpeljemo na višino 1800 metrov, kakih sto metrov od srednje postaje zobate železnice, katera vozi do višine 2113 metrov. Žičnica ima dve kabini in stane pet frankov na osebo, z reševalno izkaznico 4,5 franka, z vodniško izkaznico pa je vožnja brezplačna. Železnica pa stane od višine 1800 do 2113 metrov, to je 15 minut vožnje, pet frankov. Med vožnjo opazuješ mogočne ledenike z ogromnimi seraki in v večni led okovana strma pobočja in vrhove.

Od konca železnice do koče Reruge de L'Albuile Doqueter (3817 m) — Club Alpin Français je štiri do pet ur. Pot vodi po precej strmih pobočjih. Po enourni hoji

prispemo na sedlo, iz njega pa zopet v strm greben. Sonce neusmiljeno pripeka. Pot nam lije iz obrazov, ko grizemo veliko strmino pod težo zajetnih nahrbtnikov. Ne ustavljamo se, radi bi bili čim prej na vrhu. Na vrhu grebena opazimo visoko nad nami na strmem razu kočo. Z vlakom se nas je pripeljalo kakih štirideset planincev. Nekateri so se tako zagrizli v breg, kot bi hoteli biti v rekordnem času na vrhu, pa smo jih pustili že po eni uri hoje za seboj. V vrhu grebena je precejšen ledenik. Pot pelje po levi strani okrog njega, mi pa smo jo ubrali kar naravnost preko njega in tako nekoliko skrajšali pot. Kmalu prispemo pod visoko in zelo strmo pobočje, ki prehaja proti koncu v kakih 30 metrov široko grapo. Po njegovem desnem hrbtu gre pot. Prečiti moramo preko grape v desno, čez je napeta železna vrv, da se, ker je v grapi strm led, lahko kdor prečka pripne s karabinerjem nanjo. Ko prispemo do prečke se vsuje plaz kamenja iz pobočja in zgriji mimo nas. Hitro se poženemo nazaj iz grape v levo pobočje, kjer smo morali počakati, da se je umirilo, nato pa kar najhitreje prečkati. Prvi sem se pogljal čez jaz, takoj so mi sledili tudi drugi, bilo nas je dvanajst in se nismo pripeli. Na drugi strani, na nekem razu, ki je zelo krušljiv in so skale naložene druga na drugo, počakam, da so vsi čez. Pot nadaljujemo po razu navzgor, po levi ali desni strani. Raz je visok kakih 500 metrov z nagibom 70 promil.

Z Goranom se imava zahvaliti le srečnemu naključju, da sva jo odnesla tako poceni. Ko zavije v pot v razu iz leve proti desni, so bili pred nama trije Francozi, ki so hodili zelo brezbrizno. Bila sva nekaj metrov za njimi, ko se tretji nasloni in prime za kakih 1000 kilogramov težak blok, kateri je ležal na gladki plošči. Zaslišal sem nekakšno grmenje, ko pogledam navzgor

odrevenim od groze. Vidim, da se ogromni blok nad menoj premika in drsi proti meni. Ko pridriže čisto nad menoj se za trenutek ustavi in prekoljena dvoje. En del se zavali po levi strani, drugi zaniha naravnost proti meni. Z grozo ga gledam, hočem odskočiti nazaj, pa nisem imel več prostora, ker je bil Goran tik za menoj. Bilo pa bi brez pomena, ker sva bila v žlebu in bi naju posnel, preden bi se mogla umakniti. Blok se močno nagne na nekakem skalnem robu proti nama, se zavrti okrog svoje osi za polovico dolžine, nakar ga potegne težji del navzdol mimo mene v dolino.

Ljubo Ravnikar: Jeseniška železarna (akvarel)

Šest TOZD v Združenem zdravstvenem domu Jesenice

V soboto, 22. decembra so na Jesenicah pooblašeni zdravstveni delavci podpisali samoupravni sporazum o združevanju šestih temeljnih organizacij združenega dela v Združenem zdravstvenem domu Jesenice. Priprave za ta izredno pomemben akt, v okviru uresničevanja ustavnih dopolnil, so potekale od lanskega aprila, ko je svet zavoda imenoval enajstčlansko komisijo za uresničevanje ustavnih dopolnil. S podpisanim samoupravnim sporazumom se združujejo v Združenem zdravstvenem domu Jesenice, naslednje temeljne organizacije združenega dela: zdravstvena enota Bled, zdravstvena enota Bohinj, zdravstvena enota Jesenice, zdravstvena enota ambulantne železarne Jesenice, zdravstvena enota Radovljica in zdravstvena enota skupne službe z okrog 300 zaposlenimi. Na slavnostnem podpisovanju, kateremu so prisostvovali tudi predstavniki družbenopolitičnih organizacij omenjenih enot, vodje služb in predstavniki enot ter predstavniki občinskih sindikalnih vodstev iz Radovljice in Jesenic, sta o družbenopolitičnem pomenu podpisovanja sporazuma govorila predsednik sveta zavoda dr. Alojz Novak in direktor zavoda dr. Janko Benedik.

Ko je dr. Alojz Novak označil družbenoekonomski pomen uresničevanja ustavnih dopolnil in pravice in odgovornosti delavcev v združenem delu je dejal: Glede na poseben značaj dohodka na področju družbene dejavnosti, ki ni pogojen le s posebnim družbenim interesom v procesu njegovega pridobivanja, temveč tudi v procesu njegove delitve in združevanja, je to vprašanje specifično teh dejavnosti. Izhodišča za samoupravno organizirano delo na tem področju, torej izhodišča za ustanavljanje temeljnih organizacij združenega dela, zlasti v vseh tistih organizacijah, ki so posledica integracije, pa so v celoti enaka kot na področju gospodarstva. V nadaljevanju je govornik poudaril izredno odgovornost in angažiranost delavcev v zavodu s katero so se lotili organiziranja temeljnih organizacij združenega dela. Na osnovi temeljnih priprav so se delovni ljudje v dosedanjih enotah zavoda izrekli in izjavili svojo voljo za organiziranje šestih temeljnih organizacij združenega dela in samoupravni sporazum o združevanju v Združenem zdravstvenem domu Jesenice, ki ga pooblašeni delavci danes podpisujejo, sprejeli z 72-odstotno udeležbo na zboru delovnih ljudi. Ob sklepu svojih misli se je predsednik sveta zavoda zahvalil komisiji, vsem članom delovnih skupnosti temeljnih organizacij združenega dela in vsem posameznikom, ki so s svojim delom kakorkoli prispevali k vsebinskim pripravam in izvedbi tega pomembnega postopka v nadaljnjem razvoju samoupravljanja v zdravstveni službi.

Direktor zavoda dr. Janko Benedik je v svojem govoru dejal, da so se dela za organizacijo zdravstvenih enot v temeljne organizacije združenega dela v zavodu lotili zelo zgodaj. V zvezi s temi pripravi so naredili izčrpno finančno-ekonom-

sko analizo, iz katere je bilo razvidno poslovanje posameznih zdravstvenih enot v obdobju 1968—1972. Poleg tega so izdelali tudi sliko kadrovske strukture, ki je pokazala, da je zavod posvečal veliko pozornost strokovnemu izpopolnjevanju zdravstvenih delavcev. Iz analize je razviden tudi razvoj zdravstvenih enot v zadnjih petih letih in uspešnost pred petimi leti izvršene integracije zdravstvene službe jeseniške in radovljiške občine. Ta analiza je bila zdravstvenim enotam v veliko pomoč pri presojanju pogojev in odločanju za organiziranje enot v temeljne organizacije združenega dela.

Zatem je direktor dr. Benedik govoril o vseh ostalih pripravah za uresničevanje ustavnih dopolnil in nastajanju samoupravnega sporazuma o združevanju v zdravstveno organizacijo združenega dela in nadaljeval: »Današnji dan pomeni za naš zdravstveni dom začetek novega obdobja, ko z oblikovanjem TOZD pričnemo z uresničevanjem ustavnih dopolnil. Bistvo ustavnih dopolnil je, da vrsto določenih zakonskih pristojnosti prenašamo na področje samoupravnega sporazumevanja in dogovarjanja neposredno prizadetih in da prehajamo iz predstavnikiških oblik na delegatske oblike odločanja.« Ko je govoril o preobrazbi družbenoekonomskih odnosov, ki jih prinašajo ustavna dopolnila je poudaril, da bi bilo napačno, da bi se posamezni TOZD smatrali kot nekakšni »mini zavodi«, da bi se zaprle vase in s tem zanemarjali vsebino združenega dela. »Pri formiranju TOZD smo se zavedali, da je TOZD osnovna oblika samoupravnega združevanja, kjer delavci sami urejajo medsebojna razmerja, hkrati pa sami delijo ves dohodek, ki ga ustvarijo v katerikoli obliki združenega dela. Sporazum točno določa, da

se dohodek ugotavlja in deli le na ravni TOZD. Formiranje TOZD sloni pri nas na teritorialnem principu in mora pomeniti novo kvaliteto v razvoju samoupravljanja, nikakor pa ne sme pomeniti dezintegracijo zdravstvenega doma. V sporazumu so navedeni cilji s katerimi želimo doseči višjo strokovno raven zdravstvenega varstva in racionalnejše trošenje sredstev, zagotoviti enak materialni in socialni položaj delavcev, doseči enakomerno investiranje v medicinsko opremo in v kader. Pri tem se zavedamo, da le s sodobno opremo in z dobro strokovno usposobljenostjo kadrov lahko nudimo kvalitetno zdravstveno varstvo, skrbimo za enakomeren razvoj zdravstvene službe na obeh občinskih področjih in v vseh TOZD.

Sporazum predvideva združevanje sredstev v kreditni in solidarnostni sklad za pokrivanje morebitnih izgub in izplačevanje osebnih dohodkov, tako da bo lahko vedno sporazumno najti možnost za medsebojno kreditiranje. Združevanje teh sredstev temelji na načelu enakopravne udeležbe vseh TOZD, njihova uporaba pa na načelu vzajemnosti in solidarnosti.

Strokovni svet, s svojimi strokovnimi sveti, bodo morale odigrati pomembno vlogo v strokovnem in organizacijskem pogledu. Skrbeti bodo morale za uresničevanje enotne doktrine, postati bodo morale važen člen v strokovnem povezovanju in dajanju smernic za enakomeren razvoj zdravstvene službe združenega zdravstvenega doma in posameznih TOZD. Po sklenitvi samoupravnega sporazuma bodo TOZD in ZD pristopili k izdelavi še vrste drugih samoupravnih aktov, katerih določila morajo biti skladna z določili samoupravnega sporazuma, da bo zajamčena samostojnost in samoupravnost TOZD ter omogočeno skupno delovanje, kadar bo šlo za dogajanja pomembna za Združenem zdravstvenem domu, je svoj govor zaključil direktor zavoda dr. Janko Benedik.

V imenu pooblaščenih delegatov, ki so podpisali sporazum je spregovoril Zdenko Mežek, iz TOZD zdravstvena enota Jesenice. Poudaril je pomen podpisanega sporazuma in izrazil željo, da bi se za uresničevanje tega morali vsi prizadevati, da ne bi ostal samo formalnost.

Ob podpisu samoupravnega sporazuma Združenega zdravstvenega doma Jesenice, velja poudariti, da je v naši občini to edina delovna organizacija, tako na področju gospodarstva kot negospodarstva, ki ima sedež v občini, dislocirane enote pa izven občine.

Novice iz radovljiške občine

V sredo 26. 12. je bila seja obeh zborov občinske skupščine. Na dnevnem redu je bilo obravnavanje in sklepanje o predlogu odloka o spremembi proračuna za 1973 in odloka o začasnem financiranju proračunskih potreb v I. tromesečju 1974. Obravnavali so tudi predlog srednjeročnega plana razvoja občine za obdobje 1971—1975 in družbeni dogovor za ustanovitev kmetijsko-zemljiške skupnosti. Odborniki so dali soglasje k spojitvi Veterinarske postaje Radovljica in Živinorejsko-veterinarskega zavoda Kranj v enoto OZD za Gorenjsko. Razen tega so bili soglasni tudi za ustanovitev medobčinskega sklada za dopolnilno izobraževanje delavcev v zasebnem sektorju pri SO Kranj. Na seji je uradno prosil za razrešitev dosedanjega predsednika skupščine Stanko Kajdič. Odborniki so izvolili na njegovo mesto Ivana Cerkovnika, odbornika iz Bohinja.

Včeraj dopoldne je bilo I. redno zasedanje občinske konference ZKS novega sestava. Osrednja točka dnevnega reda je bila razprava o izhodiščih za X. kongres ZKJ in smernicah za VII. kongres ZKS. Obravnavali so tudi poročilo o delovanju medobčinskega sveta ZK za Gorenjsko in sprejeli poslovnik o organiziranosti in delovanju tega organa. Po izvolitvi organov občinske konference, 13-članskega komiteja in sekretarja Jožeta Bohinca z Bleda, so sprejeli izhodišča za pripravo akcijskega programa občinske konference ZK in njenih organov.

Predsednik Janez Varl je včeraj sklical zadnji letošnji sestanek izvršnega odbora občinske konference SZDL, skupaj s predsedniki vseh krajevnih organizacij SZDL. Obravnavali in potrdili so operativni program nalog v pripravah na volitve 1974. Priprave so že v prvi fazi — evidentiranje možnih kandidatov, ki potekajo vzporedno z javnimi razpravami o predlogu občinskega statuta.

V ponedeljek 24. 12. je bila pod predsedstvom dr. Boruta Rusa seja iniciativnega odbora za ustanovitev društva za varstvo okolja pri občinski konferenci SZDL. Dogovorili so se o pripravah za sklic ustanovnega občnega zbora društva s posebnim ozirom na kadrovske sestavo in program ter na medobčinsko povezovanje na Gorenjskem.

Komisija za kulturo, šport in rekreacijo pri občinskem sindikalnem svetu je na ponedeljkovi seji obravnavala in sprejela program in družbeni dogovor o kulturni akciji za delavce v letu 1974. Sindikati, kulturna skupnost in ZKPO bodo s samoupravnimi organi v TOZD, po določilih družbenega dogovora, zagotovili prihodnje leto 19 % več sredstev za te namene. V okviru kulturne akcije bodo organizirali 25 gledaliških predstav in 4 likovne razstave v delovnih organizacijah.

Na skupni seji svetov za občo upravo in notranje zadeve, za prosveto in kulturo ter za zdravstvo in socialno varstvo, so v ponedeljek 24. 12. obravnavali predlog srednjeročnega plana razvoja občine za razdobje 1971—1975. Predlog, ki obsega 93 tipičnih strani je bil z nekaterimi dopolnili sprejet in predložen v odobritev občinski skupščini na 61. sejo.

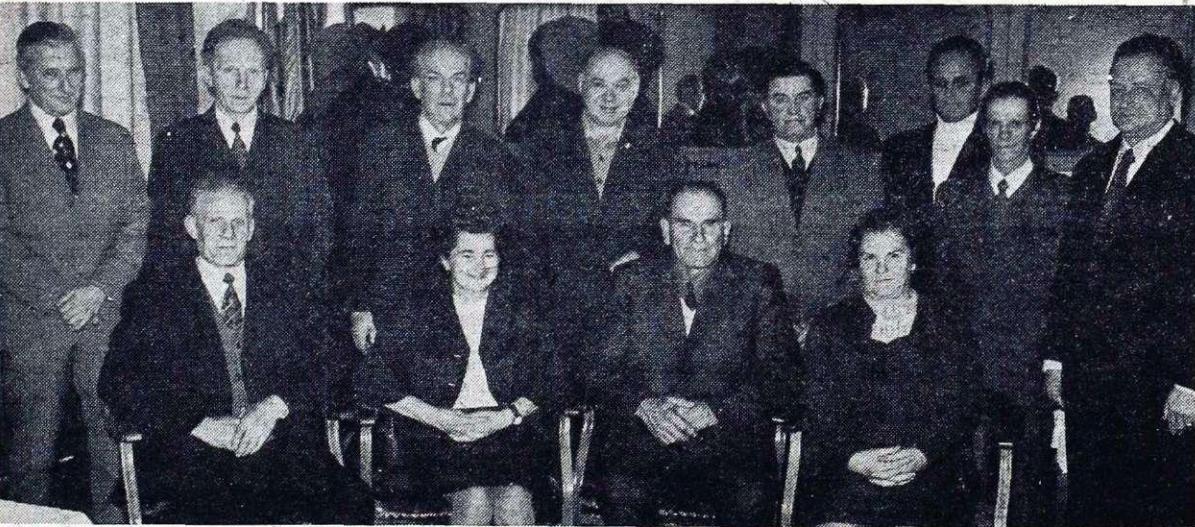
Prejšnji teden je podpisalo v Bohinju samoupravni sporazum 10 delovnih organizacij, ki so ustanovile konzorcij za izgradnjo zimskega centra na Koblju nad Bohinjsko Bistrico. Podpisniki bodo takoj vložili 2,5 milijona din, računajo pa, da bodo s pristopom še drugih zainteresiranih podjetij zbrali toliko, kolikor bo potrebno za popolno realizacijo načrta. Z deli bodo pričeli že spomladi. Postavili bodo dve sedežnici in vlečnico ter uredili del smučišč.

Viator — hoteli Bled, bo ta teden odprl novo samopostrežno restavracijo na podnožju smučišča na Zatrniku. V restavraciji, ki bo velika pridobitev za smučarje in turiste, bo 150 stojšč in več sedežev.

Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu pri SO Radovljica, tovarna verig iz Lesc in avto-moto društvo Radovljica so 21. 12. priredili večer varne zimske vožnje v obliki predavanj proizvajalcev zimske opreme. Predavali so strokovnjaki iz Save Kranj, Verige Lesce in Saturnusa iz Ljubljane, ki so poklicnim voznikom in amaterjem nazorno prikazali praktično uporabo zimske opreme, predstavnik UJV Kranj pa je podal smernice za zimsko vožnjo z varnostne plati.

Domala v vseh krajevnih organizacijah SZDL, sindikatih in ostalih družbenih organizacijah v občini te dni prirejajo novoletna srečanja starostnikov in borcev, v okviru DPM pa predšolskih otrok. V akcijo se je aktivno vključil tudi RK, ki je obdaroval najbolj socialno prizadete starostnike. Občinska skupščina je obdarovala za novo leto tudi vse svoje starostne varovance v raznih domovih po Sloveniji.

Na pobudo komornega zbora Stane Žagar iz Kroke, bo v nedeljo 30. decembra ob 17. uri v sindikalnem domu v Kropi novoletni koncert. Celoten izkupiček od vstopnin so namenili skladu za izgradnjo slovenskega kulturnega doma v Celovcu.

Upokojenci adjustaže štel na letošnjem srečanju

TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJ

Oljni škrljavci - nadomestilo za nafto

Svetovno energetska kriza, ki so jo strokovnjaki že nekaj časa napovedovali, je nenadoma pospešila situacijo na Bližnjem vzhodu. Z delno zaporo dobav nafte iz arabskih dežel v Zahodno Evropo in ZDA, se je pokazala velika občutljivost teh držav na področju energije.

Resnica je, da ima zahodni svet le majhne zaloge nafte. Države ob Perzijskem zalivu (Saudska Arabija, Iran, Irak, Kuwait in ostali naftni šejkati) posedujejo približno 60 procentov svetovne zaloge nafte in Sovjetska zveza okoli 12 odstotkov. Vse ostale svet ima na razpolago samo 28 odstotkov znanih zalog. Vendar so le-te razporejene tako, da se gibljejo v večini držav med enim in dva odstotka, skoraj nikjer pa ne preokračijo tri odstotka. Največje zaloge imajo nekatere afriške, južno-ameriške in azijske države. Izmed visoko razvitih držav imajo edino ZDA zaloge nafte, ki so večje kot dva odstotka. Vendar bo potrebno za njihovo izkoriščanje vložiti znatna finančna sredstva. Predvsem velja to za Aljasko, kjer so klimatski pogoji zelo neugodni in za transportiranje bo treba zgraditi cevovod. Ta bo povezal nahajališča v tej zvezni državi z matičnim delom ZDA.

Takšna situacija je postavila države, ki so navezane na uvoz nafte v položaj, da iščejo nove vire energije. Ena izmed njih so tudi oljni škrljavci.

Oljni škrljavci so kamenine z visoko vsebnostjo organske substance. Vendar ne vsebujejo nafte, temveč kerogen. To je

posebna bituminozna substanca, ki je v nekaterih petroleju podobnih raztopinah, kot je na primer bencol, netopna. Če želimo iz kerogena dobiti nafto, ga moramo ogreti na temperaturo okoli 600 stopinj Celzija. Pri tem dobimo 65—70 odstotkov nafte, okoli devet odstotkov plina, pet odstotkov rude in dva odstotka ostanka ogljika.

Oljni škrljavci so na zemlji razširjeni. Največja nahajališča na svetu imajo ZDA v pogorju Rocky Mountains na mejnem področju zveznih držav Colorado, Utah in Wyoming. Površina celotnega nahajališča je približno tako velika kot je Švica. Sloji dosega ponekod globino tudi nekaj sto metrov.

Ta nahajališča oljnih škrljavcev so tudi glede na količino nafte ogromna. Računajo, da vsebujejo okoli 177 milijard ton nafte. To so seveda za ZDA ogromne in dragocene rezerve »črnega zlata«.

Danes porabijo v ZDA, šest odstotkov prebivalstva na svetu, 35 odstotkov letno proizvedene svetovne energije. Do leta 2000 računajo, da bo delež ZDA pri porabi energije v svetovnem merilu sicer padel na 25 odstotkov. Vzrok za to bo dvig življenjske ravni in razvoj industrializacije v ostalem delu sveta. Istočasno pa bo do tega obdobja v absolutni številki narasla poraba energije v ZDA v primerjavi s sedanjostjo za trikrat.

Danes krijejo v ZDA 44 odstotkov svojih energetskih potreb z nafto. Leta 1970 so porabile dnevno 14,7 milijonov sodčkov (sodček je 159 litrov). Pri letnem povišanju 4,0—4,7 odstotka, bo dnevna poraba narasla v letu 1975 na 18 milijonov sodčkov. Z ozirom na znane zaloge nafte in možnosti izkoriščanja novih nahajališč bodo ZDA tudi v bodoče navezane na uvoz. Danes je dnevna proizvodnja nafte v tej

državi za 1,5 milijonov sodčkov manjša kot poraba. Z vsakim letom bo ta razlika za 750.000 sodčkov večja.

Iz vsega sledi, da bodo z ozirom na možne politične zaplete v svetu, morale ZDA v prihodnje poiskati možnost za popolno lastno preskrbo z nafto. Pri tem bodo lahko oljni škrljavci v pogorju Rocky Mountains igrali veliko vlogo.

Že 50 let poskušajo v ZDA pod ekonomskimi pogoji proizvajati nafto iz oljnih škrljavcev. Vendar do danes ni bilo pravega rezultata. Vzrok za to je nedvomno v tem, da je bila nafta iz naftnih vrtin (domača ali uvožena) cenejša kot doslej znani postopki za predelavo oljnih škrljavcev. Poleg tega so imele dosedanje poskusne naprave največjo dnevno zmogljivost za predelavo 1000 ton oljnih škrljavcev. Za razvite ekonomsko utemeljenih postopkov pa so potrebne znatno večje naprave. Leta 1971 so pričeli z obsežnimi študijami in pripravi za izkoriščanje nafte iz oljnih škrljavcev v pogorju Rocky Mountains. Napovedi so precej optimistične. Predvidevajo, da bodo do leta 1975 dosegli letno proizvodnjo 18 milijonov in do leta 1980 100 milijonov sodčkov. Za doseg tega bodo potrebne investicije v višini milijarde dolarjev.

Nadaljni razvoj predvideva do leta 1985 povečanje proizvodnje na milijon sodčkov dnevno. To sicer ne bo predstavljalo pri takratni dnevni porabi 23 milijonov sodčkov bistvene izboljšanja preskrbe z nafto v ZDA. V prihodnjih desetletjih pa bodo oljni škrljavci lahko postali vedno bolj pomemben činitelj pri preskrbi z nafto. In to ne samo v ZDA, temveč tudi drugod po svetu.

K.

Praznik borcev za severno mejo

Že dolgo ni bilo zbranih skupaj toliko nekdanjih prostovoljcev nekdanjih borcev za severno mejo 1918—1919, kakor v nedeljo 23. decembra 1973. Prišla sta celo dva izmed najstarejših, Drago Višnar in Rudolf Abruč, oba v 84. letu starosti. Ta dan je bil res praznik za ostarele prostovoljce, saj se jim je uresničila dolgoletna želja, da postavijo spominska obeležja, na krajih kjer so osnovali vojaške enote prostovoljcev z jeseniške občine.

V Podkorenju se je zbralo ta dan lepo število, sedaj že ostarelih borcev za severno mejo iz jeseniške občine. Prišli pa so tudi iz Kranja, Tržiča in Radovljice, saj so med seboj še vedno trdno povezani. Ko je pihalni orkester z Jesenic odigral državno himno, je vse navzoče pozdravil Jože Stražišar, predsednik občinskega odbora Zveze prostovoljcev, borcev za severno mejo 1918/19 Jesenice. Za njim je spregovoril nekdanji prostovoljec Sefmanove čete Alojz Smolej. Na kratko je orisal dogodke pred 55 leti v Gornjesavski dolini, ko je uspelo nadporočniku Sefmanu in še nekaterim, zbrati četo prostovoljcev z namenom, da zavarujejo mejo naše nove države, na severu in zapadu. Ta četa je imela svojo postojanko v Podkorenju, zavarovala pa je mejo pri Ratečah, na Vršču in na važnih prehodih v Karavankah. Sefmanova četa je bila tista, ki je ubranila Italijanom prehod preko takratne demarkacijske črte, pa tudi v Karavankah se je spoprijela z avstrijskimi Nemci. Mnogi od njih so sodelovali tudi v bojih onkraj meje.

Po končanem govoru je spominsko ploščo odkril France Zvan, predsednik občinske skupščine. Na slovesnosti sta sodelovala pihalni orkester Jeseniških železarjev pod vodstvom Rada Kleča in pevski zbor Jeklar, ki ga je vodil Polde Ulaga.

Po končani slovesnosti v Podkorenju, so se vsi odpeljali na Jesenice, kjer so se jim pridružili njihovi tovariši prostovoljci iz Ljubljane. Na procelju železniške postaje so odkrili enako spominsko obeležje kot v Podkorenju, ki prča, da je bila v začetku novembra 1918 osnovana narodna straža iz katere moštva, sta bili dva tedna kasneje ustanovljeni alpinska in ljubljenska četa. Tu je spregovoril Lojze Ude iz Ljubljane, znani borec za našo severno mejo in zbiralec zgodovinskega gradiva o bojih za severno mejo in bojih za pravice našega slovenskega naroda na Koroškem.

Tudi tu je po končanem govoru odkril spominsko ploščo France Zvan, sodelovala pa sta pihalni orkester Jeseniških železarjev in pevski zbor Jeklar.

Nekdanji prostovoljci in povabljeni gostje so po končani slovesnosti imeli v domu upokojencev pripravljeno skromno zakusko. Tu se je predsednik občinskega odbora jeseniških prostovoljcev Jože Stražišar zahvalil vsem družbenopolitičnim in delovnim organizacijam za vsestransko pomoč pri akciji za postavitev spominskih plošč. Posebno zahvalo je izrekel kolektivu Železarne, ki je prisluhnil prošnji prostovoljcev in kjer so brezplačno vili spominski plošči. Priznanje je izrekel tudi kulturni skupnosti, ki je v ta namen določila večji denarni znesek in vsem tistim delovnim organizacijam in ustanovam, ki so pokazale razumevanje in to zamisel denarno podprle. Se posebno zahvalo pa je izrekel Francu Konobelju Slovenku, predsedniku občinskega odbora ZZB NOV.

Relief človeka, ki trga verigo, delo akademskega slikarja Jaka Torkarja in besedilo pesnika in pisatelja Miha Klinarja, na spominskih ploščah na Jesenicah in v Podkorenju, bo še poznim rodovom pričalo o dogodkih v letih 1918—1919. Srečko Šorli

Imenovanje dveh novih ulic

V prejšnjem tednu je bila v Delavskem domu na Javorniku seja izvršnega odbora krajevnih konferenc SZDL Javornik—Koroška Bela. Člani izvršnega odbora so poslušali informacijo o nedavnem posvetu, ki ga je na Jesenicah organizirala občinska konferenca SZDL Jesenice

v zvezi s pristojnostmi, ki jih bo imela krajevna skupnost v skladu z novo ustavo.

Sprejet je bil sklep, da bodo takoj po noveletnih praznikih organizirali javno razpravo o osnutku statuta občine Jesenice. Da bi bili občani z vsebino statuta kar najbolje seznanjeni, so ga prek raznašalcev dnevnega časopisja razposlali družinam na Javorniku in Koroški Beli.

Na seji so tudi prebrali priporočilo skupščine občine Jesenice, da družbenopolitične organizacije in krajevna skupnost pripravijo predloge za imenovanje dveh novih ulic na Koroški Beli. Izvršni odbor krajevnih konferenc SZDL se je strinjal s predlogom krajevnega odbora ZB na Javorniku, da bodo stanovalci v novem naselju ob Potoški poti stanovali na ulici Janeza Šmida, prebivalci naselja za osnovno šolo, ki je še v gradnji, pa bodo stanovali na ulici Karla Prežljaka. Janez Šmid in Karlo Prežljak sta bila prvoborca in predvojni revolucionarja.

Ob koncu seje so člani izvršnega odbora krajevnih konferenc SZDL imeli nekaj pripomb k pravilniku o pogrebnem obredu, ki ga je pripravilo komunalno podjetje Kovinar na Jesenicah. Izvršni odbor krajevnih konferenc SZDL je tudi kritično ocenil lanskoletno obdaritev otrok za noveletne praznike in zato odboru DPM priporočal, da se letos odloči za drugo obliko in po možnosti uvede kolektivne obdaritve pionirjev, ki so aktivni v društvi in organizacijah.

Zahvala vsem, ki so prispevali dokumentarno gradivo

Občutek imamo, da čas teče mnogo hitreje kot pred leti. Verjetno bo na tej ugotovitvi precej resnice, kajti dnevno delo in dogodki doma in po svetu se odvijajo z veliko hitrostjo, tako da življenje teče v resnici mnogo hitreje kot pred prvo ali drugo svetovno vojno. Prav zato se nam zdi, da imamo letos znatno manjše število tako oseb kot ustanov in podjetij, ki so nam odstopili v hrambo zgodovinsko dokumentarno gradivo ter ga s tem oteli gotovi pozabi. Tako so nam letos za oddelek NOV in delavsko gibanje v tehničnem muzeju Železarne odstopili zgodovinsko dokumentarno gradivo naslednji:

Janez Avsenik Jesenice, Jože Čuden Ljubljana, Franjo Kristan Ljubljana, Franc Konobel Jesenice, Hinko Klinar Jesenice, Pavel Klinar Jesenice, Sandi Kotnik Mojstrana, Mirko Kalan Jesenice, Knez Jesenice, Ciril Kobentar Javornik, Krajevna skupnost Podmežaklja Jesenice, Dominik Majetič Jesenice, Janko Noč Javornik, Občinski komite ZK Jesenice, Žiga Prestor Jesenice, Janez Pristov Jesenice, Janez Pavlovč Dovje, Postaja ljudske milice Jesenice, Jože Rozman Jesenice, Ivko Saksida Jesenice, Janko Šranc Jesenice, Srečko Šorli Blejska Dobrava, Anton Toman Jesenice, Ivan Zupan-Nestor, Bled, Vinko Zalokar Jesenice, ZZB NOV Jesenice, Ivan Vovk Jesenice, Ivan Zvan Gorje—Zasip, železarna Jesenice.

Vsem darovalcem iskrena hvala za gradivo in sodelovanje. Vse bralce Železarja pa prosimo, pobrskajte po predalih in omarah in kar najdete, da bi bilo važno za osvetlitev bojev in dela jeseniških in javorniških železarjev — posebno pa v času okupacije, prinesite ali pošljite na naslov: Tehnični muzej, Železarna Jesenice, oddelek za delavsko gibanje in NOV.

Tehnični muzej Železarne Jesenice
oddelek za delavsko gibanje in NOV

mala šola samoupravljanja — mala šola samoupravljanja — mala šola samoupravljanja — mala šola samoupravljanja

Samoupravljanje in kontrola

(Iz teoretične priloge Komuniste)

Namen delavske kontrole je ena od funkcij uresničevanja samoupravnih produktivskih odnosov. Že zakon o upravljanju v državnih gospodarskih podjetjih in višjih gospodarskih združenjih po delovnih kolektivih (zakon o samoupravljanju) nalaga mimo drugih pravic in dolžnosti (pravica in dolžnost organizirati proizvodnjo, odločati o delovnih razmerjih, razporejati del dohodka, informirati itd.) tudi nalogo, da sami vpeljejo ustavne oblike kontrole. Drugi predpisi so v tem času samo potrjevali potrebo po organiziranju notranji kontroli in navajali posamezne principe, na katerih mora kontrola sloneti. Ustava iz leta 1963 delavcem ponovno daje pravico in nalaga dolžnost, da zagotovijo notranjo kontrolo (čl. 9, točka 6). S statutom so se lahko ustanovili tudi posebni nadzorni organi upravljanja v delovni organizaciji (čl. 90).

Medtem ko so se mnoge druge funkcije samoupravljanja (tudi kot princip in dolžnost delavcev) v tem času razvile in utrdile ter nemalokrat tudi primerno konstituirale (na primer informiranje), je ostala funkcija kontrole zastopljena in okrnjena. Sele pismo izvršnega biroja predsedstva in predsednika ZKJ je ponovno usmerilo pozornost zveze komunistov in sindikatov na to pomembno funkcijo. Ne gre za novo stvar, gre za nalogo organiziranih političnih sil, da bi tokrat kontrolo dosledne in brezkompromisno uveljavili in razvijali na samoupravnih osnovah. Analize, ki so jih opravile različne institucije, odkrivajo mnoge vzroke za mlačen odnos do samoupravne delavske kontrole. Pomembnejši in še vedno nepremagani vzroki (oziroma pomisleki) za nerazvito kontrolo so:

— Prepričanje, da samoupravljanje oziroma izvolitev delavskih svetov že samo po sebi zagotavlja tudi kontrolo in evidenco nad cirkulacijo dohodka, nad ustreznostjo uveljavljenih medsebojnih odnosov itd. Pričakovali smo, da bo uveljavljanje, prebijanje novih odnosov le stvar spontanosti reakcij delavcev (do teh je sicer že prišlo in bo še), ne pa tudi stvar organiziranega nadzora delavcev nad sprejemanjem in izvajanjem sklepov. Zanimarili smo dejstvo, da manj kontrole pomeni vse več konfliktov. Kontrola naj bi bila potemtakem nekakšna spontana in na spontani zavesti in disciplini sloneča samokontrola, ki je ni potrebno niti posebej oblikovati niti ji ni potrebno opredeljevati vsebine.

— Mnenje, da je organizirana notranja kontrola nezdružljiva s samoupravljanjem, češ da kontrola prej ovira kot pa pospešuje razvoj demokratičnih odnosov in ne spodbuja razvoja. Trde, da je kontrola izraz nezaupanja do delavcev v proizvodnji in da je žaljiva za strokovnjake ter uslužbence v skupnih službah (o tej glej Lenin, DIC XII., stran 38.). Kontrola je označena zato tudi kot »policijska metoda«. Kritiki ne pomislijo, da je končno tudi kontrola kvalitete v vseh fazah proizvodnega procesa potemtakem žaljiva. »Žaljiva« je zlasti za vse, ki so natančni, pazljivi in dobri delavci, pa vendar se je ne bomo odrekli in jo še manj razglasili za »policijsko«. Isto velja za kontrolo samoupravnih »procesov« oziroma odnosov, čeprav smo se je doslej največkrat odrekli, kljub temu, da smo

hočeš nočeš delali napake in prihajali v konflikte.

— Precej razširjeno je bilo mnenje, da je kontrolno funkcijo mogoče nadomestiti z informiranjem. Še več, trdili so: informiranje je kontrola. Ni dvoma, da je informiranost pogoj kontrole, kot je pogoj odločanja. Če bi tako povezovali posamezne številne funkcije samoupravljanja in nadomeščali drugo z drugo, bi naredili samo zmedo. Kontrola po posebnem postopku, s primerjanjem itd. lahko kontrolira vse, tudi informacijo (ki je lahko lažna, površna, nepopolna itd.). Odnos med funkcijami oziroma opravili ne trpi poenostavljanja.

— Neustrezno razlaganje funkcij strokovne kontrole (kontrola proizvodnih procesov, kvalitete itd.) in njeno enačenje s samoupravno delavsko kontrolo. Očitno je, toda ne tudi dobro, namerno, da sta v tem primeru izenačena proizvodni proces in proizvodni odnosi. Odtod mnenja, da je kakršnakoli samoupravna delavska kontrola odveč, ker to funkcijo že po službi dolžnosti opravljajo posamezne službe in direktor delovne organizacije.

— Mnenje, da je treba razvijati in krepiti zunanjo, to je državno kontrolo, ki je edina lahko učinkovita, strokovna in uspešna (avtoritativna). Torej v tem primeru ne gre za iskanje odnosa med tako imenovano zunanjo in notranjo kontrolo marveč za argument, ki ukinja ali pa odpoveduje notranji kontroli;

— nerazvita kontrola je ostala ponekod tudi posledica »pomanjkanja strokovnih kadrov« ali celo posledica »pomanjkanja denarnih sredstev« za njen razvoj itd. in podobno.

Vse argumente za in proti delavski kontroli lahko strnemo v ugotovitve, da smo dopustili vsakemu posebej, da je razlagal tako cilje kot vsebino samoupravne delavske kontrole. Ker nismo razvili splošnega koncepta notranje kontrole niti v političnih dokumentih in smo tudi v zakonih označili kontrolo samo kot delavsko pravico in dolžnost, so bile svojevoljne razlage možne in precej pogoste v skladu, rekli bi, s prirojenim človekovim odporom pred kontrolo, kakršno pozna doslej kontrolo, kjer je pretežen del delovnih ljudi v položaju kontroliranih, manjšina ali celo posameznik pa je nad njimi v vlogi nekontroliranega kontrolorja. Odpor proti samoupravni delavski kontroli, ki spremlja reprodukcijo odnosov in cirkulacijo preseženega dela povsod in na vsakem koraku v interesu vseh, lahko sloni edino na protustavni želji po odtujevanju osnovnih pravic, želji po koncentraciji ekonomske in ob njej tudi politične moči v izdvojenih centrih. V samoupravljanje integrirana kontrola pomeni kontrolo vseh nad uveljavljenih novih družbenoekonomskih odnosov, kontrolo nad razpolaganjem z rezultati živga in minulega dela. Kontrola naj pospešuje in zagotavlja uveljavljanje v ustavi zapisanih družbenoekonomskih odnosov in je torej sankcija le proti tistim, ki se uveljavljanju takih odnosov upirajo. Torej želimo kontrolo vseh v združenem delu povezanih delavcev, obrnjeno proti objektivnemu ali subjektivnemu (posameznemu ali skupinskemu) zanikanju z ustavo razglašeni odnosov. V tem smislu, bi lahko povzeli po Leninu (ID XI. str. 10 in 309), je tudi delavska kontrola oblika diktature proletariata.

Ali je potrebna institucionalizacija?

Razvoj samoupravljanja v dvajsetih letih nas je naučil, da je učinkovitost odvisna tudi od ustreznih organiziranosti. Vsi nikdar ne bomo vsak čas odločali in delali vse, toda vsem mora biti omogočeno, da sodelujejo in razmišljajo, se opredeljujejo do vsega. Biti informiran, če vzamemo za primer, je pravica in dolžnost vsakega delavca, toda zato še nismo sprejeli teze, da se morajo vsi o vsem in vse informirati. Informiranje smo organi-

zirali, poverili smo nalogo posebnim kolektivnim izvršnim organom, v statutih smo določili, kdo mora koga informirati in o čem. Ponekod smo predvideli tudi sankcije za posameznika, ki obveznosti pri informiranju ne bo izpolnil. Z eno besedo informiranje (in tudi drugo) smo institucionalizirali, informacijo nudimo kot pravico tudi takrat, ko jo posameznik še ne sprejme in zanj »biti informiran« še ni tudi dolžnost. Povsem ista stvar je s kontrolo. Če bi sprejeli tezo, da vsi in vsak čas vse kontroliramo in je vsakršna institucionalizacija odveč bi se v naprej odrekli vsakršni kontroli. Tako vsesplošno, toda v bistvu anarhično kontrolo, si nekateri samo žele, kar ni učinkovito oziroma je enostavno ni. Organizacija in organi kontrole morajo omogočati vsem delavcem kontrolo, torej jim morajo ponuditi tiste podatke, ki bodo pomembni za ocenjevanje uspešnosti gospodarjenja, dobrega ravnanja z obratnimi in osnovnimi sredstvi, racionalnosti pri uporabi namenskih sredstev, zakonitosti v odnosih iz delovnih razmerij itd. In obratno seveda, vsak delavec je tudi »kontrolor« in ima pravico in dolžnost iniciative, če ugotovi, da se katerikoli odnos oddaljuje od sprejetih samoupravnih in družbenih norm.

Kontrola mora spremljati vse odločitve in na vseh področjih delovanja samoupravnih organov in samoupravljalcev sploh. Kontrola je sestavni del vsake odločitve. Pri tem je še zlasti pomembno spremljanje tistih odločitev, ki so časovno raztegnjene v mesece ali celo leta. To so običajno najbolj pomembne odločitve o razširjeni reprodukciji. V naši praksi pa je prav spremljanje in kontrola nad takimi odločitvami najbolj površna. Kontrola mora biti potemtakem vtakna v celoten sistem samoupravljanja. Kajti en sam organ tako celovite in vse odnose spremljajoče kontrole ne more obvladati. Kontrolo in evidenco nad delom moramo zato naložiti vsem organom samoupravljanja, delavskim svetom in drugim kolektivnim, pa tudi individualnim izvršnim organom. (Za primer: uresničevanje samoupravnih sporazumov o delitvi dohodka in osebnih dohodkov mora spremljati in kontrolirati predvsem skupni organ podpisnic samoupravnih sporazumov. Seveda ne bo odveč, če samoupravni kontrolni organ pri posamezni podpisnici spremlja, kako se uresničujejo pravice, ki so s sporazumom dane delavcem: nadomestilo za nočno delo, dopuste, nadure itd. Drug primer: delavski svet, bi moral praviloma sam kontrolirati uresničevanje sklepov in izvajanje sankcije nasproti posamezniku, ki sklepov ne uresničuje. Kontrolni organi bi morali na tak sistem dela navajati vse organe in terjati kontrolo, kadar bi ugotovili, da le-ti samo to ignorirajo. Zaradi tega bomo morali izpopolniti tudi vse samoupravne akte, ki tako institucionaliziranje kontrole zanemarjajo.

Očitno je, da moramo samoupravno delavsko kontrolo graditi in izpopolnjevati na enakih osnovnih izhodiščih (položaj in vloga organov kontrole, volitve, osnovna smer in vsebina dela, pravice in dolžnosti organov itd.). Vendar pa bo v posameznih TOZD in OZD kontrola zelo različna v podrobnostih, odvisno od sedanjih in že uveljavljenih postopkov. Torej enaka načela, ne pa tudi uniforma za vse! (na primer: zakaj bi v Savi Kranj kontrolni organ kontroliral uresničevanje sklepov delavskega sveta, ko to že nekaj let dokaj natančno in z organizirano evidenco dela delavski svet sam; predsednik mora začeti sejo z analizo realizacije dogovorov. Zakaj bi se na Jesenicah v železnari kdo drug ukvarjal s kontrolo potnih, doma in na tujem, kilometrin itd., ko to opravila zelo odgovorno in tudi brezkompromisno in v skladu z internimi akti ustrezen finančni kolektivni izvršni organ, ki tudi redno poroča o svojem delu, itd.)

Mitja Švab

V letu 1973 - 29 likovnih razstav

Številka, s katero bi se lahko ponašala vsaka hiša, ki se poklicno ukvarja s prirejanjem oziroma organizacijo likovnih razstav. Zato nas številka, ki so jo dosegli slikarji združeni v likovni sekciji DOLIK pri DPD Svoboda Tone Cufar Jesenice, ki se ob rednem poklicnem delu ukvarjajo kot amaterji z likovnim ustvarjanjem, poleg tega pa s prirejanjem razstav, toliko bolj prijetno preseneča in navdušuje. Navdušuje toliko bolj, ker v sedanji še vedno zelo prevladujoči potrošniški psihologiji, nekaj deset dolikovcev vztraja pri svojem široko zasnovanem programu dela že pred sedemindvajsetimi leti. Koliko deset ur je potrebno žrtvovati za organizacijo, pripravo in postavitev vsake razstave doma na Jesenicah, ali za organizacijo, pripravo in za organizacijo in sodelovanje na razstavah izven Jesenic.

Pri vsem tem pa je seveda primarna naloga dolikovcev, da pripravijo vedno nove slike za tri, že tradicionalne kolektivne razstave na Jesenicah in za toliko ali celo več izven Jesenic. In to vse v prostem času, brez kakršne koli materialne pomoči družbe za platna, barve, okvire... Koliko slik je narejenih, pa jih žirija zaradi take ali drugačne pomanjkljivosti zavrne. Koliko slik, ki so bile razstavljene, leži dolikovcem doma, ker za to še ni kupca, čeprav so cene slik dostopne vsem in čeprav vsako leto izdajamo težke milijone za novo opremljanje stanovanj, pa ne najdemo še 600 ali 1000 novih dinarjev, da bi stanovanje tudi estetsko opremili, ali pa ob dragem pohištvo obehamo kič. Toda pustimo to, ker to dolikovce pri njihovem delu niti ne moti. Oni ustvarjajo z ljubeznijo do slikarstva, do slikarske palete — barv in okolja, ki jih obdaja. Če bi ustvarjali za prodajo, potem jih prav gotovo danes ne bi dobili med najbolj aktivnimi kulturnimi ustvarjalci v občini in morda celo na širšem območju.

V letu, ki ga te dni zaključujemo, so dolikovci organizirali in priredili 13 razstav doma na Jesenicah, od tega osem kolektivnih in pet individualnih. Med kolektivnimi so se jeseniškemu občinstvu sami predstavili trikrat, ostalih pet pa so izpopolnili: Društvo likovnih samorastnikov Ljubljana, likovna skupina radovljiške občine, likovni klub Krško, slikarji iz Varaždina in učenci osnovnih šol jeseniške in radovljiške občine, z likovnimi in tehničnimi izdelki. Izven Jesenic pa so v tem letu organizirali, soorganizirali in sodelovali na 16 razstavah, od tega so se sedemkrat predstavili kolektivno, devetkrat pa posamezni dolikovci. Naj navedemo samo nekaj krajev: Mojstrana, Radovljica, Kranjska gora, Kranj, Ljubljana, Zagorje, Krško, Čateške Toplice in Varaždin.

Pri organizaciji razstav velja poudariti tudi to, da večino razstav na Jesenicah odpirajo s krajšimi glasbenimi programi, s čemer nedvomno

dosegajo še večji kulturni učinek, obenem pa povezanost z ostalimi kulturnimi dejavnostmi v občini.

Pomemben napredek DOLIKA in posameznikov nedvomno pomeni to, da se tudi posamezni člani vedno bolj uveljavljajo na razstavah izven Jesenic, ali s samostojnimi razstavami ali na skupinskih razstavah s slikarji z drugih območij pa tudi skupaj s poklicnimi slikarji.

Poleg tega se krog likovnih kolektivov s katerimi DOLIK navezuje stike, zamenjalne razstave in prijateljstva, vsako leto razširja. Tako je letos prišlo do prve zamenjalne razstave s slikarji Varaždina, s katerimi tudi slikarji amaterji iz radovljiške občine sodelujejo.

Že sedemindvajset let se DOLIKOVCI tudi redno v večjem ali manjšem številu sestajajo vsako sredo v Delavskem domu na Jesenicah. Letos so tudi večkrat kolektivno slikali in skicirali v naravi in obiskali nekaj razstav izven Jesenic. Sedem članov pa je sodelovalo v slikarskih kolonijah na Vršču, Hermangoru v Avstriji in v Zavrhu pri Lenartu v Slovenskih goricah.

V prvih dneh novega leta se jim bo tudi uresničila dolgoletna želja, da bodo v Delavskem domu na Jesenicah dobili sodobno urejen atelje, kjer bodo lahko v bodoče ustvarjali svoja likovna dela, ki so jih sedaj največkrat v kuhinjah, na podstrešjih in podobno. Precejšen delež pri urejanju prostorov je prispeval delovni kolektiv jeseniške železarnice. Še vedno pa ostane odprto najbolj aktualno vprašanje — ustreznih prostorov, ali bolje rečeno razstavnih prostorov na bolj frekventnem območju, nekeje v središču Jesenic. Njihova največja nagrada za delo, ki ga vlagajo v organizacijo in prirejanje razstav je nedvomno obisk na razstavah, ki jih prirejajo zato, da bi čim širšemu krogu omogočili obisk in jih vpeljali v svet lepote, v svet umetnosti, ki ima tako pomemben delež pri vzgoji celovite osebnosti. Želimo, da bi se jim ta želja uresničila do njihove 30-letnice, ki se z velikimi koraki bliža.

Za novo leto v jeseniškem gledališču

Užaljeni medvedek

V jeseniško gledališče so za novo leto prispele igracke: občutljivi Medvedek, preudaren in skrben Hranilnik — Ježek iz Jugobanke, pameten Slon, domišljava Račka, pravičen Robot in prevzetna punčka iz Trsta — Maruška. Vsi bi bili radi pri svoji gospodari — deklici Ireni. Pa je bil Medvedek preveč občutljiv, in... tu se zgodba prične. V mirno življenje igrack posežejo še: dva tatova in razbojnika Mačon in Mačak, Cestna svetilka, mama in deklica Marjanca.

Igrico s petjem je napisal jeseniškemu občinstvu že znani režiser Marjan Belina, glasbeno opremo Borut Lesjak, režirala je Stanka Geršakova, sceno pa je naredil Jože Bedič.

Nastopajo: Medvedek — Klemen Košir, Hranilnik — Mojca Košir, Slon — Samo Reškovec, Račka — Lidija Keržanova, Robot — Bojan Dornik, Maruška — Jelka Kusterle, Mačon — Ivan Berlot, Mačak — Borut Verovšek, Cestna svetilka — Slava Maroševićeva, Irena — Karmen Starčeva, mama — Vera Smukavčeva in Marjanca — Evica Stravsava.

Ob dogajanjih igrice Užaljeni medvedek se bomo vsi, od najmlajših do starejših gledalcev, preselili v svet otroštva, ki se ga prav ob vstopu v novo leto tako radi spominjamo. Naj bo delo kolektiva gledališča zato prijetno voščilo za srečno 1974. leto! SG

Z računalnikom na prvi sprehod

Zavod za šolstvo SR Slovenije bo izdal v založbi Dopsne delavske univerze v Ljubljani poljudno knjižico Z RAČUNALNIKOM NA PRVI SPREHOD, ki sta jo napisala inž. Tomaž Kalin in novinar RTV Peter Likar. S fotografijami jo je opremil inž. Dušan Smrke, medtem ko jo je ilustriral in opremil Božo Kos.

Dasiravno je bilo delo zasnovano za osnovne šole, obdeluje problem in delovanje računalništva tako, da je več kot zanimivo tudi za najširši krog bralcev, zlasti za samoupravljalce. Z nekaterimi spoznanji, ki jih posreduje knjižica, bodo namreč le-ti lahko bolj razumeli pomen računalnika za njihovo podjetje in delovanje računalnika, hkrati pa bodo lažje (in bolj avtoritativno) glasovali za (ali proti) odobritev sredstev za nakup računskega stroja.

Avtorja na poljuden in zanimiv način obravnavata razmerno zapleteno problematiko računalništva in poskušata z znanimi pojmi pripeljati bralca do manj znanih.

Pa še tole: v knjižici ni prav nobenih nerazumljivih formul in neznanih besed. Gre v resnici za »prvi sprehod« z računalnikom in prav zato jo bodo mnogi prebrali s posebnim zanimanjem in dobili prve pojme o tej stvari, ki si je tako nagloma utrdila pot v našo vsakdanjo prakso pa tudi zavest.

Vse delovne organizacije, ki jim bo informacija o knjižici posredovala Zveza sindikatov Slovenije, vabimo, da skupno naročijo oziroma odkupijo za člane delovnega kolektiva primerno število izvodov.

Naročila sprejema: DOPISNA DELAVSKA UNIVERZA, 61000 LJUBLJANA, Parmova 39

Za skupna naročila nad 100 izvodov imajo delovne organizacije 10 odstotkov popusta. Cena knjižice je 20,00 din.

Kaj bomo gledali v kinu

KINO RADIO

29. decembra, ameriški barvni film JOE JANG SE JE OSVOBODIL ob 15. uri

29. in 30. decembra ameriški barvni film ČRNA KARAVANA ob 17. in 19. uri, režija Sidney Poitier, v glavni vlogi Sidney Poitier

31. decembra 1973 in 1. januarja 1974 ameriški barvni film AMERIKANEC V EVROPI ob 17. in 19. uri, režija Mel Stevart, v glavni vlogi Suzanne Pleshette

2. januarja ameriški barvni film MAT HELM — LJUBI IN UBIJA ob 17. in 19. uri, režija Henry Levih, v glavni vlogi Dean Martin

3. januarja ZAPRTO

4. januarja jugoslovanski barvni film VOLK SAMOTAR ob 17. in 19. uri, režija Obrad Gluščević, v glavni vlogi Slavko Štimac

5. in 6. januarja ameriški barvni film JOE KIDD ob 17. in 19. uri, režija John Sturges, v glavni vlogi Robert Duvall

7. in 8. januarja francoski barvni film PODLEŽ ob 17. in 19. uri, režija Claude Lelauch, v glavni vlogi Jean-Louis Trintignant

9. januarja francoski CS barvni film MANON 70 ob 17. in 19. uri

10. januarja ZAPRTO

11. januarja ameriško španski barvni film KRALJ DŽUNGLE TARZAN ob 17. in 19. uri, režija Stiv Houkis, v glavni vlogi Monvel Kano.

12. januarja ameriški barvni film DOC HOLLIDAY ob 17. in 19. uri, režija Franc Perry, v glavni vlogi Stacy Keach

KINO PLAVŽ

29. in 30. decembra ameriški barvni film AMERIKANEC V EVROPI ob 18. in 20. uri

30. decembra ameriški barvni film JOE JANG SE JE OSVOBODIL ob 10. uri

31. decembra 1973 in 1. januarja 1974 ameriški barvni film ČRNA KARAVANA ob 18. in 20. uri

2. in 3. januarja nemški barvni film KLIC ČRNIH VOLKOV ob 18. in 20. uri

4. januarja ameriški barvni film MAT HELM LJUBI IN UBIJA ob 18. in 20. uri

5. in 6. januarja francoski barvni film PODLEŽ ob 18. in 20. uri

7. in 8. januarja ameriški barvni film JOE KID ob 18. in 20. uri

9. januarja ZAPRTO

10. januarja jugoslovanski barvni film VOLK SAMOTAR

11. januarja francoski barvni CS film MANON 70

12. januarja ameriški barvni film SMRTONOSNA PISTA ob 18. in 20. uri

KINO KRANJSKA GORA

29. decembra ameriški barvni film KJE JE POT NA FRONTO

29. decembra jugoslovanski CS film SUTJESKA

30. decembra nemški barvni film KLIC ČRNIH VOLKOV

1. januarja 1974 ameriški barvni film PEKLENSKA STEZA INDIONAPOLISA

2. januarja ameriški barvni film AMERIKANEC V EVROPI

3. januarja ameriški barvni film MAT HELM — LJUBI IN UBIJA

5. januarja ameriški barvni film ČRNA KARAVANA

6. januarja jugoslovanski barvni film VOLK SAMOTAR

9. januarja francoski barvni film PODLEŽ

10. januarja francoski barvni film MANON 70

12. januarja ameriški barvni film JOE KID

KINO DELAVSKI DOM NA JAVORNIKU

29. decembra italijanski barvni film ČRNI DAN ZA STRELCA ob 19. uri

30. decembra jugoslovanski barvni CS film SUTJESKA ob 17. uri

30. decembra ameriški barvni film KJE JE POT NA FRONTO ob 19. uri

1. januarja 1974 ameriški barvni film MAT HELM — LJUBI IN UBIJA ob 19. uri

2. januarja ameriški barvni film PEKLENSKA STEZA INDIONAPOLISA ob 19. uri

5. januarja nemški barvni film KLIC ČRNIH VOLKOV ob 19. uri

6. januarja ameriški barvni film ČRNA KARAVANA ob 17. uri

6. januarja ameriški barvni film AMERIKANEC V EVROPI ob 19. uri

12. januarja jugoslovanski barvni film VOLK SAMOTAR ob 19. uri

Gledališče

Sobota, 29. decembra M. Belina UŽALJENI MEDVEDEK za kolektiv Iskra in Gorenjska oblačila ob 15.30 uri

A. Cristie: DESET ZAMORČKOV kriminalka IZVEN ob 19.30 uri

Nedelja, 30. decembra: matineja — IZVEN M. Belina UŽALJENI MEDVEDEK ob 10. uri

A. Cristie: DESET ZAMORČKOV kriminalka IZVEN ob 19.30 uri

VOLK SAMOTAR — jugoslovanski barvni film pripoveduje o nemškem vojaškem psu, ki se kot vovok samotar prva leta po osvoboditvi potika po liških planinah in kmetov kolje ovce. Mali Ranko ga reši iz zanke, v katero se je ujel in postane neločljiva prijatelja. Film, ki je te dni na sporedu v naših kinematografih, bo zadovoljil tudi vas, predvsem pa ga priporočamo mladim gledalcem.

DIT vabi na silvestrovanje

Društvo inženirjev in tehnikov organizira 31. decembra v vseh prostorih Kazine odprto silvestrovanje s pričetkom ob 20. uri.

Cena vstopnice je 120 din.

V ceni vstopnice so vračunani stroški godbe, aperitiva in večerje.

Za ples bo igral ansambel KVARTET NOČ.

Rezervacijo in prodajo vstopnic bo imel Jože Strmole (energetsko gospodarstvo) telefon 735 po 10. decembru.

Pridite, prijetno se boste zabavali!

Odbor DIT Jesenice

Zločin pri Lenartu

Knjiga Jožeta Vidica ZLOČIN PRI LENARTU je dosegla na knjižnem trgu izjemen uspeh, saj je bila naklada kmalu po natisu razprodana. Zavod Borec bo knjigo ponatisnil po novem letu. Knjiga obsega 523 strani in je v njej 126 fotografij: cena 160 dinarjev. Zavod Borec omogoča vsem, ki bodo knjigo naročili, da jo bodo po prevzemu odplačali v obrokih. Knjiga je trajne vrednosti, dokument naše dobe, svoje mesto naj bi našla v vsaki družini, je pa tudi lepo darilo za sorodnika ali prijatelja. Kdor jo pod temi ugodnimi pogoji želi naročiti, naj to pisмено sporoči na naslov: Železarna Jesenice, uredništvo Železarja, 64270 Jesenice.

ZAHVALA

Ob boleči izgubi dragega moža in brata

RATKOTA KAVČIČA

se iskreno zahvaljujemo dr. Rojčevi ter osebju v jeseniški bolnici za trud, da bi nam ga ohranili pri življenju.

Zahvaljujemo se sosedom in sostanovalcem na Savski cesti št. 2 za denarno pomoč in venec, pevcem DU Javornik za žalostinke in tov. Lavrincu za poslovilne besede ob odprtem grobu. Iskrena hvala vsem, ki so z nami sočustvovali in ga spremili na zadnji poti.

Žalujoci: žena Ivanka, sestra Mimi in brat Vinko z družinama ter ostalo sorodstvo

ZAHVALA

Ob boleči izgubi dragega moža

KARLA PIKONA

se iskreno zahvaljujem dr. Vidaliču, dr. Novaku in strežnemu osebju internega oddelka bolnice Jesenice za vsa pomoč in sekretarju železarne Jesenice Dušanu Staretu, ki mu je pred kratkim izpolnil dolgoletno željo.

Hvala tudi Anderličevima in Volfovim za pomoč v dneh težke izgube ter vsem znancem in sorodnikom za številne šopke nageljnove vence, pevskemu zboru upokojencev z Javornika in za poslovilne besede ob odprtem grobu tov. Šorliju in Ambrožiču, predstavnikoma — Koroškihborcev in ZB NOV.

Še enkrat prisrčna hvala vsem, ki so se od pokojnika poslovili in ga pospremili na zadnji poti.

ŽALUJOČI: žena Ana, nečaki in svakinje

ZAHVALA

Ob smrti našega dragega ata, brata, tasta in starega ata

JANEZA DERNIČA

izrekamo iskreno zahvalo dr. Mencingerju, dr. Vidaliču in dr. Čebokliju ter bolniškemu osebju internega in kirurškega oddelka bolnišnice Jesenice za prizadevanje, da bi ga nam ohranili pri življenju.

Prisrčno se zahvaljujemo sorodnikom, prijateljem, znancem in sosedom za izraze sožalja, vence in cvetje ter spremstvo na njegovi zadnji poti.

Iskrena hvala tudi pevcem za ganljive žalostinke.

Vsem še enkrat najlepša hvala.

Žalujoci: hčerka Cilka z družino, brat Jože, sestre Tončka in Micka

ZAHVALA

Sindikalnemu odboru in sodelavcem valjarne 2400 se prisrčno zahvaljujem za obisk v zdravilišču Golnik. Prav tako se zahvaljujem za prejeto darilo in obisk na domu. V letu 1974 želim kolektivu valjarne 2400 veliko delovnih uspehov.

Franc Logar, valjarina 2400

Novoletni čestitki

Delovnemu kolektivu Železarne v letu 1974 želim čimveč delovnih uspehov

nekdanji sodelavec — mornar Miro Koder Hidrografski institut Split

Prijetno praznovanje novoletnih praznikov in srečno novo leto 1974 želim vsem delavcem Železarne, posebno pa sodelavcem in valjarni žice in valjarni profilov.

Vojak Janez Zaveljcina V. P. 5322/2 Beograd

OBVESTILO

Odbor ŠD Jesenice obvešča vse šahiste, da bo v sredo, 2. januarja, v šahovskem domu na Jesenicah novoletni brzoturnir. Najboljšim bodo podeljene praktične nagrade in diplome. Vabljeni so vsi šahisti tako člani kot nečlani.

Špartak : Jesenice
1:24

Že po šestih minutah je bil rezultat 3:0 v korist hokejistov Jesenic. Nadaljevali so s stalnim pritiskom na gol domačinov, čeprav so igrali s polovično močjo, saj se jim je poznala utrujenost od dolge vožnje. Domači hokejisti so se v glavnem le branili, svoj edini gol pa so dosegli v 59. minuti srečanja.

Največ golov je tudi tokrat dosegel Slavko Beravs, kar devet in se še trdneje zasedel na prvem mestu strelcev letošnjega tekmovanja za državno prvenstvo.

Tekmovanja v prvi zvezni ligi bodo prekinjena, zaradi odhoda jugoslovanske državne reprezentance na turnejo po Kanadi, do 19. januarja, ko se bodo Jeseničani v 13. kolu pomerili s Partizanom v Beogradu.

Gole proti Spartaku so dosegli: Beravs 9, Škrjanc 4, Poljanšek 3, R. Smolej 2, M. Jan, F. Smolej, B. Jan, Felc, Eržen in S. Košir po 1.

II. zvezna liga

Kr. gora : Mladost
10:2

Čeprav smo pričakovali visoko zmago domačih hokejistov, igra v večjem delu prve tretjine tega ni obetala. Namreč, gostje iz Zagreba so igrali zelo požrtvovalno in uspešno v obrambi, mladi in fizično slabši Kranjskogorci pa jim niso mogli do živga. Šele proti koncu prvega dela so domači hokejisti izvedli nekaj nevarnih akcij in povedli z 2:0, v zadnji minuti pa so zaradi nepazljivosti obrambe Mladosti, vendar so vratarja gostov premagali le trikrat, pri tem pa dovolili, da so tudi gostje dosegli dva

gola. V zadnji tretjini se je premoč domačinov nadaljevala in dosegli so še tri gole in si zagotovili izdatno zmago. Kljub temu, pa lahko rečemo, da je bila igra obeh nasprotnikov precej raztrgana in nervozna, domačini pa so le na trenutke zaigrali tako kot znajo.

Gole za Kranjsko goro so dosegli: Klemenc 3, Pirih 2, Brun, Smagin, D. Šebjanič, Terseglav in Medved po 1.

Deseterica v Kanado

V sredo je z brniškega letališča odpotovala jugoslovanska državna reprezentanca na študijsko turnejo po Kanadi. V petnajstih dneh bodo naši najboljši hokejisti predvidoma odigrali tudi devet tekem z najboljšimi amaterskimi moštvi. Med dvajsetimi igralci je v naši izbrani vrsti kar deset članov HK Jesenice: Knez, Jug, S. Košir, B. Jan, Pipan, Mlakar, Beravs, R. Smolej, Poljanšek in T. Košir.

Reprezentanca se bo vrnila v domovino 15. januarja.

Tudi mladinci
v inozemstvu

V petek, 28. decembra bo tudi naša mladinska reprezentanca odpotovala na Norveško, kjer se bo udeležila mednarodnega turnirja šestih narodov. Zvezni kapetan Franc Rozina iz Ljubljane je v izbrano mladinsko vrsto uvrstil tudi štiri mlade hokejiste z Jesenic. Člana prvega moštva Jesenice Hafnerja ter tri igralce prvega moštva Kranjske gore — Klemenca, Pristova in Ščapa.

Poleg naših bodo na turnirju nastopile še reprezentance: Švice, ZR Nemčije, Italije, Poljske in Norveške.

Prihodnja številka oziroma prva številka Železarja v novem letu bo izšla 11. januarja.
Uredništvo

Šah

I. Republiška liga — zahod

Končalo se je letošnje ekipno republiško šahovsko prvenstvo v vzhodni in zahodni prvi ligi. V zahodni so tekmovali tudi Jeseničani in zasedli odlično četrto mesto, kljub težavam s sestavo prve ekipe, saj je Pavlin na odsluženju vojaškega roka, Korošec pa je večkrat službeno zadržan.

Zadnje kolo je bilo za Jeseničane izredno uspešno, saj so s prvakom lige Iskro iz Ljubljane igrali neodločeno 5:5. V ekipi Ljubljancev je nastopil en mojster in kar pet mojstrskih kandidatov, oba članska republiška prvaka za zadnji dve leti in letošnja članska republiška prvakinja. Za Jeseničane so zmagali: Lado Krajnik, Bogo Košir, Lojzka Pongrac in Drago Grbič, remizirala sta Janez Ciuha in Alojz Železnik, izgubili pa Branko Zorko, Anton Krničar, Marija Svetina in Miha Balanč.

Kljub odlični uvrstitvi ekipe pa stanje v jeseniškem društvu ni preveč rožnato. Manjka predvsem množičnost. Pogrešajo predvsem mladince in dekleta, saj razen dveh izredno nadarjenih mladincev, pionirjev in mladincev skoraj ni. Isto je z dekleti, tako da sta obe članici pravzaprav skoraj edini včlanjeni šahistki. Odbor ŠD je zato sklenil, da bo pomagal strokovno predvsem pionirjem na Javorniku in poizkušal organizirati turnirje za osvajanje kategorij na osnovnih šolah. K. T.

V počastitev dneva
JLA

Šahovska sekcija DPD Svoboda Javornik Koroška Bela je priredila 16. decembra tekmovanje v šahu v delavskem domu na Javorniku. Srečanje je bilo v počastitev dneva JLA.

Pred začetkom tekmovanja je pozdravil navzoče tekmovalce — pripadnike JLA, železarne Jesenice, pionirje in starejše člane DPD Svobode, predsednik DPD Svobode Javornik Koroška Bela Ivan Tušar.

Po pozdravnem govoru se je začelo tekmovanje.

Rezultati:
1. DPD Svoboda Javornik Koroška Bela — starejši člani 22 točk, 2. JLA 19,5 točk, 3. Železarna Jesenice 17,5 točk, 4. DPD Svoboda — pionirji 1 točka.

Po končanem ekipnem tekmovanju so bili šahisti še navdušeni za igranje in so odigrali še brzopotezni turnir tudi v počastitev dneva JLA. Na brzopoteznem turnirju je sodelovalo 16 šahistov.

Rezultati:
1. in 2. mesto si delita Ravnik in Kandič, 3. Tomšič, 4. Trante, 5. in 6. Koblar in Renko, itd.

Dan JLA pa so tudi graničarji in pionirji DPD Svobode počastili s tekmovanjem na karavli v Javorniškem rovtu. Rezultat je bil 4:2 v korist graničarjev.

V šahovskih vrstah so včlanjeni šahisti od osmega do 60. leta starosti. To dokazuje, da je za to igro na Javorniku veliko zanimanje. Da bomo dosegli še boljše uspehe v naših vrstah, prosimo tudi ostale kulturne in politične organizacije na Javorniku za sodelovanje in razumevanje.

I. Tomšič

Redni mesečni
brzoturnir

V petek, 21. decembra, je bil v šahovskem domu na Jesenicah redni mesečni brzoturnir za mesec decem-

ber. Udeležilo se ga je skromno število tekmovalcev. Med dvanajstimi tekmovalci je zmagal Lado Krajnik (17,5) pred Ciuho (15,5) in Andjeličem (14). Odbor ŠD Jesenice je sklenil na zadnji seji, da bodo vsi redni brzoturnirji v letu 1974 vsako prvo nedeljo v mesecu. Vse uvrstitve bodo točkovane po posebnem ključu, na koncu leta pa bo odbor podelil najboljšim nagrade. Nagrade in diplome bodo podeljevali tudi na vsakem rednem brzoturnirju posebej. Ker bodo turnirji v nedeljah, bodo na njih lahko igrali tudi tisti, ki sicer v delovnih urah ne morejo. Odbor vabi na te turnirje predvsem nove in mlade šahiste.

Hokey na ledu

Moštvo
Kranjske gore
brez trenerja?!

Hokejsko moštvo Kranjske gore, je po zelo uspešnem nastopu v prvem delu tekmovanja v drugi zvezni hokejski ligi brez poraza na prvem mestu. V tem trenutku pa je moštvo ostalo brez trenerja. Vzrok za to moramo iskati predvsem v neurejenih odnosih v upravi hokejskega kluba.

Trener HK Kranjska gora Jože Trebušak vestno vodi treninge in tekme že tri mesece. Poleg tega sodeluje pri vodenju treningov HK Jesenice brez plačila, ki mu po pogodbi pripada. Kljub temu, da je na to večkrat opozoril upravo kluba, se leta ni odzivala na njegova opozorila. Zaradi vsega tega je opustil delo trenerja. Igralci HK Kranjska gora so ogorčeni nad takim ravnanjem uprave do trenerja Jože Trebušaka, še toliko bolj, ker so rezultati njegovega dela vidni. Zaradi takih odnosov izgubljamo dobre trenerje, s čemer pada tudi kvaliteta mladih hokejistov. Prepričani smo, da bo uprava to napako kar v najkrajšem času popravila.

Igralci HK Kranjska gora

NEZADOVOLJNEŽ, ZABAVLJAJČ	PREGLADNO DELO IZ VSEH ZNANOSTI	NIKOLA TESLA	KATZAN	OSEBNI ZAJEMEK	MLINSKI ŽLEB	VELBLOD	VELIKI PTIČ	DAN V TEDNU	ROMSKA 1	NAUČI O ŽIGIH, PEČATIH	TAVČAR OLGA	NAUČI O ZGRADBI ZEMELJSKE SLOVJE	STARA MAMA
VODNIK, SVETOVALEC						DELAVEC PRI KOPIR. NEM. STROJU						KAZALNI ZAJEMEK	
DEL TV NAPELJAVE						VELIKE PAPIGE			ŽVOŽNA ENOTA			MEDMET	
13. in 3. ČRKA ABECEDE		NEVARNA BOLEZEN PETER VIDIC				MEDSKA ENOTA SLOVENSKE TEDNIU			EMIL BIČEL		ORIENT. UTEŠ. MEDA		
SOHA			IVAN POTRČ	2. SAMOG. LASNIK TUJE M. IME		NEPO. DEN ČLOVEK					NEUMNA	21. ČRKA ABECEDE	MOŠKI PEVSKE GLAS
DEL SLIKE					PREKAP. NICA	TEGA LETA		PREDLOG	PTIČ PISMONOŠA			DVE RAZLIČ. ČRKE	
AVTOM. OZNAKA NIZOZEMSKA		OSEBJE CIGAN				ANTON KOS		POPEVKA, PESNICA	ALARMNA NAPRAVA				
TRENJE			ŽIVČEN SVINČENICA, GREILO			TOČAJ		1. SAMOG. GLASNIK VOSTA OVAC V JUŽ. AMERIKI	ŽUŽELKA S STUP. PIZKOM			IZVRŠNI SVET ELEKT. MODULA RIBA	
NARAMNIKI					ŽILAVOST, ŽIVIVENSKA SILA						SMUČARSKI KLUB		ČROZA
KAPITAN PODMORNICE "NAUTILUS"				RAZLIČNI ČRKE — KRAJŠA RAZPRAVA	ZAVITI, OVITI				SPRIČEVALO				
TELOVADNO DRUŠTVO		ŽADETEK PRI TOMBOLI SOGLASNIK			5. SAMOG. LASNIK NABIRALEC SMOLE	TOMOSOV AVTO			RIJBE JATČEJE VOJAŠKI TABOR			SAMOGLAS. POLDRAČ KAMEN	
VEŽNIK			100		DEL. ELEKT. NAPELJAVE				INGOLIČ				
SOL OLJNE RISLINE			INDUSTRIJ. RASTLINA		ŽENSKO IME								
VZKLIK		TUJE Ž. IME SPLET LAS			STANE MANCINI	AVTOM. DRN. MAKARSKE ITALIJ. DENAR ENOTA (množ.)	IME ČRKE MOŠKO IME		SAMO EDEN	KEM. ZNAK ZA KISLIK		VEŽNIK	
STREŽNIK				AVTOM. OZNAKA ZA SOMBOR	STRPLJIV, POPUSTLJIV					KEM. ZNAK ZA NATRIJ		SPONE	
5. ČRKA ABECEDE		IVAN NOČ NINO ROBIČ			RUSKI DIKTATOR					AVT. OZN. VALJEVA VRTA, NABIREV			PEVKA PRODN. KOVA
PRIPADNIK STARIH SLOVANOV			DEL. NAŠE VOJSKE										
NAJBOLJ RAZŠIRJENA RASTLINA			ROMSKA 5		DIKTAT. CITAT								

Današnja križanka je nagradna. Za reševalce s pravilnimi rešitvami, razpisujemo naslednje nagrade: ena nagrada 100 din, dve nagradi 70 din, tri nagrade 50 din in štiri nagrade po 30 din.

Vsak lahko sodeluje pri zrebanju le z eno rešitvijo, ki naj jo pošlje v kuverti, na katero poleg naslova Uredništvo Železarja,

napiše še nagradna križanka.

Rešitve pošiljate v izrezan lik križanke s tiskanimi črkami in čitljivo, ter nam jih pošljite do vključno 9. januarja 1974, do 12. ure.

Rešitvam ne prilagajte nobenih drugih dopisov.